



T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

UZAKTAN EĞİTİM UYGULAMALARININ SINIF ÖĞRETMENLERİ
GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Tuba YENERER

Danışman
Doç. Dr. Sayime ERBEN KEÇİCİ

Konya 2021

ÖN SÖZ

Tez çalışmamda ilgi ve desteğini esirgemeyen, bilgilendirmeleriyle çalışmama yön veren değerli danışman hocam Sn. Doç. Dr. Sayime ERBEN KEÇİCİ 'ye ayrıca her ihtiyaç duyduğumda bilgi ve tecrübesi ile desteğini esirgemeyen Sn. Doç. Dr. Ahmet KURNAZ hocama sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tezimin uygulama aşamasında kıymetli vakitlerini bana ayıran tüm öğretmen arkadaşlarıma ayrıca teşekkür ederim.

Hayatım boyunca her an yanımda olan varlıklarından ve fikirlerinden güç aldığım kıymetli aileme sonsuz şükranlarımı sunarım. Özel olarak tez süreci boyunca “Anne bugün kaç sayfa kaldı? “diyerek sabırla onlara ayıracağım zaman dilimini bekleyen en yoğun zamanlarımda dahi yaşlarımdan büyük olgunluk gösteren canım çocuklarım Ömer ve Kerem Yenerer'e sevgilerimi sunar teşekkür ederim.

Tuba YENERER

KONYA- 2021

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU.....	V
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ.....	Vi
KISALTMALAR.....	Vii
ÖZET	Viii
ABSTRACT.....	ix
1 GİRİŞ	10
1.1 Problem Durumu.....	12
1.2 Araştırmanın Amacı.....	15
1.3 Araştırmanın Önemi.....	15
1.4 Sayıtlar.....	16
1.5 Sınırlılıklar	16
1.6 Tanımlar	16
2 ALAN YAZIN	18
2.1 Uzaktan Eğitim	18
2.1.1 Uzaktan Eğitime İhtiyaç Duyulma Nedenleri.....	21
2.1.2 Uzaktan Eğitimin Tarihi Gelişimi.....	25
2.1.3 Uzaktan Eğitimde Kullanılan İletişim ve Kitle İletişim Araçları	33
2.1.4 Uzaktan Eğitimin Bileşenleri.....	42
2.1.5 Uzaktan Eğitimde Başarı ve Öğrenci Özellikleri.....	45
2.1.6 Uzaktan Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	50
2.1.7 Uzaktan Eğitimin Yararları ve Sınırlılıkları	57
2.1.8 Uzaktan Eğitimde Modeller.....	60
2.1.9 Dünya’da ve Türkiye’de Uzaktan Eğitim Uygulamaları	67
2.2 İlgili Araştırmalar.....	72
3 YÖNTEM	77
3.1 Araştırmanın Modeli.....	77
3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	77
3.3 Veri Toplama Aracı	79
3.4 Verilerin Toplanması	80
3.5 Verilerin Analizi	80
4 BULGULAR.....	81
4.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	81
4.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	82

4.3 Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	84
4.4 Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	85
4.4 Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	86
5 TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	88
5.1 Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Tartışma ve Sonuç.....	88
5.2 Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Tartışma ve Sonuç	91
5.3 Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Tartışma ve Sonuç	93
5.4 Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Tartışma ve Sonuç.....	94
5.5 Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Tartışma ve Sonuç.....	95
ÖNERİLER.....	96
Uygulayıcılara Yönelik Öneriler.....	96
Araştırmacılara Yönelik Öneriler	99
KAYNAKÇA.....	100

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Sınıf Öğretmenleri Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi başlıklı tez çalışmamın İç Kapak, Özetler, Ekler ve Ana Bölümlerden (Giriş, Alan Yazın, Yöntem, Bulgular, Tartışma, Sonuçlar ve Öneriler) oluşan toplam **109** sayfalık kısmına ilişkin, 28/06/2021 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%16** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez kabul sayfası hariç,
2. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç,
3. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç,
4. Önsöz hariç,
5. İçindekiler hariç,
6. Simgeler ve kısaltmalar hariç,
7. Kaynakça hariç
8. Özgeçmiş hariç,
9. Alıntılar dâhil,
10. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

29/06/2021

Tuba YENERER

Doç. Dr. Sayime ERBEN KEÇİCİ

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynakça listesine eklendiğini beyan ederim.

29/06/2021

Tuba YENERER

KISALTMALAR

Kısaltmalar

YAYKUR: Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

TRT: Türkiye Radyo Televizyonu

BBC: Britanya Yayın Kuruluşu

ÖFM: Öğretici Filmler Merkezi

YÖK: Yüksek Öğretim Kurumu

FRTEM: Film Radyo Televizyon ile Eğitim Merkezi

UZEM: Uzaktan Eğitim Merkezi

ÖZET

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

UZAKTAN EĞİTİM UYGULAMALARININ SINIF ÖĞRETMENLERİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Tuba YENERER

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte bilgiye ulaşmanın kolaylaşması ve küreselleşme sonucu artan toplumsal rekabet 21.yy insanından beklenen niteliklerin farklılaşmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda özellikle gelişmekte olan ülkelerin hükümet politikalarında eğitimi nüfusu arttırmak ve yaşam boyu öğrenmeye yönelik girişimler önem kazanmıştır. Özellikle kalabalık nüfusa sahip olan ülkelerde eğitime olan talebin örgün eğitimle karşılanmasında yaşanan sıkıntılar farklı yönelimleri gerekli kılmıştır. Tarihi 1800 'lü yıllara dayanan fakat işlevsel olarak kullanımı teknolojinin gelişimi paralelinde gerçekleşen uzaktan eğitim modeli bu yönelimlerden biridir. Eğitimde zaman mekân sınırlılığını kaldırmak, düşük maliyetle daha geniş kitlelere eğitim vermek ve eğitimde fırsat eşitliği sağlamak gibi sebeplerle sunulan uzaktan eğitim faaliyetleri gittikçe yaygınlaşmakta ve önemli hale gelmektedir. Ülkemizde yaşam boyu öğrenme, mesleki gelişim, örgün eğitimi destekleme ve yüz yüze eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilememesi durumlarında önemli bir alternatif olan uzaktan eğitim uygulamaları hakkında sistemin uygulayıcısı olan öğretmenlerin görüşlerine yönelik yeteri kadar araştırma bulunmamaktadır. Bu araştırmanın amacı yakın gelecekte eğitimin aslı zemini olacağı ön görülen uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırmada yöntem olarak betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini ülkenin yedi coğrafi bölgesini temsil edecek şekilde farklı il /ilçelerde uzaktan eğitim yöntemiyle ders veren, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında özel okullarda ve devlet okullarında görev yapmakta olan 448 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma verileri "Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Algıları Ölçeği" ile toplanmıştır. Yapılan araştırmada uzaktan eğitim uygulamaları; öğretmenlerin uzaktan eğitimde kendilerine ilişkin algıları, uzaktan eğitimin uygulanışına yönelik algıları, uzaktan eğitimde öğretim uygulamalarına ilişkin algıları, uzaktan eğitime yönelik tutumları ve uzaktan eğitimde verilen ödevlere ilişkin düşünceleri boyutlarında incelenmiştir. Verilerin toplanması Google formlar aracılığı ile çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde frekans ve yüzde dağılımları kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin genelinin uzaktan eğitime yönelik kendilerini yetkin gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin çoğunun uzaktan eğitim için gerekli olan yeni nesil teknolojilerini kullanmaya yatkın oldukları ayrıca uzaktan eğitim konusunda materyal ve içerik bulmakta zorlanmadıkları görülmüştür. Uzaktan eğitim sürecinde iletişim, sınıf yönetimi, uzaktan eğitimde dersleri öğrenciye göre bireyselleştirme ve özellikle TV derslerine yönelik olumsuz görüşe sahip oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırmada yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitimin kıyaslandığı maddelerde ise genel olarak geleneksel eğitimin lehine sonuçlar elde edilmiştir. Yapılan araştırma, gelecekte yapılacak olan uzaktan eğitim faaliyetlerine ışık tutması ve uzaktan eğitimde eksik görülen yerlerin tespit edilmesi ve geliştirilmesi açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan eğitim, uzaktan eğitim uygulamaları, sınıf öğretmenleri

ABSTRACT

Department of Educational Sciences
Curriculum and Instruction Program
Master Thesis

THE EVALUATION OF DISTANCE EDUCATION PRACTICES WITH THE PERSPECTIVES AND VIEWPOINTS OF CLASSROOM TEACHERS

Tuba YENERER

With the development of technology, the ease of access to information and the increasing social competition as a result of globalization have led to the differentiation of the qualities expected from 21st century people. In this context, initiatives aimed at increasing the educated population and lifelong learning have gained importance especially in the government policies of developing countries. The difficulties experienced in meeting the demand for education through formal education, especially in countries with large populations, necessitated different orientations. The distance education model, whose history dates back to the 1800s, but whose functional use is realized in parallel with the development of technology, is one of these orientations. Distance education activities, which are offered for reasons such as removing time and space limitations in education, providing education to wider masses at low cost, and providing equal opportunities in education, are becoming increasingly widespread and important. In our country, there is not enough research on the opinions of teachers who are the implementers of the system about distance education applications, which are an important alternative in cases where lifelong learning, professional development, supporting formal education and face-to-face education activities cannot be carried out. The aim of this research is to determine the opinions of classroom teachers about distance education applications, which are predicted to be the main ground of education in the near future. The descriptive survey model was used as a method in the research. The sample of the research consists of 448 classroom teachers who teach in different provinces/districts in different provinces/districts to represent the seven geographical regions of the country, and who work in private and public schools in the 2020-2021 academic year. Research data were collected with the "Teachers' Perceptions of Distance Education Scale". Distance education applications in the research; teachers' perceptions of themselves in distance education, their perceptions of the application of distance education, their perceptions of teaching practices in distance education, their attitudes towards distance education and their thoughts about the homework given in distance education were examined. Data collection was carried out online via Google forms. Frequency and percentage distributions were used in the analysis of the data. According to the results of the research, it was concluded that the general teachers consider themselves competent in distance education. It has been observed that most of the teachers are inclined to use the new generation technologies necessary for distance education, and they do not have difficulty in finding materials and content on distance education. It has been concluded that they have negative opinions about communication, classroom management, individualization of distance education lessons according to the student and especially TV lessons in the distance education process. In the research, in the items where face-to-face education and distance education were compared, results were generally in favor of traditional education. The research is important in terms of shedding light on the distance education activities to be carried out in the future and identifying and developing the areas that are seen as missing in distance education.

Keywords: Distance education, distance education applications, class teachers

BÖLÜM 1

1 GİRİŞ

Eğitim bir toplumun en önemli yapıtaşlarından biridir. Toplumun değer yargılarının aktarılması, çözülmesi beklenen sorunların çözümü ve bireyleri hayat hazırlamak için gereken alt yapıyı oluşturmayı eğitimin misyonları arasında görmekteyiz. Eğitime atfedilen misyonlara göre eğitim kavramının literatürde çok sayıda tanımı yapılmaktadır. En genel tanımıyla “bireyin davranışlarında kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme sürecidir” (Erdem, 2005).

Ekonomik, sosyal ve kültürel manada dünyanın önde gelen ülkelerine bakıldığında nitelikli eğitim sistemine sahip oldukları görülmektedir. Eğitimde niteliği arttırmak ise değişen ve gelişen dünya düzenine uyum sağlamakla yani içinde bulunan çağın gereklerine adaptasyon ile mümkündür (Buyruk, 2018). 21.yy olarak adlandırılan bu çağda bilgi teknolojileri, iletişim teknolojileri ve dijital teknolojilerde baş döndürücü hızda gelişmeler yaşanmaktadır. Teknoloji alanında yaşanan bu gelişmelerin paralelinde eğitim alanında da önemli değişimler meydana gelmiştir. Bilgiye ulaşmak farklı bir boyut kazanmıştır. Bilginin bireylere doğrudan aktarılmasından ziyade, bireylerin bilgiye nasıl ulaşacağı konusunda bilinçlendirilme yapılmaktadır (Çalık & Sezgin, 2005). Hayat boyu öğrenme kavramı ile birlikte bilgiye ulaşmak okul ve sınıfların sınırından çıkarak, artan teknoloji kullanımı ve internetin sağladığı olanaklar sayesinde zaman, mekân sınırlılığından sıyrılmaktadır. Eğitimin teknoloji ile birleşimi sonucunda uzaktan eğitim kavramı karşımıza çıkmaktadır.

Uzaktan eğitim kavramının literatürde benzer birçok tanımı yapılmaktadır. En genel tanımı ile uzaktan eğitim öğrenci ve öğretmenin fiziksel olarak farklı mekânlarda olmasına rağmen gerçekleştirdiği eğitimdir (Uzunboylu & Tuncay, 2012). Daha detaylı bir tanımda ise uzaktan eğitim, bilgi iletişim teknolojilerinin gelişimi ile öğretmen ve öğrencinin aynı mekânda olmadan eğitim-öğretim faaliyetlerinin posta ve bilişim teknolojileri sayesinde yürütüldüğü bir eğitim sistemi modeli olarak görülmektedir (İşman, 2011). Uzaktan eğitimin gerekçesini ortaya koyan başka bir tanımda ise geleneksel öğrenme-öğretme yöntemlerindeki sınırlılıklar sebebiyle ya da yüz yüze eğitimin sürdürülme olanağının olmadığı durumlarda, öğrenen ve öğretmenin birbirinden

uzakta yürüttüğü, planlı ve sistematik bir eğitim teknolojisi uygulaması olarak karşımıza çıkmaktadır (Alkan, 1987).

Eğitim-öğretimi mekân sınırlılığının dışına çıkararak ve bilgiye erişimi kolaylaştıran uzaktan eğitim kavramı, teknolojinin aktif kullanılmasıyla yaygınlaşsa da tarihi eskilere dayanmaktadır. Ülkemizde uzaktan eğitimin tarihsel olarak gelişimi dört evre olarak sınıflandırılmaktadır. Birinci evre 1923-1955 yılları arasında uzaktan eğitimin kavramsal olarak yer aldığı dönem, ikinci evre ise 1956-1975 yılları arasında mektupla uzaktan eğitimin yer aldığı dönem olarak belirtilmektedir. Uzaktan eğitim ile gerçekleştirilen ilk uygulama ikinci evrede 1956 yılında banka personeline mektuplaşma ile uzaktan eğitimin verilmesidir. Üçüncü evrede yani 1976-1995 yılları arasında ise radyo ve televizyon aracılığıyla uzaktan eğitim gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu (YAYKUR)'un kurulması ile birlikte liseyi bitirerek yükseköğretime yerleşemeyen öğrencilere Milli Eğitim bakanlığı aracılığı ile uzaktan eğitim vermeye başlanmıştır. Anadolu Üniversitesine bağlı açık öğretim fakültesi ülkemizde üniversite bünyesinde açılan ilk uzaktan eğitim kurumudur. Teknolojinin gelişmesi ve internetin yaygınlaşması ile uzaktan eğitimin son evresi dördüncü döneme geçilmiştir. Bu dönem ise web tabanlı uzaktan eğitim dönemi olarak adlandırılmaktadır (Bozkurt, 2017).

Yeni nesil internet teknolojilerinin yaygınlaşması ile birlikte uzaktan eğitim farklı boyutlar kazanmıştır. Uzaktan eğitim alanına; e-öğrenme, web tabanlı eğitim ve çevrim içi eğitim gibi kavramlar yerleşmiştir. Bu süreçte uzaktan eğitimde internet tabanlı yani çevrimiçi eğitime yönelme gerçekleşmiştir. Çevrimiçi eğitim, internet üzerinden gerçekleşen her türlü öğrenmeyi kapsayan, sınırları geniş ve esnek bir öğretim sistemidir. Çevrimiçi eğitimde iletişim şekline göre iki model bulunmaktadır. Birinci model asenkron (eşzamanlı olmayan) eğitim, ikinci model ise senkron (eşzamanlı) eğitimdir. Eş zamanlı eğitimde öğretmen ve öğrenci farklı mekânlarda olmasına rağmen karşılıklı iletişim eş zamanlı olarak gerçekleşebilmektedir (Yılmaz, Güner, Mutlu, Doğanay, & Yılmaz, 2020). Eş zamanlı eğitimde eğitmen ve öğrenenin etkin iletişimi kurmasına olanak sağlayacak özel yazılım ve platformlar kullanılmaktadır (Erkut, 2020). Eşzamanlı olmayan eğitim ise ders içeriklerinin önceden hazır edilerek internet aracılığı ile öğrencilere ulaştırıldığı, senkron eğitime göre zaman

sınırlılığı olmayan daha esnek bir modeldir. Eşzamanlı olmayan eğitimde derslerin devamlılığı ve sonlandırılması öğrenene bağlıdır (Yorgancı, 2015) .

Yüz yüze eğitimde farklı yöntem ve öğretim teknikleri olduğu gibi çevrimiçi eğitim tasarımı da farklı metotlar uygulanabilmektedir. Derslerin tümü çevrimiçi olabildiği gibi kısmen çevrimiçi de gerçekleşebilmektedir (Erkut, 2020). Bu bağlamda alan yazında karşımıza çıkan modellerden biri hibrit öğrenme modelidir. Türk dil kurumu sözlüğünde; melez, karışık kelimeleriyle tanımlanan hibrit kelimesinin eğitimde karşılığı; yüz yüze eğitim ile çevrimiçi eğitimin harmanlanmış olmasıdır. Alan yazında harmanlanmış eğitim veya karma eğitim modeli olarak da isimlendirilmektedir (Hebecci & Usta, 2015).

Eğitimde zaman mekân sınırlılığını kaldırmak, düşük maliyetle daha geniş kitlelere eğitim vermek ve eğitimde fırsat eşitliği sağlamak gibi sebeplerle sunulan uzaktan eğitim faaliyetleri, yüz yüze eğitimin uygulanamadığı; doğal afet, savaş, salgın gibi sebeplerle eğitimin kesintiye uğramadan devamlılığı sağlamak için de uygulanmaktadır. Yapılan bazı araştırmalar ise yakın gelecekte uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime destek sağlamak ya da ikinci bir alternatif olmaktan ziyade mevcut eğitim şekli olacağını işaret etmektedir (Telli & Altun, 2020).

Kriz dönemlerinde yüz yüze eğitimin gerçekleştirilemediği durumlarda, eğitimin nitelikli olarak sürdürülebilirliği için uzaktan eğitimin kalite standartlarının yükseltilmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda uzaktan eğitimde verimliliği arttırmak konusunda atılacak adımlarda öğretmen görüşlerinin kapsamlı olarak araştırılması uzaktan eğitimin geleceğine projeksiyon tutacaktır.

1.1 Problem Durumu

Uzaktan eğitimin tarihi 1800'lü yıllara dayansa da ülkemizde 20.yy ortalarında uzaktan eğitim faaliyetlerine başlanmıştır (İşman, 2011). Ancak günümüzde ise, dünya genelinde yaşanan salgınla birlikte, uzaktan eğitim hayat boyu öğrenme kapsamında yer alan alternatif bir uygulama olmaktan ziyade, eğitimin her kademesinde öğretimin sürdürülebilmesi amacıyla zorunlu eğitimin bir parçası olmuştur. Bu bağlamda bazı kaynaklarda kriz döneminde tek çözüm olarak görülen uzaktan eğitim, acil uzaktan eğitim kavramı ile karşımıza çıkmaktadır (Aybat & Özgün, 2020). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından yapılan açıklamalara göre, dünyanın bu gibi salgın hastalıklara gebe

olduğu varsayımları dikkate alındığında kriz dönemlerinde eğitimin sürdürülebilirliği için uzaktan eğitimin kalite standartlarının yükseltilmesi önem arz etmektedir. Bir sistemin standartlarının iyileştirilmesinde sistemin uygulayıcılarının görüşleri doğrultusunda alınan dönütler önemli bir yere sahiptir.

Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecine ilişkin sahip oldukları algı ve görüşler, uzaktan eğitimin verimliliğini etkileyen unsurların başında sayılmaktadır (Başar, Arslan, Günsel, & Akpınar, 2019). Uzaktan eğitim uygulamalarında süreci deneyimleyen öğretmenlerin kendi yetkinliklerine dair algıları, uzaktan eğitime ilişkin tutumları ve uzaktan eğitim konusundaki bireysel düşünceleri uzaktan eğitim sürecini doğrudan etkilemektedir. Öğretmenlerin birçoğunun teorik olarak bilgi sahibi olduğu uzaktan eğitim kavramının uygulamada bu denli yer edinmesi ise ülkemizde yeni bir durumdur. Sınıflarda yüz yüze eğitim vermeye alışmış öğretmenlerin özellikle sanal sınıf uygulamaları içeren platformlarda ders anlatmak zorunda kalması alışılmışın dışında bir tecrübe olmuştur. Bu sebeple öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin düşünceleri kapsamlı olarak bilinmemektedir. Yapılan araştırmalar ise yakın gelecekte uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime destek sağlamak ya da ikinci bir alternatif olmaktan ziyade mevcut eğitim şekli olacağını işaret etmektedir (Telli & Altun, 2020). Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda gelecek için daha kaliteli uzaktan eğitim olanaklarının sağlanabilmesi açısından, bütün süreci deneyimlemiş sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin alınması, uzaktan eğitimde yaşanan aksaklıkları görmek ve model üzerinde iyileştirme çalışmaları yapmak için önemlidir.

COVID-19 salgını sebebiyle meydana gelen krize karşı hızlı bir çözüm olarak yüz yüze eğitime göre yapılanmış eğitim kurumları, yüz yüze eğitimin yerine web tabanlı uzaktan eğitim ile dersleri ve programları devam ettirmek açısından ivedilikle çalışmalara başlamış ve uzaktan eğitime geçiş yapmıştır (Gewin, 2020). Bu geçiş oldukça hızlı gerçekleştirildiğinden dolayı öğrenciler için olduğu gibi öğretmenler için de uzaktan eğitimin gereklerine uyum sağlamaları konusunda herhangi bir değerlendirme yapılamamıştır (Iyer, Aziz, & Ojcius, 2020). Gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri ile beraber hem öğrenen ihtiyaçları hem de öğretim programları ve öğretme strateji, yöntem ve teknikleri sürekli değişim ve gelişim içerisinde. Bu gelişmeler, öğrencilerin ihtiyaç ve beklentilerinde, eğitimin işlevinde, öğretim yöntemlerinde ve öğretmen rollerinde değişiklikler yaratmaktadır. Dolayısıyla günümüzde

öğretmenlerden beklenen, uzaktan eğitim gibi değişimlere uyum sağlamaları ve bugünün öğrencisinin gereksinimlerini karşılayacak bilgi ve beceriye sahip olmalarıdır (Orhan & Akkoyunlu, 1999). İnternet ve bilgisayar ülkemizde Avrupa ülkelerine göre daha geç kullanılmaya başlanmış olmasına rağmen, internet ve bilgisayar kullanımı hızla yayılmış ve uzaktan eğitimde de büyük ilerleme kaydetmiştir (Altaş, 2016). Sahip olduğumuz genç nüfus ülkemizin uzaktan eğitime kolay uyum sağlayabilmesi açısından en önemli avantajlarımızdan birisidir (Telli & Altun, 2020).

Ülkemizde 2020 Nisan ayından itibaren alınan kararla uzaktan eğitim uygulanmaktadır. Bu acil durumda işin içinde en çok bulunan muhataplar öğretmenlerdir. Yaklaşık bir yıldır teknolojik alt yapının hazırlanması dışında, uzaktan eğitimin uygulanmalarını öğretmenler yapmaktadır. Ancak şu an ülkemizde uzaktan eğitim uygulamalarının nasıl yürüdüğüne ilişkin uygulayıcı olan öğretmenlerin ne düşündüğü bilinmemektedir. Bu nedenle öğretmenlerin uzaktan eğitimin uygulanışına yönelik düşüncelerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Bir uygulamanın başarı ile yürütülmesinde uygulayıcıların yetkinliğinin yanı sıra kendilerini bu konuda yetkin hissetmeleri de önemlidir. Öğretmenler şu an uzaktan eğitim uygulamalarının içinde olsalar bile kendilerini hangi konuda daha yetkin ve hangi konuda geliştirmeye açık hissettikleri bilinmemektedir. Bu nedenle öğretmenlerin uzaktan eğitimde yetkinliklerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi gereklidir. Ayrıca uzaktan eğitim şu an pandemi süreci ile ilgili gibi görünüyorsa bile gelecek eğitim tasarımlarının vazgeçilmez bir uygulamasıdır. Bundan dolayı da öğretmenlerin uzaktan eğitimde etkili öğretim uygulamaları yapma becerilerini geliştirilmesi gereklidir. Bu doğrultuda öğretmenlerin mesleki gelişimlerine ilişkin algılarının belirlenmesi önem taşımaktadır. Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin uzaktan eğitimde kendilerine ilişkin düşüncelerinin belirlenmesi uzaktan eğitimde öğretmen yeterliklerinin artırılması açısından önemli görülmektedir.

Bireylerin bir konudaki başarılarında tutumları en az %25 oranında etkilidir (Senemoğlu, 1988). Uzaktan eğitimin uygulayıcısı olan öğretmenlerin tutumları da uzaktan eğitim uygulamalarının başarılı şekilde yürütülmesinde etkilidir. Bu gerekçeyle öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının belirlenmesi gerekmektedir.

Uzaktan eğitimde öğrencilerin beklenen hedeflere ulaştırılması gereklidir. Bu da etkili öğretim uygulamaları ile mümkündür. Çünkü öğretim, öğrenme için uygun ortamın oluşturulmasıdır. Bu ortam uzaktan eğitim yolu ile de doğru ve etkili şekilde hazırlanmalıdır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin uzaktan eğitimde öğretim uygulamalarına ilişkin düşüncelerinin belirlenmesi öğretimin etkililiğinin artırılmasına katkı sağlayacaktır.

Uzaktan eğitim sürecinde öğretim uygulamalarının önemin yanı sıra öğrencilerin kendi başına yaptıkları çalışmalar da büyük önem arz etmektedir. Çünkü uzaktan eğitim sürecinde öğrenciler kendi başlarına daha çok çalışma yapmakla yüz yüze gelmektedir. Bu çalışmaların büyük bir bölümü de öğrencilere verilen ödevlerdir. Bu nedenle öğretmenlerin uzaktan eğitimi sürecinde verilen ödevlere ilişkin düşüncelerinin belirlenmesi yararlı olacaktır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Yapılan araştırmanın amacı, pandemi süreci ile birlikte daha da önem kazanan uzaktan eğitim uygulamasına ilişkin aşağıda belirtilen sorular kapsamında sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesidir.

1-Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitimde kendi yeterliliklerine ilişkin görüşleri nasıldır?

2-Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitimin uygulanışına ilişkin görüşleri nelerdir?

3-Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitimde öğretim uygulamalarına ilişkin görüşleri nasıldır?

4-Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları nasıldır?

5-Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitimde verilen ödevlere ilişkin düşünceleri nasıldır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Bilgi iletişim teknolojilerindeki gelişmeler paralelinde eğitimde zaman ve mekân sınırlılığını ortadan kaldıran uzaktan eğitim uygulamalarının, yaşanan pandemi süreciyle birlikte yüz yüze eğitimin sürdürülememesi durumunda, eğitimde sürekliliği sağlamada da önemli bir alternatif model olduğu görülmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılan açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda dünyanın bu gibi salgın hastalıklarla ilerleyen yıllarda karşılaşması olasılıklar dâhilindedir. Salgın, doğal afet gibi kriz dönemlerinde eğitimin kesintiye uğramadan sürdürülebilmesi ve eğitimin kaliteli standartlar sağlanarak devam ettirilebilmesi toplum için oldukça önemlidir.

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda gelecek için daha kaliteli uzaktan eğitim olanaklarının sağlanabilmesinde; yakın zamanda bütün süreci deneyimlemiş olan sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin değerlendirilmesi uzaktan eğitimde yaşanan aksaklıkları görmek ve model üzerinde iyileştirme çalışmaları yapmak için yapılan araştırma alana önemli katkı sağlayacaktır.

1.4 Sayıtlar

Araştırma esnasında “Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri Değerlendirme Ölçeği” ile toplanan verilerin gerçeği yansıttığı düşünülmektedir.

1.5 Sınırlılıklar

Yapılan araştırma 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Türkiye'nin yedi bölgesinden ulaşılabilir sayıda sınıf öğretmenlerinden, 448 öğretmenden elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Uzaktan Eğitim: Öğretmen ve öğrencinin aynı mekânlarda bulunmak zorunda olmadan eğitim-öğretim faaliyetlerinin posta, radyo-televizyon ve gelişen internet teknolojisi ile beraber internet aracılığıyla sürdürüldüğü eğitim sistemi modelidir (Yılmaz, Güner, Mutlu, Doğanay, & Yılmaz, 2020).

Çevrimiçi Eğitim: İnternet üzerinden gerçekleşen her türlü öğrenmeyi kapsayan esnek bir öğretim sunum sistemidir. Kaynaklarda online eğitim olarak da geçmektedir (Telli & Altun, 2020).

Senkron Eğitim: Öğretmen ve öğrencinin farklı mekânlarda olmasına rağmen canlı sınıf uygulamaları gibi platformlar sayesinde aynı zamanda etkileşimde olduğu çevrimiçi eğitim türüdür (Karatepe, Küçükgençay, & Peker, 2020).

Asenkron Eğitim: Öğretmen ve öğrencinin farklı mekânlarda olup, zaman olarak da bağımsız bir şekilde dersleri takip edebildiği, ders dokümanlarının internet ortamından

paylaşıldığı ve öğretmen ile öğrencinin arasında iletişimin olmadığı çevrimiçi eğitim türüdür (Karatepe, Küçükgençay, & Peker, 2020).

Pandemi: Dünyada eşzamanlı olarak çok yaygın bir şekilde çok fazla sayıda insanı tehdit eden bulaşıcı hastalıklara verilen isimdir (Bozkurt, 2020).

BÖLÜM 2

2 ALAN YAZIN

Bu bölümde uzaktan eğitimle ilgili kuramsal açıklamalara ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1 Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitim kavramı, her yenilik ve değişimde olduğu gibi hissedilen ihtiyaçlar neticesinde ortaya çıkmış bir kavramdır. Eğitim sürecini aksatan zaman ve mekândan dolayı oluşan engeller ya da kişisel sebeplerden dolayı eğitici ve öğrenenin bir araya gelememesi gibi nedenler neticesinde öğretme-öğrenme faaliyetlerinin aslında uzaktan da sürdürülebileceği ortaya çıkmıştır. Geçmişten günümüze eğitimi nüfusu arttırmak, mesleki gelişim sağlamak, eğitimde fırsat eşitliği sağlamak, yaşam boyu öğrenme olanakları sunmak ve eğitimi kesintiye uğratmamak gibi misyonları olan uzaktan eğitim kavramı teknolojinin en güncel imkânları kullanılarak sunulan bilimsel bir çalışma alanı haline gelmiştir.

Uzaktan eğitim kavramı ilk kez Wisconsin Üniversitesi'nin 1892 yılında yayınlanan kataloğunda yer almıştır (Kaya, 2002). Ülkemizde ise 1927 yılında eğitim sorunlarının görüşüldüğü bir toplantıda kavramsal olarak yer almıştır. Dönemin Milli Eğitim Bakanı eğitimi nüfusun artırılması için uzaktan eğitim verilebileceğini bir alternatif olarak belirtmiş ancak öğretmensiz eğitimin olmayacağı kanaatiyle bu düşünce hayata geçirilmemiştir (Bozkurt, 2017).

Tarihi 1800'lü yıllara dayanan uzaktan eğitim en genel tanımıyla öğretene ve öğrenenin farklı ortamlarda olduğu halde çeşitli iletişim olanakları ile eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmesidir (İşman, 2011). İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler sayesinde uzaktan eğitimin kullanıldığı alanların yaygınlaşması ve uzaktan eğitim yöntemlerindeki değişikliklere paralel olarak uzaktan eğitim kavramı tanımları da farklılaşmaktadır. Tuncer & Tanaş (2011)' a göre uzaktan eğitim, internet ağı bulunan bir platform aracılığıyla gerçekleştirilen web tabanlı bir eğitim sistemidir.

Uzaktan eğitimin yönteminden söz eden başka bir tanımda ise uzaktan eğitim, geleneksel eğitimin yöntem ve amaçlarındaki sınırlılıklar olmadan, özel iletişim programları ile yürütülen etkinlikler olarak belirtilmektedir (Rıza, 1997).

Uzaktan eğitimin gerekçesini ortaya koyan başka bir tanımda ise uzaktan eğitim, geleneksel öğrenme-öğretme yöntemlerindeki sınırlılıklar sebebiyle ya da yüz yüze eğitimin sürdürülme olanağının olmadığı durumlarda sağlanan, öğrenen ve öğretenin birbirinden uzaktan yürüttüğü planlı ve sistematik bir eğitim teknolojisi uygulamasıdır (Alkan, 1987).

Uzaktan eğitim tanımları incelendiğinde, uzaktan eğitimle ilgili vurgulanan bazı temel özellikler bulunmaktadır. Bunlar; teknolojik olanaklar sayesinde yer ve zaman sınırlılığının olmaması, öğretmen ve öğrencinin ayrı ortamlarda olması ayrıca tıpkı geleneksel eğitim gibi planlı programlı yürütülmesi gereken bir eğitim uygulaması olduğudur (Kambutu, 2002).

Mektupla başlayan uzaktan eğitim süreci gelişen teknoloji ve küreselleşme etkisiyle toplumların ihtiyaçları doğrultusunda zaman içerisinde farklı boyutlar kazanmaya başlamıştır (Kırık, 2014). Bu süreci radyo ve televizyon aracılığıyla verilen uzaktan eğitimler izlemiş asıl değişimi oluşturan ise internet teknolojilerinin uzaktan eğitimde kullanılması olmuştur (Moore & Kearsley, 2011). İnternet teknolojilerinin uzaktan eğitimde etkin olarak kullanımı neticesinde uzaktan eğitim sisteminde yeni tabirler yer almaya başlamıştır. Günümüzde mobil eğitim, e-öğrenme, online eğitim, çevrimiçi eğitim gibi kavramlar uzaktan eğitim sisteminde sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır (Doğan & Koçak, 2020).

Globalleşmenin etkisiyle uzaktan eğitimin zaman içerisinde kullanım amaçları da değişim göstermiştir. Uzaktan eğitimin ilk ortaya çıktığı dönemlerde eğitimli nüfusu arttırmak, imkânsızlıklar sebebiyle eğitim sürecine dâhil olamamış ya da bir şekilde eğitim sürecinden kopmuş olan bireylerin eğitimlerini tamamlamalarına olanak sunmak gibi bir nevi eksiklik kapatan bir eğitim modeli olarak kullanılmaktaydı (Alabay, 2015). Ancak artan nüfus, gelişen ve değişen dünya düzeni istihdamı zorlaştırmaya başlamıştır. Modern insan kendini geliştirmek ve zorlaşan yaşam koşullarında iyi şartlarda yaşamını idame ettirmek için çözüm yolları aramaya başlamıştır. Bu ihtiyaçlara binaen eğitim ihtiyacına olan talep de artmaya başlamıştır. Üniversitelerde ve farklı eğitim kurumlarında uzaktan eğitim yoluyla mesleki eğitimler vermeye başlamıştır (Gökçe, 2008).

İnternet teknolojilerindeki gelişim ile ortaya çıkan uzaktan eğitimin sanal boyutunun küreselleşmenin etkisiyle değişen kullanım amaçlarından söz edilen başka bir araştırmada ise uzaktan eğitimin iki farklı ve zıt amaçla kullanılabildiğinden bahsetmektedir. Araştırmaya göre ülkeler dünyanın farklı yerlerine dağılmış vatandaşlarına kendi öz kültürlerinde yozlaşma olmasını engellemek amacıyla ulusal değerlerine ilişkin uzaktan eğitim verebilir. Ya da uzaktan eğitimler aracılığıyla küresel kültür de bireyleri etkileyerek ulusal değerlerden uzaklaştırabilir (Gökçe, 2008).

Uzaktan eğitimin hitap ettiği yaş grubuyla alakalı yapılan araştırmalara bakıldığında zaman belirli bir yaş grubuna hitap etmediği anlaşılmaktadır (Arat & Bakan, 2011). Geçmiş dönemlerde daha ziyade geleneksel eğitimin yetersiz kaldığı yerlerde yaşayan bireyler için yetişkin eğitiminde kullanılırken, süreç içerisinde bu uygulamalarının yükseköğretim düzeyinde yaygınlaşmaya başladığı görülmektedir (Özbay, 2015). Fakat günümüzde yaygınlaşan eğitim teknolojileri ve sağladığı avantajlar sayesinde her yaş düzeyinde uzaktan eğitim uygulamalarının kullanıldığı görülmektedir. Öyle ki bazı ülkelerde her yaş grubunda uzaktan eğitime talep örgün eğitime alternatif olacak şekildedir.

Uzaktan eğitim zaman geçtikçe önemi artan bir kavramdır. Uzaktan eğitim konusunda yapılan bilimsel araştırmalardaki artış da bu düşüncüyü doğrular niteliktedir (Durak, Çankaya, & İzmirli, 2020). Geleneksel eğitimdeki sınırlılıklara alternatif olarak uzaktan eğitimin sağladığı esneklikler ve avantajlar ile uzaktan eğitimin, eğitimin vazgeçilmez bir parçası olacağı belirtilmektedir. Hatta yakın gelecekte uzaktan eğitimin geleneksel eğitime alternatif bir uygulama olmaktan ziyade mevcut eğitim sisteminin temel yapısı olacağı düşünülmektedir (Telli & Altun, 2020).

Bu bağlamda düşünüldüğünde geleneksel eğitim sisteminde eğitimin nitelikli olması için planlı programlı bir sürece sahip olduğu gibi uzaktan eğitimde de nitelikli ve kaliteli bir eğitim sunmak için tasarım, bilgi kaynakları, etkileşim, öğrenme ve yönetimi içeren bir sistem içerisinde çalışılmalıdır (Moore & Kearsley, 2011). Bir diğer etken ise uzaktan eğitimin kuramsal temelleri dikkate alınarak planlamaların yapılmasıdır (Durak, Çankaya, & İzmirli, 2020).

Tüm bunlar dikkate alınarak planlanan uzaktan eğitim programları geleneksel eğitimdeki kalıpların dışına çıkarak, sağladığı esneklikler ile eğitimi bina, sınıf, zaman

sınırlılıklarından çıkartarak hayat boyu öğrenmenin önemli bir parçası ve destekleyici unsuru olacaktır (Yıldırım, 2020).

2.1.1 Uzaktan Eğitime İhtiyaç Duyulma Nedenleri

Uzaktan eğitimin tercih edilme nedenleri ülkelerin gelişmişlik düzeyleri, içinde bulunulan çağın gereksinimleri ve teknolojinin gelişimi paralelinde süreç içerisinde değişim göstermektedir. Ülkemizde de uzaktan eğitimin tercih edilme sebepleri geçmişten günümüze değişiklik göstermektedir. Uzaktan eğitimin ilk tercih edilme nedeni eğitilmiş okur-yazar nüfusu arttırmak olmuştur. 1940'lı yıllarda ise tarımla uğraşan çiftçileri bu alanda bilinçlendirmek amacıyla teknik eğitimler planlanmıştır. Ayrıca o dönem eğitime gereksinimi olan kadınlara yönelik eğitici yayınlara da yer verilmiştir. Bu eğitimler aracılığıyla amaçlanan kırsal kesimde eğitim seviyesini arttırmak ve eğitimde fırsat eşitliği sağlamak olmuştur fakat yapılan araştırmalarda bu eğitimlerin eğitsel olarak uzaktan eğitimi tam yansıtmadığı belirtilmektedir (Aziz, 1977).

Savaşlar, toplumsal baskılar, ekonomik krizler gibi sebepler temel insan hakkı olan eğitim için önemli bir engeldir (Bozkurt, 2020). Dünya savaşları sonrası birçok ülke toplumun kalkınması ve yeniden yapılanması için eğitilmiş insan gücüne olan ihtiyacına, ekonomik yetersizlikler ve zorlu coğrafi koşullar içinde uzaktan eğitim seçeneği ile çözüm bulmuşlardır (Fırat, 2016).

Uzaktan eğitimin Türkiye'deki tarihsel gelişiminin araştırıldığı bir çalışmadan yola çıkarak internet teknolojilerinin kullanılmaya başlanmasından önce ülkemizde uzaktan eğitimin tarihsel olarak ihtiyaç duyulma sebeplerini şu şekilde özetleyebiliriz:

- 1956 yılında banka personeline hizmet içi eğitim vermek amacıyla mektupla uzaktan eğitim yöntemi kullanılmıştır.
- 1958 yılında dışardan okul bitirmek isteyenlere yönelik uzaktan eğitim verilmiştir.
- 1961 yılında mesleki ve teknik alanda yetki belgesi vermeye yönelik kurslar uzaktan eğitim tercih edilerek verilmiştir.
- 1974 yılında TRT aracılığıyla okul radyosu ve yabancı dil dersleri yayınları ile örgün eğitimi destekleme amacıyla yayınlar yapılmıştır.

- 1974 yılında Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu(YAYKUR) ile yükseköğretimdeki yığılmalara çözüm getirmek amacıyla ön lisans eğitimi ile ülke ekonomisi ve hükümetin kalkınma programını desteklemek için ara insan gücü kademesi yetiştirmek için uzaktan eğitimden yararlanılmaya başlanmıştır.
- 1976 yılında YAYKUR hizmetinin televizyon ile uzaktan eğitim vermeye başlamasıyla üniversiteye giremeyen lise mezunu öğrencilere yardım amaçlı kullanılmaya başlanmıştır.
- 1986 yılında yükseköğretimde fırsat eşitliği için Anadolu Üniversitesi Batı Avrupa’da uzaktan eğitim çalışmaları başlatmıştır.
- 1991 yılında Fırat Üniversitesi e-posta aracılığıyla öğrencilere yüksek lisans eğitimlerini uzaktan eğitim aracılığıyla tamamlama olanağı sağlamıştır.
- 1992 yılında Açık Öğretim Lisesi ile uzaktan eğitim aracılığıyla orta öğrenime devam edemeyen öğrencilere eğitimlerini tamamlama olanağı sağlanmıştır.
- 1997 yılında Açık Öğretim İlkokulu ile uzaktan eğitim aracılığıyla ilkokul mezunlarına ya da farklı sebeplerle orta öğrenimi yarıda bırakan öğrencilere ve yurt dışında öğrenim görüp denklik yaptıranlara eğitim olanağı sağlanmıştır (Bozkurt, 2017).

İnternet teknolojilerinin uzaktan eğitimde kullanılmasından önceki dönemde Türkiye’de uzaktan eğitimin tercih edilme nedenleri tıpkı gelişmekte olan diğer ülkelerde olduğu gibi genel olarak okuma yazma oranını arttırmak ve toplumun gelişmesine katkıda bulunmak olmuştur. Buradan yola çıkarak uzaktan eğitimin kullanılmaya başlandığı ilk dönemlerde uzaktan eğitimin tercih edilme nedeninin geleneksel eğitimin sınırlılıklarından dolayı temel düzeyde eğitim vermek olarak düşünülebilir. Fakat uygarlık düzeyi yükseldikçe ve teknolojik yenilikler ile birlikte değişen dünya koşulları ile uzaktan eğitimin tercih edilme nedenleri de değişmiştir.

Uygarlık tarihi toplumsal paradigmlar bağlamında üç dönemden geçmiştir. Birincisi tarım toplumu, ikinci toplum sanayi toplumu ve son olarak bilgi toplumu olarak adlandırılmaktadır. Bilgi toplumunda gelişim ve gücün parametreleri bilgi ve iletişim teknolojileri olmuştur (Güner, 2020). Bilgi toplumunda yaşamın ve gücün simgesi olan bilgiye ulaşma eğilimi bireylerin eğitime olan ihtiyacını da arttırmıştır. Artan nüfusla beraber bireylerin eğitime olan talep yoğunluğuna okulların fiziksel

yetersizlikleri, ekonomik sebepler, öğretici yetersizlikleri gibi gerekçelerle örgün eğitim aracılığıyla karşılık vermekte yetersiz kalmıştır. Uzaktan eğitimin sağladığı olanaklar bireylerin eğitim taleplerini karşılamakta önemli bir destekleyici unsur olmuştur (Güneş & Uça, 2016). Özellikle kırsal ve dezavantajlı bölgelerde fen, matematik ve yabancı diller gibi yüksek talep gören derslerde öğretmen yetersizliği ciddi bir sorun teşkil etmiştir. Bunun dışında bedensel engelli öğrenciler de örgün eğitime erişmekte güçlük yaşamıştır. Karşılaşılan bu sorunları çözmek ve eğitimde fırsat eşitliği sağlamak uzaktan eğitim ile mümkün hale gelmiştir (Sönmez & Cemaloğlu, 2021).

Bilgi toplumuna geçiş süreci ile birlikte yaşam boyu öğrenme anlayışı gündeme gelmiştir. Eğitim okul ile sınırlı kalmadan, her yerde gerçekleşir anlayışıyla hayat boyu öğrenme uzaktan eğitime gerekçe oluşturan önemli bir yaklaşım haline gelmiştir (Gültekin, 2020). Yaşam boyu öğrenme kapsamında farklı nedenlerle eğitimini yarıda bırakmak zorunda kalan bireyler, zaman içerisinde örgün eğitime devam etmek isteseler dahi; mevzuat engelleri, yaş sınırlaması ya da sınıf tekrarı sebebiyle yaşça kendilerinden küçük olan kişilerle aynı ortamda olmanın verdiği psikolojik sıkıntılardan dolayı örgün eğitim aracılığıyla eğitimlerini sürdüremeyecek durumda kalmışlardır. Uzaktan eğitimin yaş sınırı esnekliğinden dolayı eğitimlerini tamamlama imkânı bulmaktadırlar. Gelişmiş ülkelerde yaşanan nüfusu topluma kazandırmak onlara bir gelişim alanı açmak için yaşam boyu öğrenme önemli bir değerdir (Kırık, 2014). Ayrıca yaşam boyu öğrenme sadece yetişkin kesime değil her yaştan öğrenene hitap eden bir yaklaşımdır. Yoğun iş hayatının getirdiği yük, sosyal yaşantının sebep olduğu sorumluluklar ve çalıştıkları kurumların mesai saatlerinin uygun olmaması gibi gerekçelerle insanların öğrenme ihtiyaçlarını eğitim kurumlarında yüz yüze eğitim aracılığıyla giderme ihtimali azalmaktadır. Uzaktan eğitimin yer ve zaman esnekliği sayesinde bireylerin eğitim gereksinimleri karşılanmaktadır (Bozkurt, 2020).

İnternet teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte yer kavramı eğitim hizmetlerinden yararlanmayı sağlayan bir ön koşul olmaktan çıkmıştır, yani eğitim okul sınırlarında verilen bir hizmet olma sınırlılığından sıyrılmıştır. Çünkü internet aracılığıyla her yerde bilgiye ulaşmak mümkün hale gelmiştir. Ders programlarına bağlı yerellik yerini küreselliğe bırakmıştır (Karasar, 2004). Küreselleşme ile birlikte ülkeler arasındaki ekonomik rekabetler, uluslararasılaşma ve bilim teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte yeni iş alanları ortaya çıkmıştır. Bu iş kollarında istihdam edilecek bireylerde aranan

şartlar da farklılaşmıştır. 21. yy olarak adlandırılan bu dönemde yeni bir insan profili ortaya çıkmıştır (Toprak & Erdoğan, 2012). 21. yy becerilerinin gündeme gelmesi ile birlikte ihtiyaç duyulan insan profilinden beklenen vasıflar: Yaşam boyu öğrenmeyi kendine ilke edinmiş teknoloji ve bilgi okuryazarlığı olan, dijital vatandaş olarak tabir edilen değişen koşullara uyum sağlama becerisi yüksek, birkaç dil konuşabilen kısacası her alanda kendini yenileyen bireyler iş sahasındaki rekabette başarı elde edecektir. Tüm bu özelliklerle donanımlı olmak mecburi eğitimin sınırlarından çıkarak farklı eğitim modellerinin getirdiği fırsatlardan yararlanmakla mümkündür. Bu bağlamda özellikle çalışan kesim için günlük iş hayatının sorumlulukları ve diğer sosyal sorumluluklarının içinde kendi öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için bir kurumda yüz yüze eğitim alma ihtimali güçleşmektedir ve bu imkânı uzaktan eğitim sağlamaktadır (Bozkurt, 2020).

Uzaktan eğitimin tercih edilme nedenlerini öğretici ve öğreten tercih nedenleri olarak ayırarak yapılarak bir sınıflandırma yapacak olursak: Öğrenenler açısından tercih nedenleri:

- ✓ Zaman ve mekândan bağımsız bir yöntem olduğu için ders esnekliği sağlaması.
- ✓ İnternet ve teknolojinin sağladığı olanaklar ile daha zengin bir öğrenme ortamı sunması.
- ✓ Bağımsız öğrenmeyi sağlaması, yani eğitimi bireyselleştirmesidir.
- ✓ Alanında uzman farklı eğitimcilerden eğitim alma imkânı sağlaması.
- ✓ Yetişkinler için çalışma koşullarına göre ders saatlerini ayarlama olanağı olması.
- ✓ Bulunduğu yerden farklı bir konumda olan ülkeden ya da şehirden eğitim alırken konaklama, yol masrafı vb. harcamalar yapmayacağı için eğitim maliyetinin düşük olması.
- ✓ Kalabalık ortamlarda kendini rahat ifade edemeyen bireylere uzaktan eğitimde daha öz güvenli bir şekilde derse katılmanın konfor sağlamasıdır.
- ✓ Uzaktan eğitimin bireylere yeni kariyer olanakları sunması ve mesleki gelişim sağlayan fırsatlar oluşturması.
- ✓ Öğreticiler ve kurumlar açısından uzaktan eğitimin tercih edilme nedenleri:
- ✓ Eğitim kurumlarının aynı anda çok fazla kişiye eğitim verme fırsatını sunması.

- ✓ Derslik sınıf ihtiyacının olmaması ve az sayıda öğretici ile eğitim verme olanağından dolayı kurumlara maliyetinin yüz yüze eğitimde olduğu kadar yüksek olmaması.
- ✓ Kalabalık sınıflarda öğretmen- öğrenci etkileşiminin sınırlı düzeyde olması, uzaktan eğitim ile etkileşimin artacağı düşünülmesi.
- ✓ Okullarda bedensel engelleri sebebiyle, zorlu coğrafi koşullar nedeniyle yüz yüze verilen eğitime erişmede zorlanan bireylere uzaktan eğitim sayesinde eğitimde fırsat eşitliği sunma imkânı.
- ✓ Uzaktan eğitimin eğitimde kalite düzeyini artırdığı düşünülmesidir.
- ✓ Uzaktan eğitimin zaman ve mekân konusunda sağladığı esneklikten dolayı tam zamanlı ya da yarı zamanlı olarak bir yerde çalışmak zorunda kalan yetişkinlere eğitim olanağı sağlanabilmesi.

Uzaktan eğitim bazı durumlarda ise tercihe bağlı olmadan zorunlu bir eğitim şekli olmuştur. Doğal afetler salgınlar gibi yüz yüze eğitimin yapılamadığı durumlarda uzaktan eğitim tüm uygulanmıştır. 11 Mart 2020 tarihinde tüm dünyada ortaya çıkan ve pandemi ilan edilen Covid 19 salgını sonrası tüm ülkelerde çevrimiçi uzaktan eğitim alternatif değil tek çözüm yolu olarak tercih edilmiştir (Telli & Altun, 2020).

2.1.2 Uzaktan Eğitimin Tarihi Gelişimi

2.1.2.1 Dünya’da Uzaktan Eğitimin Gelişimi

Tarihsel süreç içerisinde incelendiği zaman uzaktan eğitim uygulamalarının geçmişinin 1700 lü yıllara dayandığı görülmektedir. Uzaktan eğitim ile ilgili ilk girişimlerin 1728 yılında Amerika’da başladığı bilinmektedir, bu dönemde Boston gazetesi aracılığıyla steno dersleri verileceği ilan edilmiştir. Daha sonra 1833 yılında benzer bir uygulama ile İsveç Gazetesinde yazılı anlatım dersleri verileceği ilan edilmiştir. Ancak her iki uygulamaya dair derslerin verilip verilmediği, derslerde öğrenci- öğretmen etkileşiminin olup olmadığına ilişkin kesin veriler olmaması sebebiyle uzaktan eğitim uygulamasının gerçekleşmiş olması net bilinmemektedir(Özbay, 2015).

1840 yılında İngiltere’de stenograf olarak görev yapan Isaac Pitman mektup aracılığıyla stenografi dersleri vermeye başlamış bu derslerde İncil’den küçük parçaları steno ile yazmayı öğretmiştir. Öğrencilerin gösterdiği performansa göre not verdiği için

gerçek anlamda uzaktan eğitim uygulamalarının Dünya tarihinde bu şekilde başladığı belirtilmektedir (Kaya, 2002).

1856 yılında ise Almanya’da uzaktan eğitimin ilk kurumsal girişimi kabul edilen uzaktan eğitim veren bir dil okulu kurulmuştur. 1873 yılında ise Amerika’da Evde Ders Çalışmayı Destekleme Derneği kurularak sınıf ayrımları sebebiyle eğitim almamış kadınlara mektupla eğitim verilmiştir. Almanya’da gerçekleşmiş önemli bir diğer uzaktan

eğitim uygulaması ise 1884 yılında üniversite sınavına öğrencileri hazırlamaya yönelik “Rustiches Uzaktan Öğretim Okulu’nun” açılmasıdır (Abazaoğlu & Umurhan, 2015). 1886 yılında Amerika’da Pennsylvania Devlet Üniversitesi kurumsal yapıda uzaktan eğitim ağını kuran ilk üniversite olmuştur. Böylece üniversitelerde uzaktan eğitim faaliyetlerine ilk adım atıldığı belirtilmektedir. 1892 yılında Chicago Üniversitesi’nde Mektupla Eğitim Bölümü’nün açılması uzaktan eğitim konusunda önemli bir basamak olmuştur. 1898 yılında İsveç’te Uzaktan Eğitimde dünyanın en kaliteli kurumlarından “Hermands” kurulmuş ve eğitimler uzaktan eğitim aracılığıyla vermeye başlanmıştır, 1910 yılında ise yükseköğretim seviyesinde uzaktan eğitime başlayan Avustralya bu eğitimi ilk ve ortaöğretim aşamalarında uygulayan ilk ülkedir (Özbay, 2015).

1800’lü yılların sonlarına doğru başlayan mektupla uzaktan eğitim çalışmalarının etkililiği ve avantajları görüldükçe yukarıda belirtilen ülkelerin dışında farklı ülkelerde de denenmeye başlanmıştır.1900 ‘lü yıllara gelindiğinde ise mektupla uzaktan eğitimin yanında radyo da uzaktan eğitim aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. İlk eğitsel radyo yayınları 1919 yılında Amerika’da başlamıştır. Böylece uzaktan eğitimden daha fazla sayıda bireyin yararlanmasını sağlayacak önemli bir gelişme olarak tarihe geçmiştir. Bu yaşanan gelişmenin ardından çok sayıda radyo istasyonu kurulmuştur. 1920 yılında Amerika’da 176 tane eğitim verme amaçlı radyo istasyonu bulunmaktadır. 1921 yılında ise “eğitim radyosu” lisansını ilk alan üniversite Amerika’da Salt Lake City Üniversitesi olmuştur (İşman, 2011).

Uzaktan eğitime yönelik bir diğer önemli gelişme ise 1932-1937 yılları arasında Amerika’da Iowa Üniversitesinin başlattığı eğitim içerikli televizyon yayınları olmuştur. Böylece eğitim amaçlı radyo yayınlarına 1940’da televizyon desteğinin de sağlanmasıyla uzaktan eğitimde kısa zamanda önemli mesafe kat edilmiştir. Kaydı

yapılan yayınlar sayesinde uzaktan eğitim aracılığıyla zamanda esneklik sağlanmıştır ve kitleseel eğitimlerle daha fazla insana ulaşarak eğitim masraflarında azalma sağlanmıştır. Teknolojinin gelişmesi paralelinde uzaktan eğitim için yeni arayışlar sonucu 1965 yılında telekonferans ile uydudan iletişime geçilmiştir.1970 yılından sonra kablo ve uydu aracılığıyla eğitimsel televizyon yayınları vermeye başlanmıştır. Amerika'nın yanı sıra İngiltere'de BBC kanalı aracılığıyla eğitim programları yayını yapılmıştır. İsrail'de ise "Everyman's University" yani herkesi üniversitesi adı altında tüm halka hitap eden TV programlarıyla uzaktan eğitime katkıda bulunmuşlardır. Radyo ve televizyonun uzaktan

eğitim amaçlı kullanılmasıyla yeni bir döneme giren uzaktan eğitim sürecinde eğitim zaman ve mekân esnekliği sağlanarak vermeye başlanmıştır ancak öğretmen ve öğrenci arasında etkileşimin olmayışı büyük bir eksiklikti. Tam olarak bu dönemde önemli bir gelişme yaşandı 1971 yılında Intel firması sadece uzaktan eğitimi değil tüm dünyayı etkileyecek bir buluş gerçekleştirmiştir. Bilgisayarın etkin bir şekilde kullanılması 1991 yılına kadar beklemiştir. 1991 yılında Dünya çapındaki ağ sistemini geliştirmesi ile uzaktan eğitim hizmetleri yüksek hızlı sunucular tarafından dünyanın her yerine geniş kitlelere ulaştırılma olanağı elde etmiştir. Lee tarafından geliştirilen geniş bantlı ağ sistemi günümüzde web tabanlı uzaktan eğitim sayesinde insanların istedikleri yerden istediği bilgiye ulaşarak ihtiyaç duydukları dersleri internet üzerinden almalarına olanak sağlamıştır (Tekinarslan & Gürer, 2020).

Uzaktan eğitime yönelik farklı ülkelerdeki gelişmeleri kronolojik olarak sıralarsak şu şekilde yer almaktadır (Kaya, 2002):

- ✓ 1728 yılında İsveç'te Boston Gazetesi aracılığıyla mektupla steno derslerinin verileceğinin ilan edilmesi.
- ✓ 1840 yılında İngiltere'de stenograf olan Pitman'ın mektup aracılığıyla steno öğretmeye başlaması.
- ✓ 1856 yılında Almanya'da uzaktan eğitimin örgütsel girişimi olarak görülen uzaktan eğitim uygulayan dil okulunun kurulması.
- ✓ 1870 yılında Amerika'da Illinois Wesleyen Üniversitesi uzaktan eğitim programı başlatmıştır.
- ✓ 1873 yılında Amerika'da Anna Eliot tarafından "Evde Çalışmayı Destekleme Derneği'nin kurulması.

- ✓ 1873 yılında Güney Afrika'da Ümit Burnu Üniversitesi'nin kurulması.
- ✓ 1882 yılında Amerika'da William Rainey Harper tarafından mektupla öğrenim programının geliştirilmesi.
- ✓ 1883 yılında Amerika'da mektupla öğretim üniversitesinin kurulması.
- ✓ 1884 yılında Almanya'da öğrencileri üniversite sınavına hazırlamak amacıyla "Rustinehes Uzaktan Öğretim Okulu'nun açılması.
- ✓ 1886 yılında Amerika'da Pennsylvania Devlet Üniversitesi'nin uzaktan eğitim ağını kuran ilk üniversite olması.
- ✓ 1890 yılında Amerika'da evde öğrenim kurslarının "Mektupla Öğrenim Okulları'na dönüşmesi.
- ✓ 1891 yılında Amerika'da bir gazete aracılığıyla madencilik yöntemleri ve maden ocaklarında ortaya çıkan kazalara karşı alınabilecek önlemlerle ilgili eğitim verilmesi.
- ✓ 1892 yılında Amerika'da Chicago Üniversitesi'nde uzaktan eğitim bölümü kuruldu.
- ✓ 1910 yılında Avustralya'da yükseköğretimde ilk uzaktan eğitim uygulamalarına başlanmıştır.
- ✓ 1920 yılına İngiltere'de BBC okul radyosu programları başlatmıştır.
- ✓ 1922 yılında Yeni Zelanda'da Mektupla Öğrenim Okulu açılmıştır
- ✓ 1923 yılında Amerika'da mektupla lise eğitimine başlanmıştır.
- ✓ 1939 yılında Fransa'da savaş yıllarında uzaktan eğitim ile öğrencilerinin eğitimini sağlamak amacıyla Uzaktan Eğitim Merkezinin kurulması.
- ✓ 1939 yılında Rusya'da halk eğitimi amaçlı uygulamalara başlanmıştır.
- ✓ 1948 yılında Japonya'da çıkan eğitim yasası kapsamında askerlere ve eğitimini yarıda bırakanlara öğretim imkânı sağlamak maksadıyla ortaöğretim, lise ve yükseköğretim düzeyinde uzaktan eğitim uygulamalarının başlaması.
- ✓ 1949 yılında Avustralya'da Uzaktan eğitim gören öğrencilerin ders programları, yönetim işleri gibi unsurları takip etmek amacıyla "Üniversite Dışı Öğretim Fakültesi" kurulmuştur.
- ✓ 1950 yılında Amerika'da askeri amaçlı uzaktan eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir.
- ✓ 1950 yılında Çin'de mektupla öğretim merkezi kurulmuştur.
- ✓ 1971 yılında İngiltere Açık Üniversitesi kurulmuştur.
- ✓ 1972 yılında İspanya'da Ulusal Uzaktan Öğretim Üniversitesi kurulmuştur.

- ✓ 1974 yılında İngiltere’de National Collage kurulmuştur.
- ✓ 1974 yılında Almanya’da Hagen Açık Öğretim Üniversitesi kurulmuştur.
- ✓ 1978 yılında Tayland’da kurulan devlet üniversitesi maddi sebepler ve coğrafi koşullar nedeniyle eğitimini sürdürememiş öğrencilere uzaktan eğitim aracılığıyla yüksek lisans, lisans ve sertifika düzeyinde 3 tür derece vermiştir.
- ✓ 1978 yılında Nijerya’da mektupla eğitim kurumu kurulmuştur.
- ✓ 1984 yılında Hollanda Açık Üniversitesi ilk öğrencilerini almıştır.
- ✓ 1988 yılında Amerika’da Illinois Üniversitesi’nde bilgisayar konferans sistemleri ortaokul öğrencilerine eğitim verme amaçlı kullanılmıştır.
- ✓ 1989 yılında Hindistan’da ülke genelinde yükseköğretimi yaygınlaştırmak için Açık Okul’ u kurmuştur ve bu kurum Ulusal Açık Okul haline gelmiştir.

1990’lı yılların sonuna doğru gelişen teknolojik olanaklar ve iletişim alanında yaşanan gelişmeler ile uzaktan eğitim alanında en etkin olabilecek ve uzaktan eğitimde niteliği arttıracak yöntemlerle uzaktan eğitim verilmeye başlanmıştır. İnternetin sağladığı olanaklar sayesinde mektup, radyo ve TV ile yapılan uzaktan eğitimlerde sorun olan öğretmen- öğrenci etkileşim problemi çözülmüştür. Şimdilerde ise kişisel gelişim, mesleki gelişim, kariyer planlaması, örgün eğitimi güçlendirme ve yüz yüze eğitimin gerçekleştirilme olanağının olmadığı zamanlarda uzaktan eğitim Dünya genelinde etkin olarak kullanılmaktadır.

2.1.2.2 Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Gelişimi

Uzaktan eğitimin yaygın olarak kullanılması günümüze tekâmül etse de Dünya genelinde tarihi 1800 ‘lü yıllara dayanan köklü bir uygulamadır. O dönemin koşullarına eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak ve eğitimli nüfus oranını arttırmak için etkili bir yöntem olarak görülen uzaktan eğitim dünyada gelişimini sürdürürken Türkiye de bu gelişmelere uzak kalmamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulması ile başlayan yenilik ve gelişim sürecinde, tarımsal toplumdaki endüstriyel topluma geçilmesinin etkileriyle toplumda meydana gelen yapısal gelişimlere ve değişimlere uyum sağlamak ve yenilik hareketlerini hızlandırmak eğitimle mümkündür (Özdil, 1986). Eğitim alanında yapısal değişikliklerin il adımı 1924 yılında “Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile gerçekleşmiştir. Öğretim Birliği Yasası olarak adlandırılan bu kanun ile birlikte ülke genelindeki tüm eğitim kurumları Maarif Vekâletine yani Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlanmıştır.

Böylece Türk Eğitim Sistemi çağdaş bir yapı kazanmıştır. Aynı yıl eğitim sisteminin dünya genelindeki gelişmeler paralelinde yenilik hareketlerini sürdürmek ve bu anlamda görüş almak için John Dewey ülkemize davet edilmiştir. J. Dewey'in çalışmaları ve hazırladığı rapor Türkiye'de eğitime yönelik ilk kapsamlı ve bilimsel çalışmalardır.

Ülkemizde uzaktan eğitim çalışmalarının gündeme gelmesi 1924 Yılında John Dewey'in öğretmen eğitim raporu ile gündeme gelmiştir (Uşun, 2006). Dewey yazdığı raporda yeni kurulmuş bir ülke olan Türkiye'de eğitimin ne denli önemli olduğuna değinmiştir. Eğitimli nüfusun artırılabilmesi için mektupla öğrenme sayesinde öğretmen eğitimlerinin gerçekleştirilebileceği önerisinde bulunmuştur (Alkan, 1987). Böylece uzaktan eğitim Türk Eğitim Sisteminde ilk defa teorik olarak yer almıştır.

1927 yılında dönemin Milli Eğitim Bakanı tarafından yapılan bir toplantıda eğitim sorunları görüşülmüştür. Toplantıda halkın okuryazar olmayan kesimine okuma yazma öğretilmesi için mektupla öğretim verilebileceği düşüncesi ortaya atılmıştır, fakat planlanan bu uygulama gerçekleştirilememiştir. Bunun en önemli nedeni okuma yazma bilmeyen nüfusun sayıca çok fazla olması ve öğretmensiz eğitim verilemeyeceği düşüncesi olduğu belirtilmektedir (Kaya & Odabaşı, 1996). Daha sonra 1951 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından "Öğretici Filmler Merkezi" kurulmuştur. MEB bu hizmeti yaygınlaştırarak eğitim filmleri üretilip eğitim teknolojilerinin köylere kadar ulaşmasını sağlamıştır. ÖFM' nin kurulması eğitimde teknolojinin kullanılması için tecrübe sağlayan önemli bir basamak olmuştur (Bozkurt, 2017). Tüm bu süreçlerden yola çıkarak uzaktan eğitimin 1956 yılına kadar uzaktan eğitimin düşünce ve kavramsal olarak yer aldığı uzaktan eğitimin pratikte uygulanmaya başlanması 1950'li yıllarda gerçekleştiği söylenebilir.

1950 yılından sonra Türkiye'de uzaktan eğitim çalışmaları hızlanmıştır. Bu yıllarda yükseköğretime yönelik yoğun taleplerin yüz yüze eğitim ortamlarında klasik yöntemlerle bu taleplere karşılık verilemeyeceğinin düşünülmesi ile "Mektupla Öğretim" uygulamasına yönelik çalışmalara başlanmıştır (Uşun, 2006). 1956 yılında uzaktan eğitimin ilk uygulaması gerçekleşmiştir. Mustafa Kemal Atatürk tarafından kurulan ve o dönem Ankara Adliye Hukuk Mektebi olarak bilinen Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından yapılan çalışma ile banka çalışanlarına mesleki gelişim sağlamları amacıyla bankacılık kursu açılmış ve bu kursta mektupla uzaktan eğitim

verilmiştir. Kursiyerler ödev ve değerlendirme sınavına yönelik dönütlerini de mektup aracılığıyla göndermişlerdir (İşman, 2011). Bu tarihten sonra uzun bir süre uzaktan eğitim uygulamaları mektupla gerçekleşmiştir.

1960 yılında İstatistik ve Yayın Müdürlüğü bünyesinde “Mektupla Öğretim Merkezi” adında bir kurul oluşturulmuştur (Özarslan & Ozan, 2014). Bu kurulun kurulmasındaki amaç bazı teknik konularda öğretim sağlamak ve orta dereceli meslek okulu mezunlarına yükseköğretim imkânı sağlamak olmuştur. Geniş bir kitleye yönelik uygulama olmamasına karşın bu uygulama Türkiye’de uzaktan öğretime yönelik ilk ciddi adım olmuştur (Özdil, 1986). Mektupla Öğretim Merkezi süresi 8-12 ay arasında farklılık gösteren on bir mesleki konuda yetki belgesi vermek maksadıyla kurslar açmıştır. 1960- 1974 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı tarafından yapılan çalışmalar ile bazı özel kurumlar yabancı dil eğitimi ve mesleki eğitim alanlarında uzaktan eğitim uygulamalarını kullanmışlardır (Alkan, 1996).

1974 yılında Bakanlık onayı ile Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Mektupla Öğretim Merkezine mektupla yükseköğretim verme yetkisi sağlanmıştır. Buna istinaden Mektupla Öğretim Merkezine bağlı olan Mesleki ve Teknik Öğretim Mektupla Öğretim Okulu açılmıştır. Bu okulda mesleki kurslara ilaveten üç yıllık Eğitim Enstitüleri ile bazı öğretmen okullarının bütün bölümlerinin programlarında mektupla öğretim uygulamaya koyulmuştur. Bir diğer önemli uygulama ise Deneme Yüksek Öğretmen Okulu olarak da isimlendirilen uzaktan eğitim uygulamasıdır. 1974-1975 öğretim yılında orta öğretim kurumlarını bitiren yaklaşık 50 bin öğretmen adayına uzaktan yükseköğretime başlanmıştır. Bu uygulama Türkiye’ de çağdaş uzaktan öğretim yöntemini uygulama görevini üstlenmiştir. Mevzuat, ödenek, personel atamaları gibi sorunlar ve yetersiz görülme sebebiyle 1975 Yılında 15 ay süreyle devam ettikten sonra çalışmalarına son vermiştir (Uşun, 2006).

1975 yılında kalkınma planında yer alan hedefleri gerçekleştirmek nitelikli insan gücünü arttırmak amacıyla YAYKUR (Yaygın Yükseköğretim Kurumu) açılmıştır. YAYKUR aracılığıyla planlanan lise ve dengi okullardan mezun olmuş öğrencilere modern eğitim teknolojisi olanaklarını kullanarak öğrenim sağlamak ve bu sayede örgün eğitimde üniversitelerde yığılma oranını düşürmek olmuştur. Bir diğer hedef ise iki yıllık ön lisan düzeyinde eğitim vererek ara insan gücü yetiştirmektir (Kaya, 2002).

1978 yılında YAYKUR bünyesinde yeni bir yetki tanımlaması yapılarak ortaöğretim mezunu olup görev yapan ilkokul öğretmenlerinin eğitim düzeyini arttırmak amacıyla iki yıllık yükseköğretim eğitimi verilmesi planlanmıştır fakat kapasiteyi etkili bir şekilde ortaya koyacak çalışmalar ancak 1982 yılında Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesinin kurulması ile karşılık bulmuştur (Bozkurt, 2017).

Aynı yıl çıkartılan 2547 sayılı yasa ile yükseköğretim basamağında uzaktan eğitim hizmetleri yapma görevi üniversitelere verilmiştir. Bu kararın ardından bir yıl sonra uzakta eğitim yapma görevini Anadolu Üniversitesi üstlenmiştir. 1983 yılında Anadolu Üniversitesi kapsamında açılan Açık Öğretim Fakültesi televizyon okulu ve radyo dersleri ile isteyen herkese eğitim olanağı sağlamıştır. 1982-1983 yıllarında İktisat ve İş İdaresi alanında iki programla başlayıp, 1989- 1990 öğretim yılında ise Eğitim Ön lisans ve Batı Avrupa ve Turizm Eğitim programlarını uzaktan eğitim aracılığıyla sunmuştur (Kaya, 2002).

1991 yılında e-posta aracılığıyla uzaktan eğitim vermeye başlayan Fırat Üniversitesi öğrencilerin yüksek lisans eğitimini tamamlamalarına olanak sağlamıştır. Ayrıca televizyon alt yapısını da kullanarak 1991 yılında bilgisayar kursları düzenlemiş ve başarılı olanlara eğitim sonunda sertifika vermiştir (Aslantaş, 2014). 1990 lı yıllarda hükümet tarafından planlanan programlarda halk eğitiminin sürekli hale getirilmesi ve yaşam boyu öğrenme ilke edinilerek örgün ve yaygın eğitimin daha geniş bir nüfusa uygulanması hedeflenmiştir. Bu dönem uzaktan eğitimin daha fazla önemsendiği görülmektedir. Nüfus yoğunluğu ve Türk toplum yapısındaki kültürel yaklaşımlar (kız çocuklarına okula göndermeme eğilimi) nedeniyle ortaöğretime olan talebi gerçekleştirmek için 1992 yılında Açık Öğretim Lisesi kurularak önceleri radyodan daha sonra da televizyondan yararlanarak uzaktan eğitim hizmeti verilmek istenmiştir (İşman, 2011). Bu sayede okullarına devam edemeyen öğrencilere basılı materyaller radyo ve televizyon aracılığıyla ortaöğretim diploması alma fırsatı sağlanmıştır.

1997 yılına gelindiğinde Milli Eğitim Bakanlığı'nın 1651 sayılı onayı ile Açık İlköğretim Okulu kurulmuştur. 15 yaşından gün alanlardan ilkokulu bitiren ve ortaokulu yarıda bırakan ya da bu eğitimi dışardan bitirmek isteyenlere uzaktan öğrenim görme olanağı sağlanmıştır (Uşun, 2006). Açık İlköğretim Okulu ile Cumhuriyetin ilanından itibaren gerçekleştirilmeye çalışılan temel eğitimin yaygınlaştırılması hedefine büyük katkı sağlanmıştır. Ayrıca 1997 yılında Mesleki ve Teknik Açık Öğretim Okulu

kurulmuştur bu kurum ile ilköğretim mezunu veya daha üst kademedeki mezun olanlara uzaktan eğitim aracılığıyla meslek eğitimi dersleri verilmiştir (Bozkurt, 2017).

1999 yılında ise uzaktan eğitim alanında alanda uzman kişilerin yetişmesi amacıyla Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Uzaktan Eğitim Anabilim Dalına bağlı olarak Türkiye'nin ilk uzaktan eğitim tezli yüksek lisans programı açılmıştır. Bu gelişmenin akabinde 2006 senesinde yine aynı üniversite bünyesinde Türkiye'nin ilk Uzaktan Eğitim doktora programı açılmıştır. Uzaktan eğitimin yükseköğretim aşamasında gerçekleşen diğer önemli gelişme ise 2011 yılında 2547 sayılı kanun ile yükseköğretimde birinci öğretim, ikinci öğretim ve açık öğretim tanımlamalarının yanına yeni bir öğretim şekli olarak uzaktan öğretim tanımlaması yapılmıştır (Özarslan ve Ozan, 2014). 2014 yılına gelindiğinde de YÖK tarafından yükseköğretim kurumlarında uzaktan öğretime ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir. Böylece resmîyette de uzaktan öğretim faaliyetlerinin önemi bir öğretim şekli olacağının göstergesi olmuştur. Geçen yıllar içerisinde internet teknolojilerinin sağladığı avantajlar sayesinde uzaktan eğitim mobil eğitime doğru dönüşmeye başlamıştır. Uzaktan eğitim alanına dijital öğrenme, e- öğrenme, m- öğrenme, sanal sınıf uygulamaları gibi kavramlar yerleşmeye başlamıştır.

2020 yılında dünya genelinde yaşanan Covid 19 salgını ile birlikte yüz yüze eğitimin sürdürülmesinin mümkün olmaması uzaktan eğitimin tek çare olarak uygulanması uzaktan eğitim tarihinin önemli bir dönüm noktası olmuştur. Hatta yapılan bazı araştırmalarda uzaktan eğitimin ikincil bir alternatif olmak yerine eğitimin gerçek zemini olacağı ön görüşünde bulunulmuştur (Telli & Altun, 2020). Bu süreç sonrası Üniversiteler ve Milli Eğitim Bakanlığı Uzaktan Eğitime yönelik alt yapıyı güçlendirecek ve uzaktan eğitimin niteliğini arttıracak çalışmalara daha da önem vermişlerdir.

2.1.3 Uzaktan Eğitimde Kullanılan İletişim ve Kitle İletişim Araçları

Uzaktan eğitim ve teknoloji birbiriyle ayrılmaz şekilde bir bütündür. Yüz yüze eğitimden uzaktan eğitimi farklı kılan temel unsur uzaktan eğitimde iletişimin teknoloji ile sağlanmasıdır. Dolayısıyla iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler paralelinde uzaktan eğitim uygulamaları da zaman içerisinde değişim ve gelişim göstermektedir. Matbaanın icadıyla kitap, gazete, dergi ile başlayan kitle iletişim araçlarının gelişim süreci, bilgisayar ve internet teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte baş döndüren bir

ivme kazanmıştır. Böylece kullanılan yeni nesil teknolojiler sayesinde daha geniş kitlelere hitap edecek hale gelmiştir (Taşdelen, 2014).

Kitle iletişim araçlarının kullanımında kaynak ve hedef kitle bir araya gelmezler ve birçok alanda kullanılan araçlardır. Bu alanlardan birisi de eğitimidir. Kitle iletişim araçlarının amacı hedeflenen kitlede duygu, düşünce ve davranış değişikliği yaratmaktır bu bakımdan eğitim-öğretim tanımlarının temel unsuru olan davranış değişikliği meydana getirmek prensibi ile paralellik göstermektedir (Nizam, 2004). Uzaktan eğitimde ilk kullanılan kitle iletişim araçları döneminde iletişimin tek yönlü olması ve etkileşimin olmayışı uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime göre zayıf yönü olarak belirtilmekteydi. Ancak internet teknolojilerinin gelişimi ile birlikte çift yönlü ve etkileşimli uzaktan eğitim ortamları oluşturularak uzaktan eğitimin niteliği ve kalite standartları yükseltilmiştir.

Kitle iletişim araçlarının uzaktan eğitim sürecinde kullanılması eğitim-öğretimin verileceği hedef kitlenin özellikleri ve amacına göre değişiklik göstermektedir. Bazen sadece televizyon kullanıldığı gibi bazı durumlarda televizyon ile birlikte basılı materyaller de ilave kaynak olarak uzaktan eğitimi destekleme amacıyla hedef kitleye ulaştırılmaktadır. Uzaktan eğitim uygulamalarında kullanılan iletişim araçlarına göre gelişiminin evrelerini inceleyecek olursak; uzaktan eğitim uygulamaları ilk yıllarda basılı materyallerle gerçekleştirilmiştir. 1728 yılında Boston Gazetesinde steno derslerinin mektupla uzaktan eğitim yöntemi kullanılarak verileceğinin ilan edilmesi kaynaklarda yer alan ilk uzaktan eğitim uygulamasıdır (Kaya, 2002). Zamanla radyo, kaset gibi işitsel iletişim araçlarının kullanıldığı uzaktan eğitim uygulamaları denenmeye başlanmıştır. Daha sonraları ise hem görsel hem işitsel yanı ile geniş kitlelere hitap edebilen televizyon yayınları uzaktan eğitimde kullanılmıştır. 1990 'lı yıllarda internetin yaygınlaşması ile birlikte çok farklı bir boyut kazanan uzaktan eğitimin web tabanlı uzaktan eğitim olarak adlandırılmasıyla eğitimde mesafe kavramını neredeyse bir engel olmaktan tamamen çıkarak küreselleşmeye yönelik büyük bir adım olmuştur. Günümüzde ise bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle bulut bilişim, sanal gerçeklik, sanal sınıf uygulamaları, fiber teknolojiler, mobil teknolojiler sayesinde uzaktan eğitim, eğitim sektöründe önem arz eden bir uygulama olarak yerini almıştır.

Uzaktan eğitimde kullanılan iletişim ve kitle iletişim araçlarını kullanım şekillerine göre ve zaman içerisindeki gelişimini de göz önünde bulundurarak alt başlıklar halinde incelenmesi sonucunda elde edilen bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Bazı kaynaklarda iletişim yönüne göre sınıflandırma yapılan kitle iletişim araçları konusunda gereken bilgilere başlıklar altında yer verilmiştir.

2.1.3.1 Yazılı-Basılı Materyaller

Basılı materyaller uzaktan eğitimde kullanılan ilk iletişim araçlarıdır. 1800' lü yıllarda basılı ve yazılı olan uzaktan eğitim ders içerikleri yani ders kitapları, ders materyalleri ve yazılı kaynaklar fiziki olarak farklı yerlerde bulunan öğrencilere posta yoluyla gönderilmiştir. Posta yoluyla gerçekleştirilen eğitimlerde geri bildirim yine aynı şekilde öğrenenlerin mektup aracılığıyla eğitmenlere gönderdiği yanıtlarla sağlanmaktaydı. Bazı durumlarda ise sınav uygulamaları uzaktan eğitimin verildiği merkeze öğrenciler davet edilerek sınavlara tabi tutularak ölçme ve değerlendirme yapılmaktaydı (İşman, 2011). Teknoloji alanındaki gelişmeler çok farklı uzaktan eğitim seçenekleri sunsa bile basılı materyaller uzaktan eğitim programlarında yaygın olarak kullanılmaya devam etmektedir. Yazılı ve basılı materyallerin bazı durumlarda avantajları ve bazen de sınırlılıkları bulunmaktadır. Aşağıda bu durumlara maddeler halinde yer verilmektedir (Uşun, 2006).

Yazılı ve Basılı Materyallerin Avantajları:

- Temel öğrenme kaynağı oluşturmaktadır.
- Öğrencilere bağımsız öğrenme fırsatı sağlamaktadır.
- Öğretimsel şeffaflığı vardır, yani her türlü bilgi göz önündedir.
- Kullanımı kolaydır ve ucuza mal edilebilir.
- Hazırlama ve yeniden dizayn edilebilme kolaylığı vardır.
- Öğrenciye içeriği tekrar edebilme olanağı sağlar.
- Diğer görsel ve işitsel iletişim araçları ile birlikte tamamlayıcı olarak kullanılabilir.

Yazılı ve Basılı Materyallerin Dezavantajları:

- Alanda uzaman kişiler tarafından hazırlanmayan materyaller hedeflere ulaşmada gereken performansı göstermeyebilir.

- Başarı elde etmek öğrencilerin okuma becerilerine bağlıdır.
- Karşılıklı etkileşim ve iletişim sınırlıdır, öğrenciden geri bildirim almak zaman alır yanlış öğrenmelere vaktinde müdahale edilemez.
- Tek kitapla yoğun anlatılmış içerik öğrenci motivasyonunu düşürebilir.

2.1.3.2 İşitsel Materyaller

Radyo

Radyonun uzaktan eğitim amaçlı kullanılması 1930- 1940 yılları arasında gerçekleşmiştir. Bu modelde eğitim içerikleri farklı yerlerde bulunan öğrencilere radyo aracılığıyla ulaştırılmaktadır. Radyo ile yapılan uzaktan eğitimlerde öğrenen ve öğretici birbiriyle karşılıklı olarak iletişime geçmezler yani iletişim tek yönlü olarak gerçekleştirilmektedir. Öğrenciler radyo aracılığıyla derslerini dinler ve öğretmen ile anlaşılmayan ya da bilinmeyen sorularla alakalı iletişime geçmek için posta yolunu kullanmaktadır. Derslerde ölçme ve değerlendirme öğrencilerin buldukları şehirlerde uzaktan eğitim veren kurumlara gitmesiyle sınava tabi tutularak gerçekleşmektedir (İşman, 2011).

1920 yılında ABD’de 176 adet eğitim amaçlı radyo istasyonları kurulmuştur. Türkiye’de ilk eğitim amaçlı yayınlar 1964 yılında TRT tarafından vermeye başlanmıştır (Varol, 1997).

Ses Kasetleri

Ses kasetlerinin uzaktan eğitim amacıyla kullanılması genellikle yabancı dil öğretiminde kullanılmıştır. Yabancı dil konusunda uzman olan öğretmenler tarafından kelimelerin doğru biçimde telaffuzları profesyonel bir şekilde kaydedilerek, konuya dair alıştırmalar da dâhil edilerek hazırlanan eğitim kasetlerinde öğrenci bilginin pasif alıcı konumundadır (Kaya, 2002).

Telefon

Telefon ile uzaktan eğitim şeklinde öğrenciler öğretmenleri ile telefonla iletişim kurarak anlaşılmayan konularla alakalı sorularına cevap alabilmektedir. Ses kasetleri ve radyoya göre daha zaman alıcı fakat iletişimin çift yönlü olabildiği bir iletişim aracıdır. Aynı zamanda uzaktan eğitim hizmetlerine yönelik danışmanlık hizmetleri sağlamak

maksadıyla da telefon kullanılmaktadır. Günümüzde akıllı telefonlarla çok daha etkin uzaktan eğitim hizmetleri sunulmaktadır.

Sesli Telekonferans

Sesli konferans sisteminin uzaktan eğitimde kullanım şekli öğretmenlerin aynı anda farklı yerlerde bulunan öğrencilere canlı olarak hitap etmesiyle gerçekleştirilmektedir. Ders süresince öğretmen ve öğrenci arasında karşılıklı etkileşimin sağlandığı ve maliyet bakımından oldukça uygun olan bir yöntemdir. 1970 yılında Wisconsin Üniversitesi ilk telekonferans sistemini kullanarak uzaktan eğitim sağlamıştır (Deryakulu, 1998). İşitsel materyallerin genel olarak avantajlarını ve dezavantajlarını şu şekilde özetleyebiliriz (Tekinarslan & Gürer, 2020).

İşitsel Materyallerin Avantajları:

- Radyo sayesinde düşük maliyetlerle daha geniş kitlelere ulaşılmaktadır.
- Radyo ve diğer işitsel iletişim araçları ile coğrafi bakımdan çok uzakta bulunan bireylere eğitim imkânı tanınmaktadır.
- Esnektir yayınlarda istenildiği anda ilaveler ya da düzenlemeler yapılabilmektedir.
- Fiziksel engelli bireyler de radyo yayınları ile yapılan uzaktan eğitim faaliyetlerine kolaylıkla erişim sağlayabilmektedir.
- Radyo yayınları ile yapılan eğitim programlarını öğrenciler kayıt ederek dilediklerinde dinleyip tekrar yapabilme olanağına sahiptirler.
- Ulaşılması daha kolay bir iletişim aracıdır.

İşitsel Materyallerin Dezavantajları:

- Ders programlarında belirlenen hedef ve davranışlar radyo yayınları ile tam olarak işlenemez.
- Sadece işitsel bir araç olması sebebiyle iletişim tek yönlü olarak gerçekleşmektedir.

- Öğrenci derslerin pasif alıcısı konumundadır.
- Hemen dönüt almak zordur.
- Her düzeye uygun radyo yayınları hazırlamak maliyetli ve zaman alıcıdır.
- Yeterince açık ve anlaşılır olmayabilir.
- Öğrenci denetimi gerçekleştirilemez.
- İşitme engelli bireyler için kullanımı mümkün olmayan bir iletişim aracıdır. Herkese eşit olanak sağlanamaz.

2.1.3.3 Görsel-İşitsel Materyaller

Uzaktan eğitimde kullanılan görsel ve işitsel materyaller; filmler, televizyon, video, etkileşimli video, bilgisayar teknolojileri ve internet olarak sıralanmaktadır.

Televizyon

Televizyonun uzaktan eğitim aracı olarak kullanılması 1934 yılında ABD’de Iowa Üniversitesi tarafından kredi tamamlamak amacıyla gerçekleşmiştir. 1952 yılında Birleşik Devletler ’de 200 den fazla televizyon kanalı eğitim yayıncılığına tahsis edilmiş fakat bunlardan büyük bir kısmı kaynak yetersizliği nedeniyle faaliyete geçememiştir.1980 yılında ABD’deki lise sonrası kurumlar tarafından eğitimini tamamlayamayan öğrencilere televizyon aracılığıyla uzaktan eğitim olanağı sunulmuştur. İngiltere’de ise Açık Üniversite televizyon dersleri vermiştir. Öğrenciler ders kredilerini tamamlamak ve derece kazanmak için sınavlara tabi tutulmuştur(Alkan, 1987). Almanya’da ise yükseköğretime yoğun talep oluşması neticesinde Açık Üniversite kurulmuş ve uzaktan eğitim için radyo ve televizyon kullanılmıştır. Burada verilen dersler ile lisans, ön lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimlerini tamamlama imkânı sunulmuştur.

Ülkemizde ise TRT yayınlarının eğitim içerikli programlar yapması ile birlikte 6. Beş Yıllık Kalkınma Planında eğitim için özel bir kanal oluşturulmasına karar verilmiştir ve TRT4 kanalı sadece eğitim için yayın yapmaya başlamıştır. Uzaktan eğitim veren kurumlar Açık öğretim, Açık lise, Açık İlköğretim Fakültesi programları TRT4 aracılığı ile yayınlanmaktadır. Televizyon o dönemde okuma yazma seferberliği

için de kullanılmıştır. Eğitim bu sayede farklı mekânlarda bulunan bireylere rahatlıkla ulaştırılmaktadır. Öğrenciler dersler hakkındaki geri bildirimleri posta aracılığıyla uzaktan eğitim merkezlerine göndermektedir. Öğrenciler daha önceden kendilerine gönderilen basılı materyallerden TV’ de yayınlanan derslerin takibini rahatlıkla yapmaktadır. Fakat tıpkı radyo ile uzaktan eğitimde olduğu gibi iletişim tek yönlü olarak gerçekleşmektedir (İşman, 2011).

Günümüzde ise pandemi sebebiyle yüz yüze eğitime ara vermek zorunda kalınması ile birlikte yine TRT aracılığıyla TRT İlkokul, TRT Lise, TRT Ortaokul kanallarında müfredata uygun bir şekilde her kademe için alanın öğretmenleri tarafından oluşturulan kayıtlar ile asenkron uzaktan eğitim verilmiştir (Telli & Altun, 2020). Ayrıca bu dönem yürütülen uzaktan eğitim faaliyetlerinin tek yönlü ve kitlesel eğitimi amaçladığı belirtilmektedir (Can, 2020).

Video

Uzaktan eğitimde kullanılan görsel ve işitsel materyallerden bir diğeri ise videolardır. Videolar asenkron yapıya sahip yani öğretene ve öğrencinin etkileşimde bulunmadığı araçlardır. Eğitsel video, Öğretimsel video ve video dersler olarak adlandırılan bu araçlar uzaktan eğitim açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. İnternetin yaygın olarak kullanılması ile birlikte internet ortamında Öğretimsel içerikli videolar e-öğrenme, vlogging ve mobil öğrenme yoluyla uzaktan eğitimde sıklıkla kullanılmaktadır.

Dünyaca bilinen üniversitelerin kurduğu MOOC’larda da ders videolarının paylaşıldığı ve bu videolar aracılığıyla dünyanın her yerinden her yaşta öğrenene uzaktan eğitim olanağı sağlanmaktadır (Vural & Bat, 2010).

Sinema Filmleri

17.yy sonlarından itibaren sinema filmlerinden eğitim için yararlanılmaktadır. Özellikle 1. Dünya Savaşı döneminde askerlerin eğitilmesinde filmlerin kullanılması dikkat çeken bir uygulama olmuştur. Toplumsallaşma, bireylerde zararlı alışkanlık konusunda farkındalık oluşturma ve kültürleştirmede önemli bir kitle iletişim aracıdır.

Ülkemizde ise Millî Eğitim Bakanlığına bağlı FRTEM (Film Radyo Televizyon ile Eğitim Merkezi) tarafından geliştirilen filmler ile stüdyolardan 15 dakikalık ufak programlar yapılarak eğitimle alakalı yayınlar yapılmıştır (Aziz, 1977).

Bilgisayar ve İnternet

Uzaktan eğitimde bilgisayarın kullanılmasında ses, görüntü, animasyonlar gibi çok geniş yelpazede kullanım şekli gerçekleşmektedir. Bilgisayarın uzaktan eğitimde kullanılması 1982 yılından sonra yayılmaya başlamıştır. İnternet ve web ortamlarının da uzaktan eğitimde kullanılmaya başlanmasıyla senkron yani eş zamanlı öğretmen ve öğrencinin karşılıklı olarak iletişime geçebileceği uzaktan eğitim uygulamaları başlamıştır.

İnternet teknolojilerinin gelişmesiyle uzaktan eğitimde paradigma değişimi yaşanmıştır. Böylece uzaktan eğitim mekânsal olarak uzak olan bireylere dönük bir eğitim olma özelliğinden sıyrılmış, bireylerin isteklerine göre talep edebileceği bir eğitim şekli olmaya başlamıştır. 2000’li yıllarda dijitalleşme ile birlikte kapsamı daha da genişleyen uzaktan eğitim uygulamalarına web tabanlı eğitim, e-öğrenme, sanal sınıf uygulamaları, m-öğrenme gibi kavramlar dâhil edilmeye başlamıştır. Teknolojinin gelişmesiyle 3 boyutlu sanal ortamlar, video konferans sistemi kullanılarak geniş kitlelere hitap edebilen ders anlatımları yaygınlaşmıştır (Süral, 2015). Böylece uzaktan eğitimde öğrenciler öğretmenleri ile istedikleri anda hem görüntülü hem sesli iletişim kurma olanağına sahip olarak, anlamadıkları konularda ya da soru cevap yöntemlerinde anında geri bildirim alma fırsatı yakalamışlardır. Bu teknolojiler sayesinde uzaktan eğitimin kullanım alanı artmış ve aynı zamanda daha nitelikli eğitimler verilmeye başlamıştır.

Kaynaklarda yeni iletişim teknolojisi olarak adlandırılan bu teknolojilerde bilgisayarın temel araç olduğu teknolojilerinin temel yapısını internet oluşturmaktadır. İnternet ile birlikte bambaşka bir iletişim mantığının ortaya çıktığı günümüz bilgi toplumunda geleneksel iletişim araçlarının iletişim alanındaki sınırlılıklar ve eksik yönler ortadan kaldırılmış ve bireyler zaman ve mekân kavramlarının yok oluşuna tanıklık etmeye başlamışlardır. Bu teknolojiler sayesinde zaman, ‘her zaman’; mekân ise ‘her yer’ olmuştur. Ülkemizde internet kullanıma dair veriler de bu durumu destekler durumdadır ‘Digital 2019 in Turkey’ raporuna göre 82,4 milyon nüfusa sahip olan ülkemizde nüfusun % 72’sini oluşturan 59,36 milyon kişi İnternet kullanıcısı olduğu ve geçen yıla oranla

kullanım oranının da %9'luk bir artış olduğu görülmektedir (Dijiolopedi, 2020). İnternet ve bilişim teknolojilerindeki yenikler ile birlikte uzaktan eğitim alanında kullanılan önemli teknolojiler şu şekilde belirtilmektedir (Ünlü, 2019).

- ✓ Çevrimiçi öğrenme yönetim sistemleri
- ✓ Ders kayıt teknolojileri Tabletler ve mobil cihazlar
- ✓ E-portfolyolar
- ✓ Sanal sınıf uygulamaları
- ✓ Z-kitaplar
- ✓ Youtube gibi platformlar

Görsel ve işitsel iletişim teknolojilerinin sağladığı avantajlar ve bu teknolojilerin kullanımındaki dezavantajlar genel bir özet şeklinde şu şekilde yer almaktadır (Uşun, 2006).

Görsel ve İşitsel Materyallerin Avantajları:

- ✓ İlgi çekici ve öğrenmeye teşvik edicidir
- ✓ Daha geniş kitlelere ulaşmakta kolaylık sağlar.
- ✓ Sınıf ortamına getirilmesi mümkün olmayan ders araçlarına kolay ulaşılmasını sağlar.
- ✓ Tekrar kaydedilme ve izleme olanağı vardır.
- ✓ Soyut kavramları görsel olarak desteklediği için öğrenimi kolaylaştırır.
- ✓ Bireysel ve grupla öğrenme fırsatı sağlar.
- ✓ Öğrenmeyi zaman ve mekâna bağlı olmaktan kurtarır.
- ✓ Öğrenci motivasyonunu artırır.
- ✓ Görsel bir film uzun bir metin okumaktan daha etkili olabilir.
- ✓ Farklı öğrenme stilleri geliştirir.
- ✓ Eğitim için zaman ve maliyet tasarrufu sağlar.
- ✓ Bilginin güncellenebilmesi daha kolay olarak gerçekleşir.

Görsel ve İşitsel Materyallerinin Dezavantajları:

- ✓ Televizyon tek yönlü bir iletişim aracıdır, dönüt almak mümkün değildir.
- ✓ Derslerde öğretmen denetimi yoktur.
- ✓ Kaliteli öğretim programı bulma güçlüğü vardır.
- ✓ Teknoloji kullanımı karmaşıklaştıkça çeşitli sorunların oluşma ihtimali yükselir.
- ✓ Teknik aksaklıkların oluşma ihtimalleri vardır. Televizyon dışındaki görsel iletişim araçlarına her kesimden bireyin ulaşması zordur.
- ✓ Belirli düzeyde teknoloji okuryazarlığı gerektirir.
- ✓ Öğrenciler siber zorbalık gibi tehlikelere maruz kalabilirler.

2.1.4 Uzaktan Eğitimin Bileşenleri

Geleneksel eğitimde sistemin planlı programlı bir şekilde yürütülmesi ve başarı elde edilebilmesi için bileşenleri olduğu gibi uzaktan eğitimde de sisteme ait bileşenler bulunmaktadır. Bu bileşenler eğitim kurumu, uzmanlar, öğrenciler, bütçe ve uzaktan eğitim teknolojileridir.

Uzaktan eğitim kurumları toplumun ihtiyaçları doğrultusunda eğitim uzaktan eğitimin organize edildiği ve planlandığı yerlerdir. Kurumlar değerleri, normları ve iletişim düzeni olan örgütsel yapılardır. Toplum için çalışan ilgili diğer kurumlarla birlikte toplumsal görevlerini yerine getirmek amacıyla çalışırlar.

Uzaktan eğitim kurumları her kademede eğitim olanağı sağlayan ve bu hizmeti sağlarken sistematik bir şekilde çalışarak verimli bir uzaktan eğitim için gereken koşulları oluşturan kurumlardır. Eğitimler sonucunda bitirme belgesi, sertifika gibi belgeler de uzaktan eğitim kurumları tarafından verilmektedir.

Uzaktan eğitim personeli uzaktan eğitim sürecinin başarılı bir şekilde yürütülmesini sağlayan sistemin uygulayıcılarıdır. Uzaktan eğitimde öğretici sistemin temel uygulayıcısıdır. Uzaktan eğitimin tarihsel süreç içerisinde gelişimi ile birlikte öğreticinin sorumlulukları ve rolleri de değişmektedir. Ayrıca uzaktan eğitimde dijitalleşme ile birlikte dijital çağın gerektirdiği beceriler de uzaktan eğitim öğreticilerinden beklenen vasıflar arasında yer almaktadır. Uzaktan eğitimde öğretenlerin rollerinden bazıları alan yazında şu şekilde belirtilmektedir (Tekinarslan & Güner, 2020).

- ✓ Öğrencilere uygun zamanda gereken geri dönütleri vermektir.
- ✓ Öğrenenlere uzaktan eğitimdeki görev ve sorumluluklarına ilişkin gereken rehberlik ve yönlendirmeleri yapmaktır.
- ✓ Öğrencilerin uzaktan eğitim esnasında yaşadıkları teknik sorunlarla alakalı yardımcı olmak.
- ✓ Öğrenenlerin derslere yönelik motivasyonlarını arttırıcı çalışmalar yapmak. Öğrenenlerin birbiriyle sağlıklı iletişim ve etkileşim içerisinde olmaları için gereken önlemleri almak.
- ✓ Bilişim teknolojilerinin kullanımına uygun öğrenme ortamları tasarlamak.
- ✓ Farklı mekânlarda bulunan öğrenenlerin olduğu sanal sınıf uygulamalarında derslerin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için etkili sınıf yönetimi sağlamak.
- ✓ Öğrenenlere derslerin devamlılığı ve başarısı için rehberlik yapmak.
- ✓ Öğrenenlerin pedagojik özelliklerini göz önünde bulundurarak uygun öğretim teknikleri geliştirir.
- ✓ Öğrenme ortamlarında tam öğrenme için çoklu medya öğeleri tasarlar.
- ✓ Uzaktan eğitim ortamına uygun ölçme değerlendirme yöntemleri belirler.

Uzaktan Eğitim sisteminde önemli bileşenlerden biri de uzaktan eğitimi geleneksel eğitimden farklı kılan temel unsur olan uzaktan eğitim teknolojileridir. Teknoloji alanında yaşanan gelişmeler uzaktan eğitim sistemlerini de doğrudan etkilemektedir. Uygun teknolojik yöntemin seçilmesi, kullanılması değerlendirilmesi ve teknik desteğin sağlanması uzaktan eğitim teknolojileri kapsamına girmektedir (Girginer & Özkul, 2004). Kitle iletişim araçları, bilişim teknolojileri alanında yaşanan gelişmeler ve internet uzaktan eğitime yeni ufuklar açmıştır. Fakat en yeni teknolojinin en uygun teknoloji olmadığı belirtilmektedir. Önemli olan hedef kitleye uygunluk, ekonomiklik, fırsat eşitliği sağlamak gibi unsurların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Günümüzde yaygın olarak kullanılan uzaktan eğitim yöntemi internet aracılığıyla olması sebebiyle gereken alt yapı, sunucu, donanım ve yazılım kaynakları bakımından gereken koşulların sağlanması önem arz etmektedir (İşman, 2011).

Uzaktan eğitimin bileşenlerinden biri de uzaktan eğitimin hedef kitlesi olan öğrencilerdir. Uzaktan eğitim öğrencilerin genel özellikleri geleneksel eğitimdeki öğrene özelliklerine benzer niteliktedir. Fakat uzaktan eğitimin uygulanma biçiminde

farklılıklar olması sebebiyle öğrencilere de fazladan sorumluluklar yüklemektedir. Bunlar şu şekilde özetlenebilir:

- ✓ Uzaktan eğitim öğrencisi teknolojiyi etkin bir şekilde kullanabilmelidir. Dijital okuryazar bir birey olarak uzaktan eğitim uygulamalarında bilgiye gereken teknolojik olanakları kullanarak ulaşabilmelidir.
- ✓ Derslerin takibi kendi sorumluluğunda olacağı için bu anlamda sorumluluklarını zamanında yerine getirmelidir. Derslere düzenli katılım ve dikkatli takip etme süreçlerinde disiplinli olmalıdır.
- ✓ Motivasyonu yüksek olmalıdır çünkü uzaktan eğitim öğrencilerine sınıf ortamında olduğu gibi pekiştiriciler sunmak mümkün değildir.
- ✓ Uzaktan eğitim ders süreleri yüz yüze eğitim kadar uzun olamayacağından uzaktan eğitim öğrencisinin daha etkili öğrenmeler için dersler öncesi ön hazırlık yapması daha verimli olacaktır.
- ✓ Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecindeki duyuru, sınav, ödev teslim tarihi gibi ilanları daha dikkatli takip etmesi gerekmektedir.
- ✓ Uzaktan eğitimde gereken öğretim materyallerini takip etmelidirler.
- ✓ Eğitici ile iletişim sağlayabilmeli ve bu konuda gereken iletişim teknolojilerini kullanabilmelidirler.
- ✓ Senkron derslerin verimliliği için sahip olması gereken donanımları ders öncesi hazır etmelidirler.
- ✓ Kendi öğrenmeleri için sorumluluk almalıdırlar (Garrison, 2003).
- ✓ Eğitim olanaklarına esnek bir bakış açısıyla bakabilmeliler (Palloff & Pratt, 2003).
- ✓ İş birliği becerisine sahip olmalıdırlar.
- ✓ Eleştirel düşünme becerisine sahip olmalıdırlar (Garrison, 2003).
- ✓ Etkili iletişim kurma becerilerine sahip olmalıdırlar ve mevcut şartlar dâhilinde her türlü iletişim kanalına açık olmalıdırlar.
- ✓ Meraklı ve ilgili olmalıdırlar (Palloff & Pratt, 2003).

Uzaktan eğitimde hizmet niteliğinin kaliteli olması için bütçe bileşeni önemli bir faktördür. Uzaktan eğitimde gereken teknolojik olanakları sağlamak, donanımları temin etmek, yeterli sayıda ve yetkin uzaktan eğitim personeli sağlamak, uzaktan eğitim

materyallerini temin etmek gibi sistemin başarısını doğrudan etkileyecek bu unsurların sağlanması doğrudan bütçe ile alakalı bir durumdur (Uşun, 2006).

Bütçe ile alakalı dikkat edilmesi göz önünde bulundurulması gereken az maliyetle çok iş üretmektir, çünkü uzaktan eğitimin sağladığı avantajlardan birisi de ekonomiktir. Uzaktan eğitimde maliyet öğrenci sayısı arttıkça düşmektedir bu durum uzaktan eğitim bütçe planlamalarında dikkate alınması gereken bir gerektir.

2.1.5 Uzaktan Eğitimde Başarı ve Öğrenci Özellikleri

Uzaktan eğitim sürecinin en önemli bileşenlerinden biri eğitimin hedef kitlesi konumunda olan öğrencilerdir. Uzaktan eğitim öğrencileri ve örgün eğitim öğrencileri arasında öğrenen olmak bakımından farklılık olmamasına karşın, uzaktan eğitim yönteminin farklılığından dolayı uzaktan eğitim öğrencilerinin sorumluluk ve sahip olmaları gereken becerilerde değişkenlik bulunmaktadır. Öğretici ile aynı ortamda bulunmayan öğrenenlerin sahip olmaları gereken en önemli özelliklerin başında otokontrol yani kendi kendini kontrol edebilme becerisine sahip olmasıdır. Uzaktan eğitim hayat boyu öğrenme eğitimi sağladığı için örgün eğitimde olduğu gibi kademelere göre yaş dağılımı şartı yoktur, dolayısıyla her yaşta birey uzaktan eğitim öğrencisi olabilmektedir. Yapılan araştırmalar uzaktan eğitim almak isteyen bireylerin büyük bölümünün yetişkinlerden oluştuğunu belirtmektedir (Schlosser & Anderson, 1994).

Uzaktan eğitimde öğrenci kendi gelişimini kontrol eden ve bilgiyi yapılandıran konumdadır. Örgün eğitimdeki öğrenciye göre sorumlulukları daha fazladır, buna zorunluluk yerine sorumluluk ön plandadır denebilir. Bu bağlamda uzaktan eğitimde ideal öğrenci olmak için beklenen bazı beceriler bulunmaktadır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz (İşman, 2011).

- ✓ Uzaktan eğitim öğrencisi teknolojiyi etkin bir şekilde kullanabilmelidir. Dijital okuryazar bir birey olarak uzaktan eğitim uygulamalarında bilgiye gereken teknolojik olanakları kullanarak ulaşabilmelidir.
- ✓ Derslerin takibi kendi sorumluluğunda olacağı için bu anlamda sorumluluklarını zamanında yerine getirmelidir. Derslere düzenli katılım ve dikkatli takip etme süreçlerinde disiplinli olmalıdır.

- ✓ Motivasyonu yüksek olmalıdır çünkü uzaktan eğitim öğrencilerine sınıf ortamında olduğu gibi pekiştireçler sunmak mümkün değildir.
- ✓ Uzaktan eğitim ders süreleri yüz yüze eğitim kadar uzun olamayacağından uzaktan eğitim öğrencisinin daha etkili öğrenmeler için dersler öncesi ön hazırlık yapması daha verimli olacaktır.
- ✓ Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecindeki duyuru, sınav, ödev teslim tarihi gibi ilanları daha dikkatli takip etmesi gerekmektedir.
- ✓ Uzaktan eğitimde gereken öğretim materyallerini takip etmelidirler
- ✓ Eğitici ile iletişim sağlayabilmeli ve bu konuda gereken iletişim teknolojilerini kullanabilmelidirler.
- ✓ Senkron derslerin verimliliği için sahip olması gereken donanımları ders öncesi hazır etmelidirler.
- ✓ Kendi öğrenmeleri için sorumluluk almalıdırlar (Garrison,2003).
- ✓ Eğitim olanaklarına esnek bir bakış açısıyla bakabilmeliler (Palloff & Pratt, 2003).
- ✓ İş birliği becerisine sahip olmalıdırlar.
- ✓ Eleştirel düşünme becerisine sahip olmalıdırlar (Garrison, 2003).
- ✓ Etkili iletişim kurma becerilerine sahip olmalıdırlar ve mevcut şartlar dâhilinde her türlü iletişim kanalına açık olmalıdırlar.
- ✓ Meraklı ve ilgili olmalıdırlar (Palloff & Pratt, 2003)

Alan yazında bazı kaynaklarda ise uzaktan eğitim öğrencilerine bazı roller tanımlanmaktadır (İşman, 2011). Bunlar şu şekilde sınıflandırılmaktadır:

- Psikolog: Derslerle alakalı psikolojik ihtiyaçlara ve sorunlara çözüm bulabilen.
- Öğretici: Uzaktan eğitimde yer alan diğer öğrencilerle iletişim kurabilen ve onların öğrenmelerine destek olabilen.
- Teknoloji Uzmanı: Son çıkan tüm teknolojik araçlar konusunda bilgi sahibi olan.
- Teknisyen: Uzaktan eğitimde ortaya çıkabilecek teknik sorunlarla başa çıkabilen.
- Site Eğitmeni: Uzaktan eğitimde sunulan web içeriklerini güncel bir şekilde takip edebilmeli.
- Sosyalleşme Uzmanı: Gerçek sınıf ortamında gibi diğer bireylerle etkileşim halinde olarak sosyal manada izole olmuş hissetmeyen.

- Araştırmacı: Uzaktan eğitim s¼recinde kendi ¼đrenmeleri i¼in doğru kaynaklardan gereken bilgileri araştırabilen.
- Lider: ¼đrencinin liderlik ¼zelliđi g¼stererek diğer arkadaşlarının da motivasyonunu arttırıcı ¼zelliđe sahip olan ve ¼đrenmeleri i¼in gereken inisiyatifleri alabilen.
- Sistem Uzmanı: Uzaktan eğitim sisteminin nasıl işlediğine h¼kim olan ve karşılaşabileceği sorunlara karşı ¼öz¼m getirebilen.
- İletişim Uzmanı: ¼đrenenin ¼đretmen tarafından kendine iletilen mesajları doğru algılayabilmesidir.
- Motivasyon Sağlayıcı: ¼đrencinin kendini g¼d¼leyerek motivasyonunu arttırmasıdır.
- Uzaktan Eğitim Uzmanı: Uzaktan eğitim s¼recine ve başarılı bir eğitim i¼in gerekenlere h¼kim olması ve karşılaştığı problemleri bu doğrultuda ¼özzebilmesi beklenmektedir.

Uzaktan Eğitimde Başarı

Geleneksel eğitimin her aşamasında ve her y¼nteminde olduğu gibi uzaktan eğitim s¼recinde de etkili ve başarılı olmak i¼in bazı ilkeler mevcuttur (Uşun, 2006). Uzaktan eğitimin etkili bir şekilde kullanılabilmesi i¼in gereken şartlar değerlendirildiğinde her şeyden ¼nce uzaktan eğitimin bir se¼enek olmadığını eğitime alternatif olmaktan ziyade eğitimi tamamlayıcı bir unsur olduğunu bilmek gerekmektedir. Geleneksel eğitimin bir b¼t¼n olarak her par¼asından etkilenen ve her bir par¼asının birbirini tamamladığı bir sistem olduğu gibi uzaktan eğitim de aynı şekilde ele alınmalıdır.

Uzaktan eğitim de planlı ve programlı bir eğitim şeklidir. Ders materyallerinin temini, ders i¼eriklerinin hazırlanması, eğitici ve ¼đrenen g¼revleri, gereken teknolojik donanımının sağlanması, ¼l¼me değerlendirme s¼re¼leri sonucunda alınan geri bildirimlere g¼re alternatifler oluşturulması ve gereken ¼nlemlerin alınmasıyla planlı dinamik bir s¼re¼tir. Ayrıca uzaktan eğitim kurumsal temelleri olan bir bilim alanıdır. Başarılı bir uzaktan eğitim i¼in bu kurumsal temeller ¼l¼¼t alınarak planlamalar yapılmalıdır (Durak, ¼ankaya & İzmirlil, 2020). Bunun dışında g¼z ¼n¼nde bulundurulması gereken ¼nemli bir unsur ise mevcut olan uzaktan eğitim

uygulamalarında karşılaşılan problemler, karşılaşılmaması olası görülen sorunlar ve zayıf kalan noktalar irdelenerek bu aksaklıkların giderilmesidir.

Uzaktan eğitimi geleneksel eğitimden farklılaştıran en önemli unsur uzaktan eğitimin yapısı gereği teknoloji kullanımının mutlak olmasıdır. Bu bağlamda düşünüldüğünde uzaktan eğitimde bulunan tarafların yani eğitim kurumu, öğretmen, öğrenci ve otoritenin teknoloji seçimi ve etkin kullanımı çok önemlidir çünkü uzaktan eğitimin planlanmasından değerlendirilmesine kadar her aşamasında teknoloji yer almaktadır. Teknoloji temelli yaşanabilecek her sorun eğitimin aksamasına ve eksik öğrenmelere sebebiyet verecektir (İşman, 2011). Gelişen teknolojik olanaklar ve küreselleşmenin sebep olduğu değişimlere uyum sağlamak yani yenilenmek de uzaktan eğitimde başarı için önemli bir etken olarak belirtilmektedir. Bu değişimlere uyum sağlamak için uzaktan eğitim kurumlarının başarılı bir organizasyon yapısına sahip olmaları gerekmektedir. Bu amaçla uzaktan eğitim teknolojilerinin etkin kullanımı için öğretmenler ve yöneticilerin gereksinim duyduğu ve yetersiz kaldıkları konularda güncel hizmet içi eğitimler alması önem arz etmektedir (Sezer, İnel & Gökalp, 2020).

Uzaktan eğitimde ihtiyaç duyulabilecek hizmet içi eğitim konuları ise; uzaktan eğitimin kuramsal yapısı, bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı, güncellenen eğitim yazılımları ve sanal sınıf ortamları vb. konular şeklinde belirtilmektedir (Kınalıoğlu & Güven, 2011). Etkili ve başarılı bir uzaktan eğitim için sadece öğretmenleri bu alanda geliştirmek yeterli değildir. Uzaktan eğitimin altyapısını oluşturan, planlayan ve uygulama aşamasındaki tüm personelin çağın gerektirdiği yeniliklere uyum sağlayabilecek düzeyde olmaları gerekmektedir. Ve bu amaçla uzaktan eğitim kurumlarının tüm personele bu alanda gereken eğitim olanaklarını sağlaması gerekmektedir. Teknoloji entegrasyonu bu anlamda önemini korumaktadır (OECD, 2020). Özellikle öğretmen eğitimi çalışmalarında teknoloji kullanımı ve çevrim içi eğitim öğretimde yeterliliklerin istenen seviyede olabilmesi için branş bazlı düşünülmesi önemli görülmektedir (Yıldırım, 2020).

Uzaktan eğitimde başarı için bir diğer faktör de öğrencilerdir. Öğrencilere uzaktan eğitim sürecinde sağlanacak olanaklar, eğitim sonrasında sunulacak fırsatlar ve eğitim sürecini onların ihtiyaçları ve yeterlilikleri göz önünde bulundurularak yapılacak planlamalar başarıyı doğrudan etkileyecek etkenlerdir. Uzaktan eğitim kurumlarının öğrencilere sağladığı fırsatlar açısından düşünüldüğünde öğrenenin eğitim aldığı kurumdan memnun olması, kuruma güvenmesi ve kendini değerli hissetmesi uzaktan

eğitimde öğrenci devamlılığını sürdürülebilir hale getirecektir. Böylece uzaktan eğitim sistemlerinde başarıyı olumsuz manada etkileyen eğitimi yarıda bırakmanın önüne geçilmiş olacaktır. Derslere devamlılığı ve başarıyı etkileyen diğer bir unsur faydacılıktır. Örgün eğitimde olduğu gibi uzaktan eğitimde de mezun olan öğrenci için istihdam sağlamak için tedbirlerin alınması gerekmektedir (Biçerli, 2011). Seçtiği programdan fayda sağlayan bireyler başkaları için de referans oluşturmaktadırlar.

Uzaktan eğitimde nitelik için öğrenenler açısından yapılması gereken başka önemli bir unsur ise teknik destek sağlamaktır. Öğrencilerin karşılaşılabileceği problemlerin zamanında çözüme ulaştırılması önemli görülmektedir. Öğrencinin şifre vb. sorunlar sebebiyle uzaktan eğitim sistemine girememesi, eğitimde sanal sınıf uygulamaları kullanılacaksa gerekli yazılım ya da programların yüklü olmaması öğrencide motivasyonu düşürecektir. Gelişen teknolojik olanaklar beraberinde internet yoluyla uzaktan eğitim veren program sayıları artmıştır. İnternet yoluyla uzaktan eğitim faaliyetlerindeki artış uzaktan eğitimde başarı için öğrenciden beklenen bazı becerilerin oluşmasına sebep olmuştur. Bunlardan biri dijital okuryazarlıktır (Özer & Suna, 2020). Bir diğeri de siber zorbalığı engellemek açısından önemli olan internet etiği kurallarını özümsemelerini ve dijital adabımuşeret becerilerini kazanmalarını sağlamaktır (Akbulut, 2020). İnternet tabanlı uzaktan eğitim sistemlerinde başarılı olabilmek için gereken alt yapıyı sağlamak da bir diğer önemli faktördür. İnternet yoluyla uzaktan eğitimin toplumun her kesimine hitap edebilen bir uzaktan eğitim yöntemi olabilmesi için, ülke çapında internet altyapısının gelişmiş olması ve internete erişim araçlarının yaygınlaşması gerekmektedir.

Uzaktan eğitimde başarıyı sağlamak için sistemin uygulayıcıları yani öğretmenler açısından da değerlendirmek gerekmektedir. Uzaktan eğitimde öğretme sürecinde eğitimcilerin ön yargılardan uzak objektif bir şekilde sistemi yürütmeleri gerekir çünkü öğrencilerin derse karşı ilgi, motivasyon ve tutumunu dolayısıyla derse olan başarısını etkilemekte öğreticiler önemli bir role sahiptirler. Bu bağlamda öğreticinin yol gösterici ve öğrenciyi derse teşvik etmesi önemlidir aksi bir tavır içinde olması ve otoriter davranması öğrencinin dersle olan ilişkisinin bitmesine sebebiyet vermektedir. Uzaktan eğitimde öğretmenlerin görev ve sorumlulukları daha fazladır ve öğretmenlerin görevlerini en iyi şekilde yerine getirmeleri kaliteli bir uzaktan eğitim süreci için oldukça önemli görülmektedir (İşman, 2011). Farklı mekânda bulunan öğrencilerle verimli bir etkileşim sürecinde olmaları iletişimin sağlığı açısından ve geri dönütlerin sağlıklı bir şekilde ulaşması bakımından önemlidir bu da öğrenme- öğretme

sürecinde etkileşime imkân sağlayan yazılımlarla mümkün olmaktadır. Uzaktan eğitim kurumlarının bu anlamda gereken donanımı sağlayabilmesi gerekmektedir (Süral, 2015).

Uzaktan eğitimde başarı sağlamak için göz ardı edilmemesi gereken diğer bir unsur ise fırsat eşitliği sağlamaktır. Öğrencilerin uzaktan eğitim teknolojilerine ulaşabilme şartları sosyo-ekonomik olarak değerlendirilmelidir (Bozkurt, 2020). Ayrıca özel eğitim gereksinimi olan bireylere yönelik erişim kolaylığı sağlayacak düzenlemeler gerekmektedir (Özer & Suna, 2020).

Öğrenci, eğitimci ve kurumların dışında uzaktan eğitimde başarıyı arttırmak için önemsenmesi gereken bir diğer faktör ise ölçme ve değerlendirmenin doğru bir şekilde yürütülmesidir. Eğitim sisteminde geri bildirim önemli bir yere sahiptir (Başol, 2015) Uzaktan eğitim yöntemi bakımından geleneksel eğitimle ayrılan birçok yöne sahiptir. Bu bağlamda düşünüldüğünde geleneksel eğitimdeki ölçme değerlendirme yaklaşımları aynı şekilde uzaktan eğitim sisteminde uygulanmaması gerekmektedir (Tonbuloğlu & Aydın, 2015). Geleneksel test yöntemi kurumlar tarafından yaygın olarak uzaktan eğitimde kullanılmaktadır. Fakat süreç temelli ölçme değerlendirme yaklaşımları uzaktan eğitim sistemi için daha verimli olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda özel geliştirme çalışmaları yapılması gerektiği düşünülmektedir (Bozkurt, 2020).

2.1.6 Uzaktan Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme

Geleneksel eğitimde eğitimin etkililiği ve verimliliğini ortaya koyan ölçme ve değerlendirmenin uzaktan eğitimde de aynı misyonla önemli bir yeri bulunmaktadır. Genel anlamda ölçme bir büyüklüğün gözlemlenerek aynı cinsten bir birimle ifade edilmesidir. Değerlendirme ise ölçme sonucunda bir yargıya varmaktır (Tekin, 2004). Sistematik ölçme ve değerlendirme yapmamak hem uygulanan eğitim programının değerlendirilmesini hem de öğrenenlerin mevcut durumu değerlendirilmesini sekteye uğratarak yanlış ve eksik öğrenmelere zamanında düzeltme ve önleme yapılamamasına sebebiyet vermektedir. Bu bağlamda uygun ölçme araçları kullanılarak doğru değerlendirmeler yapmak oldukça önem arz etmektedir.

Enformasyon ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ile birlikte uzaktan eğitim sisteminde de önemli değişimler yaşanmıştır. Uzaktan eğitimde yaşanan gelişmeler paralelinde ise ölçme ve değerlendirme uygulamalarında da farklılaşmalar ve yeni

yönelimler oluşmaya başlamıştır. Farklı iletişim teknolojileri kullanılarak öğrenen ve öğreticinin aynı ortamda bulunmadan gerçekleşen uzaktan eğitimde değerlendirme süreci yüz yüze eğitimde gerçekleşen değerlendirme sürecine göre bazı sınırlılıklar içermektedir. Bunlardan en önemlisi sınıf ortamında olduğu gibi öğrenenleri süreç içerisinde gözlemleyememektir. Derse aktif katılım, soru cevap yoluyla anında dönüt alma, uygulama gerektiren davranışsal göstergelerin ölçülememesi ise diğer sınırlılıklardır (Baran, 2020).

Uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirmeye ilişkin alan yazında farklı sınıflandırmalar bulunmaktadır. Ölçmenin amacına ve yapıldığı zamana bağlı olarak isimlendirme yapılmaktadır. Bunlar ise şu şekilde belirtilmektedir: Öğrenme sürecinde yapılan değerlendirme yani biçimlendirme amaçlı değerlendirme bir diğeri ise öğrenme etkinlikleri sonunda gerçekleştirilen düzey belirleme amaçlı yapılan değerlendirme şeklindedir. Öğrenme sürecinde yapılan değerlendirmeler de amaçlarına göre farklılaşmaktadır. Bazı durumlarda öğrencinin mevcut durumunun tespit edilmesi ve ilgili alana yönlendirilmesi, bazen ulaşılması hedeflenen ile var olan durum arasındaki farkın belirlenerek eksiklerin giderilmesi bir diğeri ise seçme ve yerleştirme amacıyla yapılmaktadır (Tekinarslan & Gürer, 2020).

Biçimlendirmeye yönelik değerlendirmede uzaktan eğitim ders materyalleri ile birlikte verilen genellikle ünite sonlarında yer alan değerlendirme dışı etkinlikler, öz değerlendirme, neler öğrendik kısımları gibi etkinlikleri sıralayabiliriz. Bunların dışında akran değerlendirme etkinlikleri, ödevlerden alınan geri bildirimler ve uzaktan eğitim ders materyallerinde yer alan ünite sonu değerlendirme testleri de biçimlendirmeye yönelik değerlendirmelerdir. Değer biçmeye yönelik değerlendirmede ise bir gözetmen eşliğinde yapılan dönem sonu sınavları, puanlandırma yapılan ve yılsonu başarı notuna etki edecek olan ödevler ya da performans sınavlarını içermektedir. Alan yazında ölçme amacına ve zamanına göre yapılan farklı sınıflandırmalar derlenerek genel başlıklar altında şu şekilde belirtilmektedir (Baran, 2020):

- Amaca yönelik değerlendirmeler yani tanılama, biçimlendirme ve değer biçmeye yönelik değerlendirmeler.
- Sonuçlarına göre yani ölçüt referanslı, normlara dayalı ve öz referanslı değerlendirmeler.
- Puanlama göre değerlendirmeler; geleneksel ve alternatif değerlendirmeler.

- Yanıtlara göre değerlendirmeler; seçili yanıt ve yapılandırılmış yanıt.
- Öğrenme yaklaşımlarına dayalı değerlendirmeler; otantik değerlendirme, performans değerlendirme, proje tabanlı değerlendirme ve problem tabanlı değerlendirmeler.

Uzaktan eğitimde öğrencilerin ne kadar öğrendiğini ve kullanılan yöntemin etkililiğini saptamak büyük bir öneme sahiptir çünkü yüz yüze eğitimde olduğu gibi her an gözlemleyebildiğimiz bir öğrenci grubu yoktur. Farklı mekânlarda bulunan ve sınıf ortamından daha kalabalık bir kitle bulunmaktadır. Ölçme araçları geleneksel eğitimde kullanılan ölçme araçlarından farklı olmasa da bu özellikler göz önünde bulundurularak aynı araçların uzaktan eğitimde ölçme için uygulama şekli farklılaşmaktadır.

2.1.6.1 Uzaktan Eğitimde Kullanılan Ölçme Araçları

Sözlü Sınavlar

Eğitimde belirlenen hedef ve davranışların bazılarının yazılı sınavlarla ölçülmesi mümkün olmamaktadır. Böyle durumlarda sözlü sınavlar tercih edilmektedir. Mesela yabancı dil derslerinde konuşma becerisi, kelime bilgisi, doğru telaffuz gibi hedeflerin ölçümünde konuşma gerekmektedir. Uzaktan eğitimde iki farklı şekilde sözlü sınav uygulanabilmektedir. Birinde öğrenci ve öğreticinin uzaktan eğitim sürecinin belirlenen bir zamanında bir araya gelerek karşılıklı soru cevap yoluyla uygulanmasıdır (İşman, 2011). Bir diğer yöntem ise iletişim teknolojileri kullanılarak eş zamanlı teknolojik yöntemler aracılığıyla sözlü sınav uygulamasının gerçekleştirilmesidir. Yüz yüze ortamlarda sözlü cevaplar geçici olduğu için öğreticinin çok dikkatle dinlemesi gerekirken uzaktan eğitimde kullanılan teknoloji sayesinde sözlü sınav anındaki yanıtlar kayıt altına alınarak öğretici tarafından tekrar dinlenerek gereken inceleme ve puanlama yapılabilmektedir (Özçelik, 2011). Sözlü sınavların kalabalık sınıflarda uygulanması zaman alıcıdır. Ayrıca diğer bir dezavantajı ise senkron gerçekleştiği için sınav esnasında internet alt yapısından kaynaklanabilecek teknik sorunların yaşanması olası bir durumdur (İşman, 2011).

Sözlü sınav uygulamalarında dikkat edilmesi gereken hususlar ise şu şekilde belirtilmektedir (İşman, 2011):

- Sınav başlamadan önce mikrofon, kamera, internet bağlantısı ile alakalı teknolojik donanımların kontrolü sağlanmalıdır.

- Sınav planı yapılarak sorular hedeflere göre önceden hazırlanmalıdır.
- Hazırlanan sorular açık ve anlaşılır olmalıdır.
- Öğrencinin bulunduğu ortam sesinin kopya teşebbüsünü engelleyecek şekilde net duyuluyor olması gerekmektedir.
- Öğrencilere soruları cevaplayabilecek yeterlilikte süre verilmelidir.
- Öğreticinin soruları yöneltirken anlaşılır bir ses tonunda sorması önemlidir.

Yazılı Sınavlar

Yazılı sınavlar geleneksel eğitim sisteminde sözlü sınavlarla birlikte en çok kullanılan yöntemdir. Uzaktan eğitimde uygulanması ise üç farklı şekilde gerçekleşmektedir. Uzaktan eğitimin ilk yıllarında posta ile başladığı dönemlerde öğretmenler hazırlamış oldukları soruları öğrencilere posta aracılığı ile gönderip yine aynı şekilde cevaplarını alıyorlardı. Fakat bu yöntemin zaman aldığı ve çok geç geri bildirim sağlaması sebebiyle verimli olmadığı belirtilmiştir. Bir diğer yöntem ise uzaktan eğitim programına dâhil olan bireyleri kendilerine en yakın sınav merkezine davet ederek yüz yüze yazılı sınavların uygulanmasıdır. Teknolojik olanakların gelişmesiyle en çok tercih edilen uygulama şekli ise farklı yazılımlar aracılığıyla öğrencilere sorulan cevapların internet ortamından alınmasıyla gerçekleşmektedir. Cevaplanması uzun sürmesi kalabalık öğrenci gruplarında uygulanmasını zorlaştırmaktadır.

Yazılı sınavlarda uzaktan eğitimde özellikle dikkat edilmesi gereken hususlar ise şu şekilde belirtilmektedir:

- Hazırlanan sorular anlaşılır ve net olmalıdır.
- Sorulara verilecek yanıtlar sınırlandırılmalıdır.
- Sınav süresi sorular için yeterli olacak şekilde ayarlanmalıdır. Olması gerekenden kısa süre verilmesi öğrenci tarafından bilinen soruların yetişmemesi ve panik kaygı oluşumuna sebep vermektedir. Olması gerekenden uzun süre verilmesi ise özellikle internet ortamından soru yanıtlarının aranarak kopya çekilmesine neden olmaktadır (İşman, 2011).

Kısa Cevaplı Sınavlar

Kısa cevaplı sınavlar yazılı sınavlara nazaran uzaktan eğitimde daha kullanışlı ve etkili olan bir ölçme yöntemidir. Bu sınavlar öğrencilerin bir kelime ya da sayıyla

kısaca yanıt verebileceği türden sınavlardır (Tekin, 2004). Boşluk doldurma diye de adlandırılan bu sınav türü özellikle dil eğitiminde kelime bilgisini ölçmek için etkin olarak kullanılmaktadır. Uzaktan eğitimde yazılı sınavlarda olduğu gibi üç farklı şekilde kullanılabilir. Posta yoluyla, uzaktan eğitim sınav merkezlerinde yüz yüze ya da internet ortamında önceden yanıtların kaydedildiği bir veri tabanında otomatik puanlama ile pratik bir şekilde uygulanabilmektedir. Güvenilir ve objektif olması ayrıca kısa sürede çok sayıda sorunun cevaplanabilmesi avantajlı yönü olarak belirtilirken, harfi harfine cevaplanması gerekliliği ve üst düzey becerileri ölçmede yetersiz oluşu sınırlılıkları olarak belirtilmektedir.

Kısa cevaplı sorularda dikkat edilmesi gereken hususlar diğer yöntemlerle aynı şekilde olması sebebiyle ayrıca belirtilmemiştir. Diğer yöntemlerden farklı olan husus sisteme doğru yanıtlar tanımlanırken büyük harf-küçük harf ayırımına dikkat edilmesi gerektiğidir (Tekinarslan & Gürer, 2020).

Doğru/ Yanlış Testleri

Doğru yanlış testlerinde sorular cümle şeklinde verilir ve yanıtlayıcılar tarafından doğru ya da yanlış ayırımına varması beklenmektedir. Uzaktan eğitimde uygulama şekli üç farklı şekilde olabilmektedir. Birincisi posta ve mail aracılığıyla soruların gönderilmesi ve öğrenenler açısından cevaplanmasıdır. Diğer uygulama biçimi uzaktan eğitim merkezinde yüz yüze olarak gerçekleştirilmesidir. Teknolojik gelişmeler paralelinde uygulamaya geçirilen üçüncü uygulama şeklinde ise internet ortamından test maddelerinin yazılarak öğrencinin doğru ya da yanlış seçeneğinden sadece birini seçebileceği (radio button) yöntemidir (İşman, 2011). Son dönemlerde Google form gibi yazılımlar kullanılarak yanıtların otomatik olarak kaydedildiği ve puanlandığı sistemler aktif olarak kullanılmaktadır.

Doğru yanlış testlerinde şans faktörünün yüksek olması ve yanıtlayanın soruyu doğru cevaplama konuyu kesin bildiği anlamına gelmemesi belirtilen sınırlılıklardır. Ancak kolay puanlanabilir olması, uygulamasının kısa ve pratik olması avantaj olarak görülmektedir. Bu tür sınavları da çevrimiçi olarak uygulanması esnasında kopya durumlarının oluşmaması için süre ayarlamasının yapılması ve kamera, mikrofon gibi donanımların açık olması önem arz etmektedir.

Çoktan Seçmeli Testler

Çoktan seçmeli testler yanıtlayıcının seçenekler içerisinde doğru olanı seçtiği madde türüdür. Açık ve uzaktan eğitimde objektif testler kategorisinde yer alan çoktan seçmeli testler uygulama ve değerlendirmenin kolay olması, bireyselleştirilebilmesi anında geri bildirim sağlaması açısından avantaj sağlamaktadır. Fakat karmaşık problemleri çözme, yaratıcılık ve değerlendirme gibi üst düzey becerilerin değerlendirilmesinde sınırlı kalmaktadır (Baran, 2020).

Çoktan seçmeli testlerin kapsam geçerliliğinin yüksek olması ve uzaktan eğitimde geniş kitlelere uygulanmasının daha pratik olması diğer avantajlarındandır. Ancak dijital ortamda uygulanırken kopya unsurunu göz önünde bulundurularak gereken önlemlerin alınması gerekmektedir.

Uzaktan eğitimde alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımları da bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar daha çok üst düzey öğrenme becerilerini ölçmeye ve süreç içerisinde değerlendirmeye yönelik gerçekleştirilmektedir (Yavuz, 2005). E-portfolyolar, simülasyonlar ve eğitsel oyunlar, projeler, asenkron değerlendirme araçları (tartışma forumları, bloglar, wikiler), senkron değerlendirme araçları (video konferanslar, anlık mesajlaşma uygulamaları) alternatif değerlendirme yaklaşımları içerisinde yer almaktadır (Gülbahar, 2012).

E-Portfolyolar

Öğrencinin süreç içerisinde gelişiminin tam olarak resmini yansıtan bir ölçme aracıdır. Öğrencinin etkin olduğu ve öğretim süreci boyunca öğrenenin faaliyetlerinin amaçlı olarak toplamıdır. Elektronik portfolyolar sayesinde öğrencilerin ürünleri etkin bir şekilde dijital ortamda muhafaza edilebilmektedir.

Bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi paralelinde uzaktan eğitimde görülen paradigma değişimi kapsamında literatüre giren e-değerlendirme kavramı için, üst düzey becerilerin değerlendirilmesinde e-portfolyolar önemli bir yöntemdir. Öğrencinin öğretici ile aynı anda iletişim kurmasını gerektirmeyen bir ölçme aracı olduğu için eş zamanlı olmayan değerlendirme kapsamında yer almaktadır (Morley, 2000).

Simülasyonlar ve Eğitici Oyunlar

Simülasyon ve eğitici oyunlar daha çok tıp alanı gibi uygulamalı alanlarda kullanılırken, teknolojinin gelişmesi ile birlikte diğer alanlarda da uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme amaçlı kullanılmaktadır. Bu uygulamalarda temel tasarım öğrenciye gerçek hayatta karşılaşılabileceği durumla alakalı sanal bir ortam yaratmak ve karşılaşılan problemlerle alakalı gerçek yaşamda olduğu gibi çözümler üretmesini sağlamaktır. Üst düzey becerilerin ölçümünde kullanılan bu yöntem maliyet gerektirici olduğu için ve gereken donanımlar her kurumda bulunmadığından henüz yaygınlaşmış bir uygulama değildir.

Performans Görevleri

Performans görevleri öğrencilere gerçek yaşamda karşılaşılabilecekleri problem durumları sunan ve öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini ölçmeye yarayan araçlardır. Öğrenci zaman yönetimi, yararlanacağı kaynakları, araştırma alanını vb. unsurları kendisi planlayarak süreç sonunda bir ürün elde eder. Süreç değerlendirmesi açısından önemli bir ölçme aracıdır (Tekinarslan & Gürer, 2020).

Akran değerlendirmeleri, değerlendirme listeleri (rubrik), projeler de alternatif ölçme değerlendirme yöntemleri arasında yer alan diğer yöntemlerdir. Uzaktan eğitim sisteminde ölçme ve değerlendirme için kullanılan yöntemler görüldüğü üzere geleneksel eğitimde kullanılan yöntemlerle aynı olup uygulama şekilleri bakımından bazen farklılıklar göstermektedir. Geleneksel eğitimde de olduğu gibi uzaktan eğitimde sürekli değerlendirme yapılması önem arz etmektedir. Geri dönüt almanın önemi, öğrencilerin bireysel farklılıklarından kaynaklanan öğrenme durumlarının kontrolünün sağlanması ve eğitim kalitesinin belirlenmesi uzaktan eğitimde sürekli değerlendirme yapılmasını gerekli kılan sebeplerdir (Balta & Türel, 2013).

Uzaktan eğitimin mecburi olarak uygulandığı pandemi döneminde ölçme değerlendirme uygulamalarını incelediğimiz zaman ilkökul, ortaokul ve lise kademelerinde uygulanan sınavların uygulanmasında çevrimiçi olanaklardan yararlanmaktan ziyade genel olarak okullara çağırılarak yüz yüze uygulanmıştır. Yükseköğretimde ise sınav sayılarının azaltıldığı, ödev ve projeler kullanılarak puanlama yapıldığı ve diğer vize ve final sınavlarının da kamera, ses sistemi vb.

donanımlar ile alakalı gereken güvenlik önlemleri alınarak kopya ihtimalini asgari düzeye indirerek çevrim içi sınavlar uyguladığı görülmektedir.

2.1.7 Uzaktan Eğitimin Yararları ve Sınırlılıkları

2.1.7.1 Uzaktan Eğitimin Yararları

Tarihi 1800'lü yıllara dayanan uzaktan eğitim, süreç içerisinde teknolojinin gelişmesi ve iletişim araçlarındaki değişim ile birlikte tercih edilme nedenleri ve kullanım alanları farklılaşan bir sistemdir. Özellikle internetin uzaktan eğitimde kullanılmasıyla beraber uzaktan eğitim çok geniş bir kitleye hitap edebilme olanağına sahip olmuştur. Geliştirilen her yeni sistem bir ihtiyaçtan doğar ve sağladığı avantajlar ölçüsünde kullanılmaya devam eder ya da sınırlılıkları göz önünde bulundurularak eksik kalan yanlar geliştirilmeye çalışılır. Geleneksel yüz yüze eğitimin yararları ve sınırlılıkları olduğu gibi uzaktan eğitimin de öğrenenler, öğreticiler ve kurumlar açısından avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır.

Uzaktan eğitim sisteminin sağladığı olanaklar ile birlikte öğrenmenin sınırları da genişlemiştir. Bilinen en önemli avantajı eğitimde zaman ve mekân sınırlılığını ortadan kaldırmasıdır (Kurnaz & Şenyar, 2005). Gelişen teknoloji ile birlikte yüksek etkileşimli teknolojilerinin aktif kullanılmasıyla öğretenlerin kendilerinden uzakta olan öğrencilerle ve eğitim kurumlarıyla mesafeleri kaldırarak her yerden, her kesimden öğrenciye eğitim sağlaması ile birlikte uzaktan eğitim eğitimde fırsat eşitliği sağlama konusunda özgün eğitimi destekleyici bir konuma erişmiştir.

Eğitim maliyetleri bakımından düşünüldüğünde de uzaktan eğitimin sağladığı avantajlar oldukça fazladır. Uzaktan eğitimde sınıf ve bina ihtiyacı olmadığı için yeni okul binaları yapmaya gerek yoktur, ayrıca az sayıda eğitimci ile oldukça geniş kitlelere eğitim verilebildiği için sanal sınıf uygulamalarında alanında uzman kişilerden eğitim sağlanabilmektedir böylece personel giderleri de uzaktan eğitim sayesinde daha ekonomik bir şekilde çözümlenebilmektedir (İşman, 2011).

Uzaktan eğitimin sağladığı avantajlar bireyler açısından düşünüldüğünde ise birçok özellik sıralanabilmektedir. Öncelikle eğitimine sosyal ve kültürel sebepler, ailevi ya da ekonomik gerekçelerle yarıda bırakan bireylere eğitim olanağı sağlamaktadır. Uzaktan eğitim öğrenci merkezli bir uygulamadır böylece öğrenciye otokontrol mekanizması sağlamaktadır. Toplum içerisinde kendini ifade edemeyen, içe

kapanık bireyler için uzaktan eğitim daha özgürlükçü bir ortamdır (Uşun, 2006). Zaman yetersizliği ve müfredat konularının yetiştirilmesi gibi gerekçelerle yüz yüze eğitimlerde anlamadığı konuyu öğretmenden tekrar dinleme olanağını bulamayan öğrenciler uzaktan eğitimlerde ders kayıtlarını ve interaktif ortamda paylaşılan sunu, slayt, ders özetleri vb materyallerle tekrar etme tekrar dinleme olanağı bulmaktadır. Uzaktan eğitimin sağladığı bir başka olanak ise mesafe sınırının olmayışıdır, böylece kırsal kesimde yaşayan ve eğitim almak isteyen öğrenciler uzaktan eğitim sayesinde eğitimlerini sürdürebilmektedir (Odabaş, 2003).

Uzaktan eğitimin bir de mesleki gelişim yönü bulunmaktadır. Küreselleşme ile birlikte iş yerlerinde istihdam edilen bireylerden beklenen yetkinlikler artan rekabet ortamı ile farklılaşmaktadır. İyi olanaklarla iyi bir vasıfla çalışmak isteyen bireylerde eskiden olduğu gibi tek beklenen lisans diploması değildir. Yüksek Lisans, en az iki dil bilme, teknolojik araçları kullanma becerileri, dijital okuryazarlık becerileri, etkin iletişim becerileri vb. birçok özellik sıralayabiliriz. 21.yy insanı olarak belirtilen insan profilinde olmak hayat boyu öğrenme kavramı içerisinde sürekli yenilenmek ve değişime ayak uydurmakla mümkündür. Bireylerin bu alanlarda eğitim almaları özellikle çalışma koşulları mesai kavramı gibi gerekçelerle zorlaşmaktadır. Uzaktan eğitim sayesinde zaman ve mekân esnekliği kapsamında bireyler alanında en iyi uzmanlardan, ulusal ya da uluslararası üniversitelerde gereken koşulları sağladıkları sürece istedikleri eğitimleri alabilmektedirler. Böylece bilgi toplumunda bilgiye erişim kolaylaşmakta ve hızlanmaktadır.

Uzaktan eğitimin faydaları arasında bulunan önemli bir diğer unsur ise dezavantajlı bireylere de eğitim olanağı sağlamaktır. Bedensel engelli olup eğitimini sürdürme olanağı olmayan bireylere eğitim fırsatı sunmaktadır. Örneğin görme engelli olan bir kişi işitsel eğitim materyalleri sayesinde eğitim alabilmektedir. Gelişen teknolojik olanaklar sayesinde aynı şekilde işitme engelli olan bir birey işaret dili ile hazırlanan ders videoları ile eğitimini sürdürebilmektedir. Yüz yüze eğitimde kalabalık sınıf ortamlarda kurumların özel öğrencilere bu şekilde olanaklar sağlaması zordur (Odabaş, 2003).

Kurumlar ve toplumsal açıdan düşünüldüğünde kitle iletişim araçlarının sağladığı olanaklar sayesinde kurumlar az maliyetle çok geniş kitlelere eğitim verebilmektedir. Toplumsal olarak düşünüldüğünde eğitilmiş nüfus sayısı artmış olur ve

eğitim derecesi yükselmiş olur (Kaya, 2002). İşletmelerde kısa sürede çalışanlar için gereken mesleki gelişim eğitimleri tamamlanır ve işletme verimliliğinin artırılması sağlanmış olur. Eğitim kurumları ise binlerce kişiye bilişim teknolojileri aracılığıyla sunduğu uzaktan eğitimler ile mekân sınırlılığı olmaması sayesinde kontenjan sorunu yaşamadan eğitim verebilmektedir. Ayrıca yüz yüze eğitimlerdeki kalabalık sınıflar neticesinde düşük düzeyde kalan öğrenci- öğretmen etkileşimi sorununun uzaktan eğitim ile giderilmesi ve her öğrenci için merkezi olarak eşitlik sağlanabildiği belirtilmektedir (Gökdaş & Kayrı, 2005).

2020 yılında Dünya genelinde yaşanan salgınla birlikte uzaktan eğitimin önemi daha da anlaşılır hale gelmiştir. Salgın yayılımını azaltmak için tüm eğitim kurumlarında yüz yüze eğitime ara verilmek zorunda kalmıştır. Eğitim öğretimin sürdürülebilirliğini sağlamak için tüm eğitim kurumları acil bir şekilde uzaktan eğitime geçmek zorunda kalmıştır. Tüm bunlardan anlaşıldığı üzere uzaktan eğitimin önemli bir avantajı da yüz yüze eğitimin sürdürülemediği salgın, doğal afet, savaş vb. durumlarda uzaktan eğitim sistemleri eğitimin can simidi konumuna geçmiştir.

2.1.7.2 Uzaktan Eğitimin Sınırlılıkları

Uzaktan eğitimde internet teknolojilerin kullanılmasından önce mecburi tercih olan asenkron yani eş zamansız uzaktan eğitimde belirtilen en önemli sınırlılık öğrenci ve öğretmen arasındaki etkileşimin olmayışıdır. Ayrıca öğrencilerden anında geri bildirim ve dönütler alınamadığı için eksik ve yanlış öğrenmelere zamanında müdahale etme imkânı olmamaktadır. Fakat bu sınırlılık senkron yani eş zamanlı uzaktan eğitim modeli kullanılmaya başlandığı anda sınırlılık olmaktan çıkmıştır.

Uzaktan eğitimde öğrenen açısından düşünöldüğünde bazı sınırlılıklar mevcuttur. Bunlardan bir tanesi uzaktan eğitimin öğrenci merkezli olması ve öğrencinin sınıf ortamında öğretmen gözetiminde olmaması sebebiyle bireysel kendi kendine yardımsız öğrenme yeteneği olmayan öğrenciler için gereken verim alınamamaktadır (Kaya, 2002). Katılımcıların kendi kendine ders çalışma ve izleme disiplinine sahip olmaları gerekmektedir. Dersleri takip etmek özel çaba gerektirmektedir. Bu yüzden derslerin takibi öğrenci inisiyatifinde olduğu için eğitimi yarıda bırakma ihtimalleri doğmaktadır (Hara & Kling, 2000). Bir diğer sınırlılık ise iletişim ve sosyalleşme oranının düşük olmasıdır, öğrenenler sınıf ortamında olduğu gibi kendilerini bir topluluğun parçası olarak hissedip duygusal bağ kurmakta güçlük yaşamaktadırlar.

Teknolojinin yoğun olarak kullanıldığı uzaktan eğitim sistemlerinde öğrencilerde oluşabilecek ekran bağımlılığı ve internet kullanımında karşılaşılabilecekleri siber zorbalıklar da uzaktan eğitimin sınırlılıkları arasında yer almaktadır. Teknoloji kaynaklı bir diğer sınırlılık ise hem öğrenen hem eğiticiler açısından teknoloji okuryazarlığı gereksinimidir. Dijital ortamda olan kaynakların erişimi ve kullanılması teknolojik yeterlilik gerektirmektedir. Bu anlamda gereken becerilere sahip olmayan eğitici ve öğrenenler sorun yaşamaktadırlar. Uzaktan eğitim sistemlerinde teknoloji kullanımı kurumlar açısından da bazı zorluklar oluşturmaktadır. Teknolojik donanımın ve gereken yazılımların sağlanması süreç içinde yarar sağlasa da ilk başta bu olanakları alt yapı eksikliği olmadan gidermek ve eksiksiz sağlamak maliyet gerektirmektedir. Bu sorunları aşmak için yeterli sayıda teknik sorumlulara ihtiyaç duyulmaktadır (Tuncer & Taşpınar, 2008).

Eğiticiler açısından düşünüldüğünde ise uzaktan eğitimde jest, mimik, göz teması vb. dikkat çekmede kullanılan yöntemler kullanılamayacağı için sınıf yönetimini sağlamak güçleşmektedir. Ayrıca öğretmenin yüz yüze eğitime nazaran daha fazla ders hazırlığı yapması gerekmektedir. Uzaktan eğitimin önemli bir diğer sınırlılığı ise uygulama gerektiren beceri derslerine yönelik olmaktadır. Laboratuvar ortamında çalışma imkânı olmaması sebebiyle deneye dayalı dersler uzaktan eğitim aracılığı ile verilememektedir (Kahraman, 2020). Uzaktan eğitim sistemlerinde ölçme değerlendirme de yaşanan ayrı bir problemdir. Öğrencilere uzaktan sınav uygulamaları güvenilirlik açısından sorun teşkil etmektedir. Geri dönüt almak da özellikle asenkron eğitimlerde zorlu gerçekleştiğinden dolayı süreç temelli değerlendirme de mümkün olmamaktadır (Dündar, 2016).

Son olarak uzaktan eğitimin bir diğer sınırlılığı ise Senkron uzaktan eğitim modelinde gelişen teknolojik olanaklar sayesinde özel gereksinimi olan bireylere eğitim verme sorunu bir nebze çözüme ulaştırılmıştır. Ancak asenkron eğitim modelinde özel gereksinimi olan bireyler, öğrenme güçlüğü yaşayan öğrenciler yani dezavantajlı grup olarak adlandırılan kesime nitelikli bir eğitim olanağı sağlamak mümkün olmamaktadır (Kaya, 2002).

2.1.8 Uzaktan Eğitimde Modeller

Uzaktan eğitimin önemi, kullanım alanı, amaçları zaman geçtikçe değişime uğramaktadır. Eğitim sorunlarına çözüm sunması, yaşam boyu öğrenme ve eğitimin

kesintiye uğramaması yani sürdürülebilirliği sağlaması açısından geleneksel eğitimin önemli bir tamamlayıcı unsuru haline gelmiştir. Teknolojinin gelişmesi ve uzaktan eğitimde kullanılan iletişim araçlarının çeşitlenmesi beraberinde farklı uzaktan eğitim modelleri ortaya çıkmıştır. Uzaktan eğitimde farklı modellerin oluşumundaki temel etkenlerden birisi de daha verimli ve tekili bir eğitim şekli ortaya koymaktır (Demir, 2014). Uzaktan eğitim modelleri iletişim özellikleri bakımından tek yönlü ve çift yönlü uygulama yöntemleri, etkileşim özellikleri bakımından ise senkron (eş zamanlı) ve asenkron (eş zamansız) modeller olarak sınıflandırılmaktadır.

2.1.8.1 Tek Yönlü Uzaktan Eğitim Uygulama Yöntemleri

Tek yönlü uzaktan eğitim yöntemlerinde öğrenci- öğretmen arasındaki iletişim tek yönlü olarak gerçekleşmektedir. Bu uygulama şeklinde öğrenci ve öğretmen birbirlerine soru sorup anında yanıt alamazlar. Bu yöntemde öğrenci pasif bir alıcı konumundadır etkin olan öğretmendir. Öğretici ile öğrenen anında iletişime geçemeyecekleri için öğreticinin, merak edilebilecek ve öğrenciyi zorlayabilecek konularla alakalı cevapların yer aldığı donanımlı materyaller hazırlaması gerekmektedir (İşman, 2011). Tek yönlü uzaktan eğitim uygulama yöntemleri kullanılan iletişim araçlarına göre şu şekilde sınıflandırılmaktadır:

- Mektup ile uygulama modeli
- Tek yönlü radyo ile uygulama modeli
- Tek yönlü televizyon ile uygulama modeli
- Tek yönlü bilgisayar ile uygulama modeli
- Tek yönlü karma uygulama modeli

Mektup İle Uygulama Modeli

Bilinen en eski uzaktan eğitim yöntemi olan mektupla uygulama modeli 1728 yılında steno derslerinin mektupla öğretileceğinin ilan edilmesiyle ilk uzaktan eğitim uygulaması olarak kabul edilmektedir. Bu modelde daha önceden hazırlanan uzaktan eğitim materyalleri; kitap, dergi, ders notları vs. posta yoluyla öğrencilere gönderilir. Öğrencilerin sormak istedikleri varsa yine aynı yöntemle öğretmenlere gönderir ve yanıtları posta aracılığı ile alırlar. Eğitim sonunda sınavlar bazı durumlarda posta ile gönderilir bazı durumlarda ise öğrenciler uzaktan eğitim uygulama merkezlerine davet edilerek yüz yüze sınav şeklinde gerçekleştirilir. Uygulama esnek olması, maliyetinin

düşük olması, coğrafi olarak uzak yerlerde yaşayan bireylere eğitim olanağı sunması ve dezavantajlı engeli olan öğrencilere fırsat sağlaması bakımından avantajları olan bir modeldir.

Postanın geç gelmesi, anında dönütlerin gerçekleşmemesi, öğretmenlerin öğrencilerin öğrenme düzeylerini kontrol edememesi ve grup çalışmalarına olanak vermemesi de o dönemde uygulamada görülen dezavantajlardır. Günümüzde ise mektupların yerini e-postalar almıştır. Mektupla uzaktan eğitim modeli yerine internet teknolojilerinin etkin kullanıldığı uzaktan eğitim uygulamalarında e-postalar destekleyici unsur olarak kullanılmaktadır.

Tek Yönlü Radyo ile Uygulama Modeli

1925 yılından sonra radyo uzaktan eğitimde kullanımı artan bir kitle iletişim aracı olmuştur. Tek yönlü radyo ile uygulama modelinde tıpkı mektup ile uzaktan eğitimde olduğu gibi öğretici ve öğrenenler birbirlerini görmezler. Mektupla uzaktan eğitim modeline göre artıları öğreticinin sesini duyabilme olanağının olmasıdır. Bu modelde öğrenci ve öğretmen birbirlerini görmeden yalnızca seslerini duyarak tek yönlü bir iletişim şekli gerçekleşir. İletişim tek yönlü olduğu için bu modelde de etkileşim imkânı yoktur ve anında dönütler alınmaz. Fakat yaygın kullanılan bir iletişim aracı olması sebebiyle geniş kitlelere eğitim verme fırsatı olmuştur (Tekinarslan & Gürer, 2020).

Tek Yönlü Televizyon İle Uygulama Modeli

Televizyonun uzaktan eğitim amaçlı kullanılması 1950-1960'lı yıllara dayanmaktadır. Bu modelde öğrenciler kendilerine daha önceden gönderilen öğretim materyalleri üzerinden televizyondan yayınlanan eğitim programlarını takip ederler. Anlaşılmayan veya merak edilen sorular posta yoluyla öğrencilere gönderilir ve öğretmenler bu sorulara bazen televizyon programı aracılığıyla bazen de posta yoluyla cevap gönderirler.

Tek yönlü televizyon uygulamasının zayıf yönü yine etkileşimin olmayışıdır. Bu sebeple anında dönütler alınmaz ve tam öğrenme gerçekleşmeyebilir. Öğrenci pasif bir alıcıdır. Öğretmen aktif bir şekilde ders anlatmaktadır. Geniş kitlelere ulaşılabilir olması, hemen hemen her kesimden insanın evinde televizyonun bulunuyor oluşu,

düşük maliyetli olması ve mekân esnekliği sağlaması gibi avantajları olan bir modeldir (İşman, 2011).

Tek Yönlü Bilgisayar İle Uygulama Modeli

Bilgisayar teknolojisinin uzaktan eğitim amaçlı kullanılmaya başlanması 1970'li yıllara dayanmaktadır. Teknolojik olanaklar geliştikçe uzaktan eğitimde niteliği arttırmak ve daha geniş kitlelere eğitim verebilmek adına daha gelişmiş olan modeller tercih edilmektedir. Öğreticiler tarafından hazırlanan ders kayıtları CD ve DVD aracılığı ile öğrencilere gönderilir. Böylece öğrenciler televizyon veya radyo modelinde olduğu gibi belirli bir saate bağlı kalmaksızın diledikleri zaman ve istedikleri kadar ders anlatımlarını izleme olanağına sahip olmaktadırlar.

Bu modelde de iletişim tek yönlüdür ve anında dönüt almak mümkün olmamaktadır. Aynı şekilde öğrenenler bilemedikleri ya da anlamadıkları soruları posta aracılığıyla gönderip yine aynı yöntemle yanıtlarını alırlar. Eğitim sonrası ölçme değerlendirme de genellikle öğrencinin yaşadığı şehirdeki uzaktan eğitim uygulama merkezlerinde yapılmaktadır (Uşun, 2006).

Tek Yönlü Karma Uygulama Modeli

Tek yönlü karma uygulama yönteminde isminden de anlaşıldığı üzere mektup, tek yönlü radyo, tek yönlü televizyon, tek yönlü bilgisayar uygulamaları uzaktan eğitim için karma olarak uygulanmaktadır. Hangi iletişim aracının ağırlıklı kullanılacağı dersin hedeflerine, eğitim verilecek kitlenin özelliklerine göre belirlenmektedir. Bu modelde uzaktan eğitim merkezi radyo, televizyon ders kayıtlarını CD ve DVD ortamında dijital olarak kaydeder, yazılı olan öğretim materyalleri de dâhil ederek öğrenciye ulaştırılmasını sağlar. Birden fazla duyuya hitap etmesi ve çeşitlilik sağlaması nedeniyle daha kalıcı izli öğrenmeler gerçekleşmektedir (Tekinarslan & Gürer, 2020).

2.1.8.2 Çift Yönlü Uzaktan Eğitim Uygulama Yöntemleri

Çift yönlü uzaktan eğitim uygulama modellerinde bilişim teknolojilerinin sağladığı olanaklar kullanılarak öğrenci-öğretmen arasında çift yönlü iletişim sağlanarak uzaktan eğitim verilmektedir. Tek yönlü uygulama yöntemlerine göre daha gelişmiş ve geniş olanaklara sahip bir uygulama modelidir. Kendi içinde şu şekilde sınıflandırılmaktadır (Tekinarslan & Gürer, 2020):

- Çift yönlü radyo ile uygulama modeli
- Çift yönlü televizyon ile uygulama modeli
- Çift yönlü etkileşimli bilgisayar ile uygulama modeli
- Çift yönlü karma uygulama modeli

Çift Yönlü Radyo İle Uygulama Modeli

Çift yönlü radyo uygulama modelinde uzaktan eğitim farklı mekânlarda bulunan bireylere radyo konferans yöntemi ile verilmektedir. Öğrenci ile öğretmen birbirinin yüzünü göremez fakat sesli olarak iletişime geçebilirler yani iletişim çift yönlü olarak gerçekleşmektedir. Öğrenci anlamadığı veya merak ettiği bir konuya dair sorularını öğretmene ders anında yöneltebilir ve cevap alabilmektedir. İletişimin çift yönlü olması tek yönlü radyo modeline göre daha avantajlıdır. Öğrenen sorularına yanıt alabildiği için derslere daha çok motive olmaktadır.

Çift Yönlü Televizyon İle Uygulama Modeli

Çift yönlü televizyon ile uygulama modelinde uzaktan eğitimler video konferanslar ile sağlanmaktadır. Bu yöntemin uzaktan eğitimde yaygın olarak uygulanmaya başlaması 1990 lı yıllara dayanmaktadır. Öğrencilere daha önceden ders materyalleri gönderilmektedir. Video konferans derslerinde öğrenci hem öğretmenin hem derse katılan diğer bireylerin sesini duyarak ve yüzünü görerek derslere katılım sağlar. İletişim çift yönlü olarak gerçekleşmektedir ayrıca öğrenenin hem işitsel hem görsel olarak ders alması eğitim kalitesini ve öğrenci motivasyonunu arttırmaktadır. Diğer yöntemlerde olduğu gibi öğrenen pasif alıcı konumunda değildir derslerde daha etkin olarak rol almaktadır.

Çift Yönlü Etkileşimli Bilgisayar İle Uygulama Modeli

Çift yönlü etkileşimli bilgisayar modelinde uzaktan eğitimler bilgisayar ve internet ile gerçekleştirilmektedir. Öğrenciler internet aracılığıyla çevrimiçi ortamda yer alan bütün eğitim materyallerine ulaşabilmektedir. İletişim çift yönlü olarak gerçekleşmektedir ve telekonferanslar sayesinde sesli ve görüntülü eğitimler verilmektedir. Günümüz teknolojisinde çok ilerleme kaydeden ve tüm sınırları kaldıran bu sistem çevrim içi öğrenme, e-öğrenme, sanal sınıf uygulamaları vb. uygulamalarla

daha da zenginleşerek çok başka boyutlara ulaşmıştır. Bu sistemlere senkron ve asenkron uzaktan eğitim bölümünde daha detaylı olarak değinilecektir.

Çift Yönlü Karma Uygulama Modeli

Çift yönlü karma uygulama modelinde uzaktan eğitimde farklı teknolojik sistemler bir arada karma olarak kullanılmaktadır. Hangi iletişim aracının daha ağırlıkta kullanılacağı dersin hedeflerine ve hitap edilecek olan kitleye göre belirlenmektedir. Eğitim yönteminde çok yönlülük sağlayan karma uygulama modelinde birden çok duyuya hitap etme ve çift yönlü iletişim söz konusudur.

Alan yazında yer alan uzaktan eğitim modeli sınıflandırmalarında, uzaktan eğitim modelini sınıflandırmada kullanılan diğer ölçüt ise uzaktan eğitimin etkileşimli ve eş zamanlı oluşu ya da etkileşim olmadan yani eş zamanlı olmadan uzaktan eğitim modeli oluşuna dair gerçekleşmektedir.

2.1.8.3 Eşzamanlı Uzaktan Eğitim Modelleri (Senkron Modeller)

Senkron uzaktan eğitim öğrenci ve öğretmenlerin herhangi bir iletişim aracı kullanarak sesli veya görüntülü karşılıklı iletişime geçtikleri etkileşimli bir uzaktan eğitim modelidir. Bu modelde de öğretmen daha etkin olmak zorundadır. Avantajı öğrenenin soru-cevap yoluyla öğretim sürecine dâhil olabilmesidir. Radyo, televizyon, telefon ve günümüzde en yaygın şekliyle bilgisayar ve internet senkron eğitimlerde kullanılmaktadır. Öğrenen mekân konusunda bağımsızdır fakat zaman konusunda esnekliği olmayan bir modeldir çünkü eş zamanlı olarak gerçekleşen eğitimlerde öğretici tarafından belirlenen zamanda eğitim gerçekleşmektedir. Geri bildirim alma açısından asenkron eğitime göre artısı olan bir sistemdir. Ayrıca öğrenci öğretmen ve dersteki diğer bireylerle etkileşim halinde olduğu için kendini izole hissetmeden bir topluluğa ait olduğunu düşünmektedir (Bakioğlu & Can, 2014).

Senkron eğitimler geleneksel eğitimin sanal sınıflarda uygulanma şeklidir. Günümüz teknolojik olanaklarının gelişmesi ile birlikte birçok platform ve yazılım sayesinde tıpkı sınıf ortamları gibi sanal sınıflar oluşturulmuştur. Kaliteli etkileşim ortamı sayesinde uzaktan eğitimin verimliliği de o derece artmaktadır (Aslantaş, 2014). Senkron eğitimin sağladığı avantajların yanında bazı sınırlılıkları da yer almaktadır. Grup ders olanaklarının olmasına karşın kalabalık gruplarda her öğrenciye söz hakkı

vermek ve sınıf kontrolünü sağlamak güçleşmektedir. Zaman konusunda esneklik sağlamadığı için öğretici tarafından belirlenen saatte öğrenciler uygun olmayabilir, çalışan bireyler açısından düşünüldüğünde ise ders saatleri ile çalışma saatlerinin çakışma ihtimali bulunmaktadır. Bir diğer sınırlılık ise senkron eğitimde gerekli olan alt yapı ve iletişim araçlarının maliyetinin yüksek olmasıdır.

2.1.8.4 Eşzamanlı Olmayan Uzaktan Eğitim Modelleri (Asenkron Modeller)

Asenkron eğitim eş zamanlı olmayan uzaktan eğitim modelidir. Bu modelde öğretmen önceden hazırladığı ders materyallerini öğrencilere ulaştırmaktadır. Asenkron eğitimde öğretmenin yönlendiriciliği ön plandadır. Öğrenmelere rehberlik etmektedir. Öğrenci kendi öğrenmelerinden sorumludur dersleri takip etmek, gereken ders materyallerine ulaşmak öğrenenin kendi sorumluluğundadır. Bu durum bireysel kontrol mekanizması zayıf olan öğrenenler için dezavantaj oluşturmaktadır (Can, 2020).

Zaman bakımından ve mekân bakımından esneklik sağlayan asenkron modelde öğrenciler için ayrıca öğretmenler için de özgürlük sağlayan bir uzaktan eğitim şeklidir. Sağladığı avantajlar sayesinde daha geniş kitlelere eğitim olanağı sunmaktadır. Teknolojik olanaklar bakımından senkron eğitimdeki kadar çok dananım gerektirmeyen asenkron eğitimde internet olanağı olmayan bireyler de ders takibi yapmakta zorlanmamaktadır.

2.1.8.5 Karma Model

Bu modelde hem senkron eğitim hem asenkron eğitim kullanılmaktadır. Öğrenenlerin durumuna göre mevcut alt yapı ve olanaklara göre en uygun ve verimli olan hangisi ise o modelin kullanıldığı modeldir. Her iki modelin de avantajlarından yararlanılmaktadır. Öğretmen derslerin tekrarı ve pekiştirme amacıyla ders kayıtları, ses kayıtları ve e-içerikler göndererek asenkron uzaktan eğitim olanaklarından yararlanırken, öğrencilerle canlı iletişim kurması gerektiği durumlarda sanal sınıf uygulamaları ile dersler yapabilmektedir (Bozkurt & Duran, 2021). Böylece canlı sınıf uygulamalarına katılma olanağı olmayan bireyler sonradan ders kayıtlarını seyrederek katılamadıkları derslerin telafisini gerçekleştirmektedirler.

2.1.9 Dünya’da ve Türkiye’de Uzaktan Eğitim Uygulamaları

2.1.9.1 Türkiye’de Uzaktan Eğitim Uygulamaları

Dünyada tarihi 1800 lü yıllara dayanan uzaktan eğitimin Türkiye’de gündeme gelmesi 1927 yılında yapılan bir eğitim toplantısında gerçekleşmiştir, 1933 yılında ise mektupla uzaktan eğitim uygulamaları tartışılmıştır (Alkan, 1987). Uygulama yönünden pasif bir dönem olması sebebiyle 1927- 1955 yılları arasındaki dönem Türkiye’de uzaktan eğitimin fikir olarak tartışıldığı dönem olarak geçmektedir. İlk uzaktan eğitim uygulaması ise 1956 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü’nde banka personeline yönelik mesleki gelişim amaçlı verilen mektupla uzaktan eğitimidir. Sonraki süreçte 1980’li yıllara kadar bir takım uzaktan eğitim faaliyetleri gerçekleştirilse de aktif ve yaygınlaştırılmış bir şekilde olmadığı belirtilmektedir (Tekinarslan & Gürer, 2020).

1960 ve 1974 yılları arası Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uzaktan eğitim konusunda daha ileri düzeyde olan ülkelerin faaliyetleri ile alakalı incelemeler yaptığı bir dönem olmuştur. 1974 yılında yükseköğretime gösterilen yoğun taleplerin yüz yüze eğitim ile karşılanmasını zorlaştırmıştır ve bir çözüm olarak liseden mezun olmuş ve yükseköğretim kurumlarına yerleşememiş bireylere eğitim sağlamak maksadıyla “Mektupla Öğretim Merkezi” ve Deneme Yüksek Öğretmen Okulu” kurulmuştur (Kaya & Odabaşı, 1996). Bu faaliyetleri kurumsal manada yürütmek amacıyla 1975 yılında Yaygın Yüksek Öğretim (YAYKUR) kurulmuştur. 1979 yılına kadar uygulamalarını sürdüren YAYKUR sonrası 1982 yılında Yüksek Öğretim Yasası ile Anadolu Üniversitesi bünyesinde Açık öğretim Fakültesi kurulmuştur böylece yükseköğretim düzeyinde açık öğretim görevi Anadolu Üniversitesine verilmiştir (İşman, 2011). Bu gelişmelerin ardından 1982 yılında Eskişehir Üniversitesi bünyesinde Açık Üniversite kurulmuştur (Bozkurt, 2017).

Üniversitelerde uzaktan eğitim çalışmalarının yaygınlaşmaya başlamasıyla 1991 yılında Fırat Üniversitesinde, 1996 yılında ise İstanbul Teknik Üniversitesinde Uzaktan Eğitim hizmetleri vermeye başlanmıştır. Uluslararası etkileşimli uzaktan eğitim ise 1996 yılında Bilkent Üniversitesi ile New York Üniversitesi ile birlikte video konferans yoluyla uzaktan eğitim derslerine başlaması ile gerçekleşmiştir. 1996 yılında diğer önemli uzaktan eğitim girişimi ise Orta Doğu Teknik Üniversitesinin internet tabanlı uzaktan eğitim hizmeti sunmasıdır. 2001 yılında YÖK kapsamında uzaktan eğitim

programları açılmaya başlamıştır. Üç Üniversitede Anadolu Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi yükseköğretim düzeyinde açık öğretim fakülteleri açılan üniversiteler olmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Eğitim Bilişim Ağı olarak adlandırılan EBA 2011 yılında faaliyet vermeye başlamıştır. Dijital içeriklerin, ders anlatımlarının yer aldığı platform 2020 yılında Dünya genelinde yaşanan salgın sebebiyle yüz yüze eğitime ara verilme zorunluluğu sonrasında canlı sınıf uygulamaları ile ilkökul, ortaokul ve lise öğrencileri için önemli bir uzaktan eğitim uygulaması haline gelmiştir. 2011 yılında uzaktan eğitim adına gerçekleştirilen diğer uygulama ise Uzaktan Eğitim Merkezi (UZEM)'nin kurulmasıdır. Bu birimler üniversitelerin uzaktan eğitim ön lisans, lisans ve tezsiz yüksek lisans alanında çeşitli uzaktan eğitim sertifika programlarının yürütülmesinde teknik destek, organizasyon, içerik hazırlama gibi faaliyetleri yürütmektedir (Durak, Çankaya, & İzmirli, 2020). 2016 yılında yükseköğretimde birinci öğretim, ikinci öğretim ve açık öğretim kavramlarının yanına uzaktan öğretim kavramının da eklenmesi uzaktan eğitimin ülkemizde yükseköğretim kademesinde artan uygulama şekli haline gelmesinin göstergesidir. Günümüzde Türkiye'deki 59'u devlet, 16'sı vakıf olmak üzere toplam 75 üniversitenin uzaktan eğitim programları bulunmaktadır fakat üniversitelerde uzaktan eğitim programlarının artış göstermesine rağmen lisans programlarının artışa göre daha az sayıda olduğu belirtilmektedir bunun sebebinin ise yüz yüze eğitim kadar talep görmediği gerekçesine dayandırılmaktadır (Kaçan & Gelen, 2020). Özetle ülkemizde mesleki gelişim ve kariyer edinme amaçlı sertifika veren uzaktan eğitimlerle sertifika veren kurumlar küreselleşme bağlamında oldukça artış göstermektedir. Bunun dışında ailevi ve toplumsal gerekçelerle maddi olanaksızlıklardan ötürü eğitimini yarıda bırakanlar için sunulan uzaktan eğitimler sürdürülmektedir. Ayrıca yüksek lisans doktora için gereken koşulları sağlayan bireyler için uzaktan eğitim fırsatı sunan üniversiteler bulunmaktadır. Son olarak örgün eğitimin doğal afet salgın gibi gerekçelerle sürdürülememesi durumunda yüz yüze eğitime alternatif olarak gerçekleştirilen uzaktan eğitimler gerçekleştirilmektedir.

2.1.9.2 Dünya'da Uzaktan Eğitim Uygulamaları

Dünyada uzaktan eğitim uygulamaları tarihsel olarak çok eskilere dayanmaktadır 1700'lü yıllarda başladığı bilinen ve ilk uzaktan eğitim uygulaması olarak kabul edilen 1728 yılında Boston Gazetesinde steno derslerinin uzaktan eğitim

aracılığıyla verileceği konusunda ilan edilmesidir. 1900'lü yıllara kadar uzaktan eğitim uygulamalarının yaygınlaşmadığı belirtilmektedir (Tekinarslan & Gürer, 2020). Günümüzde ise uzaktan eğitim uygulamaları gelişmiş olan ve gelişmekte olan ülkelerde yaygın olarak kullanılmaktadır. Uzaktan eğitimin yaygınlaşma sebepleri ülkelerin nüfusları, iklimsel koşulları ve kültürel özelliklerine göre farklılık göstermektedir. Japonya, Çin gibi ülkelerde nüfus yoğunluğunun fazla olması ve eğitim talebinin geleneksel eğitim yöntemleriyle karşılanmasında yaşanan güçlükler uzaktan eğitimin yaygınlaşmasında etken olurken; Amerika, İngiltere gibi gelişmiş ülkelerde yaşam boyu öğrenme kapsamında eğitim olanaklarını arttırmak için uzaktan eğitim sistemleri yaygınlaşmıştır. Norveç, Kanada gibi ülkelerde uzaktan eğitimin yaygınlaşma sebebi ise iklimsel koşullardır.

Küreselleşme ve artan rekabet koşulları çok çeşitli alanlarda uzaktan eğitim kurumlarının oluşmasına sebep olmuştur. Bunların bir kısmı geleneksel üniversitelerin bünyesinde bulunan uzaktan eğitim sistemleridir. Bazı üniversitelerde ise ticari nitelikli sanal uzaktan eğitim merkezleri yer almaktadır. İş birliği ve ortaklığı olan uzaktan eğitim kurumları, bağımsız sanal üniversiteler ve uzaktan eğitim halk üniversiteleri eğitim almak isteyen bireylere farklı olanaklar sunmaktadır. Uzaktan eğitim konusunda önemli yer edinmiş bazı ülkelerin uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin bilgiler aşağıda belirtilmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri

Amerika'da ilk uzaktan eğitim uygulaması mektupla öğretim programının 1800'lü yıllarda Şikago Üniversitesinde kurulması ile gerçekleşmiştir. 1915'de Madison Wisconsin'de ulusal yükseköğrenim birliğini kurmuştur. Eğitim amaçlı ilk uzaktan eğitim radyo yayını ise 1920 yılında başlamıştır (İşman, 2011). Televizyon aracılığıyla uzaktan eğitim ise 1932-1937 yıllarına Iowa Üniversitesi tarafından gerçekleştirilmiştir (Uşun, 2006). 1950' li yıllarda ise askeri amaçlı uzaktan eğitim uygulamalarına başlanmıştır burada amaçlanan 2.Dünya Savaşı döneminde askerleri savaş koşullarına göre eğitmektir.

Ülkenin uzaktan eğitim kurumlarının gelişmesinde ve yaygınlaşmasında öncelikli hedef kitlesinin askeri personel eğitimi olmasıdır. Amerika'da özellikle lisans

programları alanında uzaktan eğitim programları tercih edilmektedir (Hanover Research, 2011).

Ülkede özel eğitim kurumlarından daha çok resmi eğitim kurumları uzaktan eğitim programlarını önermektedir. En çok tercih edilen uzaktan eğitim kursları ise mühendislik, bilgisayar ve enformasyon bilimleri ile işletme alanında olmaktadır. Diğer gelişmiş ülkelerde olduğu gibi uzaktan eğitimin tercih edilme nedenlerinin başında küreselleşen dünya koşullarında iş yaşamındaki rekabete dayalı kariyer gelişimi talebi ve yaşam boyu eğitim kapsamında eğitilmiş nüfusu arttırmaktır. Amerika'nın önemli uzaktan eğitim kurumlarından biri olan Maryland Üniversitesinde uzaktan eğitim alanların %79'unun tama zamanlı çalışanlardan olması uzaktan eğitimdeki zaman ve mekân esnekliği unsurunun etkisini göstermektedir.

Ülkede uzaktan eğitimde uluslararası düzeyde yoğun talep gören üniversiteler de bulunmaktadır. Drexel Üniversitesi çeşitli ülkelerden 7000'den fazla uzaktan eğitime kayıtlı öğrencisi bulunmaktadır (Hanover Research, 2011). Askeri personelin yoğun olarak tercih ettiği Kaplan Üniversitesinde ise uzaktan eğitim alan 50.000 kayıtlı öğrenci bulunmaktadır.

İngiltere

Uzaktan eğitimin ilk uygulaması olan mektupla uzaktan eğitimin temeli İngiltere'ye dayanmaktadır. Gerçek anlamda ilk uzaktan eğitim kursu 1840 'lı yıllarda Isaac Pitman tarafından başlatılmıştır, dil eğitiminde kartların arkasına kısa çeviri metinleri yazarak öğrencilerinden bunların aynı yolla çevirilerini yapmalarını istemiştir. 1969 yılında İngiliz Açık Üniversitesinin kurulması uzaktan eğitim için önemli bir adım olmuştur (Tekinarslan & Gürer, 2020). İngiliz Açık Üniversitesinde ön lisans, lisans ve yüksek lisans düzeyinde uzaktan eğitimler verilmektedir ayrıca bunların dışında farklı sertifika programları da bulunmaktadır ve %100 uzaktan eğitim veren tek üniversite olduğu bilinmektedir. Üniversite öğrencileri eğitimini yarıda bırakmak zorunda kalmış ya da hiç eğitim alamamış 16 yaşın üzerinde bireyler ve tam zamanlı işte çalışan yükseköğrenim fırsatı elde edememiş bireylerden oluşmaktadır (Kaya, 2002). 2018 yılı verilerine göre bu üniversitede 173 binden fazla öğrenci kayıtlıken bunların 23 binden fazlasını engelli bireyler oluşturmaktadır. Bu durum uzaktan eğitim sistemlerinin fırsat eşitliği sağlamadaki misyonunu göz önüne sermektedir.

Amerika'daki uzaktan eğitim lisans düzeyinde ağırlıklı iken İngiltere'de bu çoğunluk yüksek lisans düzeyinde gerçekleşmektedir. Ülkede ticari organizasyonlarla yapılan uzaktan eğitim uygulamaları diğer ülkelere göre daha yaygın olarak bulunmaktadır. Ayrıca uzaktan eğitim kursları işletme, tıp ve eğitim alanlarında yoğunlaşmaktadır. İngiltere'de uzaktan eğitim alanında hizmet veren bir diğer önemli üniversite Oxford Üniversitesi'dir. Bu üniversite aracılığıyla dünyanın birçok ülkesinden öğrencilere etkileşimle sanal sınıf uygulamalarıyla eğitimler verilmektedir.

Avrupa'da bulunan tüm açık öğrenme kaynaklarını tek bir merkezde toplama amacıyla kurulan Avrupa'da Açık Eğitim kuruluğu bünyesinde İngiltere'den 127 üniversite yer almaktadır. Bu kurumlar aracılığıyla dünyanın farklı ülkelerinden çok sayıda öğrenciye eğitim fırsatı sunulmaktadır.

Almanya

Uzaktan eğitim alanında öncülük eden ülkede uzaktan eğitimin temelleri 1856 yılına dayanmaktadır. Uzaktan eğitimde örgütlü ilk girişim olarak dil okulu kurulmuştur (Kaya, 2002). Günümüzde Hagen Üniversitesi Almancanın konuşulduğu ülkelerde devlet tarafından eğitimin sürdürüldüğü tek uzaktan eğitim üniversitesi olduğu bilinmektedir. Hagen Üniversitesinin bilinen diğer bir özelliği ise teknik alanlarda eğitim programlarının bulunmasıdır ve bu alanlardan eğitimini tamamlayanların çoğuna istihdam olanağı sağlanmıştır.

Avrupa'da bulunan tüm açık öğrenme kaynaklarını tek bir merkezde toplama amacıyla kurulan Avrupa'da Açık Eğitim kuruluğu bünyesinde Almanya'dan 84 üniversite yer almaktadır. Bu kurumlar aracılığıyla dünyanın farklı ülkelerinden çok sayıda öğrenciye eğitim fırsatı sunulmaktadır.

Japonya

İlk uzaktan eğitim uygulaması 1883 yılında Houbunkan Okulu'nda başlamıştır. 1981 yılında ise uzaktan eğitim standartlarının belirlendiği ülkede tıp ve mühendislik gibi uygulama gerektiren derslerde uzaktan eğitimde ders uzaktan eğitim verilemeyeceği belirtilmiştir.

Kalabalık nüfus sebebiyle uzaktan eğitimin yaygınlaştığı ülkede uzaktan eğitim nüfusun eğitim taleplerinin karşılanmasında bir gereklilik olarak görülmektedir. Bu

kapsamda tüm kademelerdeki öğrencilere eğitim olanağı sağlanmaktadır ve kullandıkları uzaktan eğitim modeli bakımından İngiltere'nin sistemine oldukça benzemektedir(Antalyalı, 2004). Japonya'da uzaktan eğitim modeli üç katmanlı olarak belirtilmektedir. Bunlardan birincisi okul bünyesinde yer alan uzaktan eğitimler diğeri sosyal eğitim diye isimlendirilen yaşam boyu öğrenme kapsamındaki uzaktan eğitimler ve son olarak da formal olmayan uzaktan eğitimler olarak yer almaktadır.

Yükseköğretimde ise genel olarak geleneksel eğitim ve uzaktan eğitim birlikte yürütülmektedir.

2.2 İlgili Araştırmalar

Ağır (2007) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının hangi düzeyde olduğunun tespit edilmesi amacıyla araştırmacı tarafından "Uzaktan Eğitim Tutum Ölçeği" geliştirmiştir. Geliştirilen ölçek devlet okullarında ve özel okullarda çalışmakta olan 238 öğretmene uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının orta düzeyin biraz üstünde olumlu olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca cinsiyet, çalıştığı kurumun özelliği, öğrenim durumları, branş ve mesleki kıdem gibi değişkenler açısından kıyaslanmanın yapıldığı çalışmada cinsiyet, çalışılan kurum, öğrenim durumu ve branşın uzaktan eğitime etkisi üzerine anlamlı bir farklılık göstermediği fakat mesleki kıdem değişkeninin anlamlı etki ettiği görüşüne ulaşılmıştır. Bunların dışında daha önceden uzaktan eğitime yönelik bilgi sahibi olan öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik olumlu tutum sahibi oldukları belirtilmiştir.

Gültekin (2006) tarafından yapılan çalışmada uzaktan eğitim yaklaşımı ile okul öncesi öğretmen adaylarının tutumları ve öğretmenlik öz yeterlik algı düzeyleri belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma verileri Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programından 957 öğretmen adayından elde edilmiştir. Veri toplama aracı olarak anket tekniğinin kullanıldığı çalışmada öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının olumlu olduğu ve öğretmenlik yeterlik algı düzeylerinin çok iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Uzaktan eğitim aracılığıyla eğitim gören öğretme adaylarının kayıtlı oldukları programın öğretim yeterlikleri kazanmaları için yeterli olduğu görüşüne ulaşılmıştır.

Özdem (2007) yaptığı çalışmada Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sunulan hizmet içi eğitimlerin uzaktan eğitim yöntemiyle verilmesi konusunda öğretmenlerin görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya dâhil edilen 231 öğretmenden elde edilen veriler sonucunda öğretmenlerin yarıdan fazlasının sonraki eğitimlerde uzaktan eğitimi tercih edecekleri ve uzaktan eğitime yönelik tutumlarının olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tekin (2007) yaptığı çalışmada uzaktan eğitim yöntemi ile verilen hizmet içi eğitimlerine öğretmen tutumları farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Yapılan araştırmanın sonucunda öğretmenlerin bilgisayara yönelik tutumlarının bilgisayar öz yeterlilik algılarını olumlu yönde etkilediği ve kadın öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu sonucu elde edilmiştir. Cinsiyetin anlamlı etki ettiği bir diğer unsur ise bilgisayar öz yeterlilik düzeyi olarak belirtilmektedir araştırma sonucuna göre kadınların bilgisayar öz yeterlilik düzeyinin daha fazla geliştiği belirtilmektedir. Mesleki kıdem ve branşın tutum ve bilgisayar öz yeterlilik düzeyinde anlamlı farklılık oluşturmadığı sonucuna varılmıştır.

Bahar, Uludağ & Kaplan (2009) yaptıkları çalışmada ilköğretim öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları incelenmiştir. Yapılan çalışmada öğretmenlerin mezun oldukları kurumların uzaktan eğitime yönelik tutumları üzerine bir etkisinin olmadığını fakat internet teknolojilerini ve bilgisayar kullanımını iyi bilen öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının olumlu yönde farklılaştığı görüşüne ulaşılmıştır.

Boyacı (2010) tarafından yapılan çalışmada öğretmen adaylarının web tabanlı sınıf yönetimi ile alakalı görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemiyle toplanan veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucuna göre öğretmen adaylarının web tabanlı sınıf yönetiminin ek iş yükü olarak tanımladıkları ve etkinliklerinin öğrenci rolleri ile ilişkili olduğu bunun dışında teknik konularda rehberlik, alan bilgisi ve sınıf içi etkileşim rollerinin öğretmenlerin temel liderlik rolü olarak tanımladıkları sonucuna varılmıştır. Öğrenci ile ders içeriği ve materyal etkileşimini tatmin edici olarak gördükleri fakat öğrenci ile öğrenci etkileşiminin düşük olarak rapor edilmiştir. Web tabanlı eğitimde yer ve zaman bağımsızlığı da bilgiye erişimde avantajlı olarak belirtilmektedir.

Nasser & Abouchedid (2010) tarafından yapılan çalışmada öğretmen ve yöneticilerin uzaktan eğitim programının uygulanmasına yönelik tutumları araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre uzaktan eğitimde maliyet, internet ve teknolojik araçların temininde yaşanan problemler gerekçesiyle olumsuz tutum sergiledikleri görüşüne ulaşılmıştır.

Tuncer & Tanaş (2011) tarafından yapılan akademisyenlerin uzaktan eğitim programlarına yönelik görüşlerinin incelendiği nitel araştırmada 59 akademisyenle görüşme tekniği kullanılarak yapılan araştırmada elde edilen veriler yüzde ve frekans değerleri ile betimlenmiştir. Buna göre %81'inin uzaktan eğitim konusunda bilgi sahibi olduğu, %93'lük kısmın uzaktan eğitim konusunda herhangi bir eğitim almadıkları ve %96'sının da uzaktan eğitime yönelik bilgilendirici bir çalışma yapmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Gök (2011) tarafından yapılan araştırmada internet tabanlı uzaktan eğitim programlarında ders veren öğretim görevlilerinin uzaktan eğitim sürecinin işleyişine yönelik algıları belirlenmeye çalışılmıştır. 81 öğretim görevlisi ile yürütülen araştırmada elde edilen veriler Scheffe, Kruskal Wallis ve Mann Whitney U testi kullanılarak ortalama puanların karşılaştırılması yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre uzaktan eğitim algı puanı düzeyinin temel bakışa ilişkin algı ve kaynaklara erişim faktörlerinde orta seviyede olduğu eğitim öğretimi planlama faktörü algı puanı düzeyinin ise yüksek seviyede olduğu sonucuna varılmıştır. Tüm faktörler dikkate alınarak yapılan uzaktan eğitim algı düzeyinin orta seviyede olduğu belirtilmektedir. Sonuç olarak öğretim elemanlarının uzaktan eğitime yönelik genel algılarının araştırmada kullanılan bağımsız değişkenlere göre anlamlı fark göstermediği sonucu elde edilmiştir.

Kuşkonmaz'ın (2011) 610 öğretmenden oluşan örneklem grubuyla yaptığı araştırmada ilköğretim öğretmenlerinin mobil öğrenmeye yönelik algı düzeylerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistik yöntemi kullanılarak yüzde, frekans, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bölümünün mobil öğrenmeye karşı algı düzeylerinin olumlu olduğu ve gelecekte de derslerinin anlatımında mobil öğrenme yöntemini kullanmaya istekli oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Horzum, Albayrak, & Ayvaz (2012) tarafından yapılan çalışmada ise sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik tutum ve algılarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Mesleki kıdem, cinsiyet ve uzaktan eğitim hakkında bilgi değişkenlerinin incelendiği çalışmada örneklem grubunu 135 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında Sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitimde uzaktan eğitime yönelik inançları ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar neticesinde sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitimde uzaktan eğitime yönelik algıları cinsiyet ve kıdeme göre farklılık gösterdiği daha önce bilgi sahibi olmaları değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çelen, Çelik, & Seferoğlu (2013) yaptıkları çalışma öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik yaklaşımlarını belirlemeye yöneliktir. Çalışma grubunun 95 öğretmenden oluştuğu araştırmanın sonuçlarına göre öğretmenlerin çoğunun uzaktan eğitim faaliyetlerine katılmaya istekli olduğu görüşüne varılırken yarısından çoğunun ise uzaktan eğitimin sınırlılıkları ile alakalı olumsuz görüş belirttiği sonucuna ulaşılmıştır.

Umurhan (2014) tarafından yapılan çalışmada öğretim elemanlarını uzaktan eğitim teşvik eden faktörler belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın evreninin daha önceden uzaktan eğitim yoluyla ders vermiş 98 öğretim elemanı oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Araştırma sonucu elde edilen verilere göre uzaktan eğitime en çok teşvik eden beş faktörün derslere erişemeyen öğrencilere fırsat sağlaması, mekân bağımsızlığı sağlaması, çalışma şartları, esneklik sağlaması ve bilişim teknolojilerini etkin kullanmaya olanak sağlaması olarak belirtilmektedir. En az teşvik eden faktörlerin ise materyal ve masraflar için ödenek alma imkânı sunması, okulun getirdiği bir yükümlülük olması, iş arkadaşlarının destek ve teşviki, akademik prestij ve statüyü arttırmak olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Taşlıbeyaz, Karaman & Göktaş (2014) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin uzaktan eğitim yoluyla katıldıkları hizmet içi eğitim hakkında görüşleri ve motivasyonlarını etkileyen etmenlerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Yapılan araştırma verileri uzaktan eğitim ile hizmet içi eğitim programına katılmış 21 öğretmenden görüşme yoluyla toplanmıştır. Elde edilen verilere göre uzaktan eğitimin zaman ve mekân esnekliği sağlaması ayrıca eğitimlerin ilgi çekici ve erişiminin kolay

olması ile alakalı olumlu görüşe sahiplerken, teknik aksaklıkların oluşması ve etkileşimin sınırlı olması gibi gerekçeler ile alakalı olumsuz görüş elde etmişlerdir.

Erfidan'ın (2019) asenkron ortak derslerin uzaktan eğitim tasarımı ve geliştirilmesi süreçleri ve aşamaları ile ilgili öğretim elamanı ve öğrencilerin görüşlerini belirlemeye çalıştığı araştırmada uzaktan eğitim yoluyla öğrenim gören öğrencilerin asenkron olarak verilen ortak derslere yönelik memnuniyet ortalamalarının kısmen düzeyde olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Görüşme sonuçlarına göre ise öğrencilerin çoğunluğunun uzaktan eğitimi dezavantajlı buldukları ve ortak derslerde uzaktan eğitimden yararlanılması konusunda memnun oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Özen & Baran (2020) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Elde edilen bulgulara göre mesleki kıdemi az olan öğretmenlerin uzaktan eğitimi yönelik tutumlarının kıdemli öğretmenlere göre olumlu tutum içinde oldukları bunun dışında üst öğrenime sahip öğretmenlerin de uzaktan eğitim konusunda olumlu tutum içerisinde oldukları görüşüne varılmıştır.

Sığın'ın (2020) yaptığı araştırmada Atatürk İlke Ve İnkılap Tarihi dersinin uzaktan eğitim yöntemiyle işlenmesi ile alakalı öğrenci ve öğretim elemanlarının görüşleri belirlenmesi amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin çoğunun derslerin yüz yüze işlenmesini tercih ettikleri belirlenmiştir. Derslerin verimliliği ile alakalı öğrencilerinin yarısından fazlasının olumsuz görüşe sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Öğretim elemanlarının ise dersin görsel ve yazılı materyallerle geleneksel eğitim yoluyla verilmesinin daha uygun olacağı konusunda görüş bildirdikleri sonucuna varılmıştır.

Özetle uzaktan eğitime yönelik öğretmen görüşlerinin incelendiği araştırmalarda tutum ve algı belirlemeye yönelik araştırmalar olduğu ve yapılan araştırmaların mesleki kıdem, öz yeterlik, cinsiyet, görev yaptığı kurumun özelliği, öğrenim durumu ve uzaktan eğitim tecrübeleri gibi farklı değişkenler açısından incelendiği görülmektedir. Yapılan araştırmaların bir kısmı yüz yüze eğitim ile kıyaslama amacı taşırken bazı araştırmalarda ise uygulanan uzaktan eğitim programına ilişkin görüş almak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma grupları ve örneklemelerin öğretmenler, öğretmen adayları, öğrenim görevlileri ve uzaktan eğitim programında eğitim almakta olan öğrencilerden oluştuğu görülmektedir.

BÖLÜM 3

3 YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, örneklem, veri toplama aracı, verilerin toplanması süreci, veri analizi ve araştırmada gerçekleştirilen işlemler hakkında bilgi verilmektedir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nicel araştırma türlerinden biri olan tarama yöntemi kullanılmıştır. Geçmişte ya da bugün var olan bir durumu var olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan tarama modeli, araştırma kapsamında incelenen konu, olay, birey ya da nesnelere, kendi koşulları içinde incelemektir. Tarama modeli içerisinde yer alan tekil tarama modellenmiş araştırmalarda; ortalama, standart sapma ve frekans dağılımı gibi betimsel istatistiksel teknikler kullanılmaktadır (Karasar, 2004).

3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Türkiye'deki tüm sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise ülkenin 7 coğrafi bölgesini temsil edecek şekilde ulaşılabilen sayıda 447 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklem grubuna ait analiz edilen demografik veriler tablolar halinde aşağıda belirtilmektedir.

Tablo 3.1 Araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları bölgelere göre dağılımları

Bölge	f	%
Karadeniz Bölgesi.	58	12,95
Marmara Bölgesi.	61	13,62
Güneydoğu Anadolu Bölgesi.	56	12,50
Doğu Anadolu Bölgesi.	61	13,62
İç Anadolu Bölgesi.	89	19,87
Ege Bölgesi.	62	13,84
Akdeniz Bölgesi.	61	13,62
Toplam	448	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okul türüne göre dağılımları aşağıda belirtilen tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.2 Araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okul türüne göre dağılımları

Okul Türü	f	%
Devlet Okulu	425	94,87
Resmi Okul	63	14,06
Toplam	488	100

Örnekleme ait görev süresi ve hangi sınıf derecesini okutmakta olduklarına ait bilgiler şu şekildedir.

Tablo 3.3 Araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları sürelerle göre dağılımları

Çalışma süresi	f	%
0-5/	87	19,42
6-10/	96	21,43
11-15/	92	20,54
16-20/	94	20,98
21 <	79	17,63
Toplam	448	100,00

Tablo 3.4 Araştırmaya katılan öğretmenlerin okuttukları sınıf seviyelerine göre dağılımları

Okuttukları sınıf	f	%
1	105	23,44
2	116	25,89
3	112	25,00
4	115	25,67
Toplam	448	100,00

Son olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin daha önce uzaktan eğitim alanında hizmet içi eğitim alma durumları ve uzaktan eğitim deneyimlerine ilişkin veriler de şu şekildedir.

Tablo 3.5 Araştırmaya katılan öğretmenlerin uzaktan eğitim alanında hizmet içi eğitim durumları

Hizmet içi Eğitim Alma	f	%
Alanlar	67	14,96
Almayanlar	381	85,04
Toplam	448	100,00

Tablo 3.6 Araştırmaya katılan öğretmenlerin uzaktan eğitim alanında hizmet içi eğitim durumları

Uzaktan Eğitim Deneyimi	f	%
Olanlar	60	13,39
Olmayanlar	388	86,61
Toplam	448	100,00

3.3 Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak (Kurnaz, Kaynar, Barışık, & Doğrukök, 2020) tarafından geliştirilen “ Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Algıları Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından yapılan çalışmada ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları 356 öğretmenden alınan veriler doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin 37 maddelik formu için hesaplanan Cronbach Alpha katsayısı 0,901 değerindedir. Beş faktörlü ölçeğin açıkladığı varyans ise %62,47’dir.

Aynı araştırmanın analiz sonuçlarına göre işleyen tüm maddelerin planlanan boyutlarda olduğu görülmüştür. Sınırlandırılmış AFA ile elde edilen madde-boyut ilişkisi ile planlama aşamasında oluşturulan maddelerin boyutlara dağılımının tutarlı olduğu saptanmıştır. Araştırma grubu üzerinde yapılan analizlerde ölçeğin alt ölçekleri arasındaki ilişkiye de bakılmıştır. Faktörler arasındaki korelasyon katsayıları 0,62 ile 0,78 arasında olduğu ve faktörlerin birbirleri ile olumlu ve anlamlı ilişki içinde olduğu görülmüştür.

Ölçeğin birinci alt boyutu olan “öğretmenlerin uzaktan eğitimde kendilerine ilişkin algıları” alt boyutunda faktör yükleri .372 ile .661 arasında değişen 11 madde bulunmaktadır. Bu alt boyut varyansın 18.33’ünü açıklamakta olup, uzaktan eğitimde öğretmenlerin kendi durumuna ilişkin ifadelerden oluşmaktadır. Ölçeğin ikinci alt boyutunda “öğretmenlerin uzaktan eğitimin uygulanışına yönelik algıları” vardır. Faktör yükleri .344 ile .671 arasında 8 maddeden oluşan bu alt boyut varyansın 15,83’ünü açıklamakta olup, öğretmenlerin uzaktan eğitimin sürdürülüşüne yönelik algılarını içeren ifadelerden oluşmaktadır. Üçüncü faktör ise toplam varyansın %11.71’ini açıklamakta olup, öğretmenlerin uzaktan eğitimde öğretim uygulamaları ile algılarını içeren ifadelerden oluşmaktadır ve “uzaktan eğitimde öğretim uygulamalarına ilişkin algıları” olarak adlandırılmıştır. Bu alt boyutta faktör yükleri .378 ile .664 arasında 9 madde bulunmaktadır. Ölçeğin dördüncü alt boyutunda “öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik

tutumları” yer almaktadır. Faktör yükleri .406 ile .696 arasında 5 maddeden oluşan bu alt boyut varyansın 9,93’ünü açıklamaktadır. Ölçeğin beşinci alt boyutunda “öğretmenlerin uzaktan eğitimde verilen ödevlere ilişkin düşünceleri” ele alınmıştır. Faktör yükleri .406 ile .694 arasında 4 maddeden oluşan bu alt boyut varyansın 6,67’sini açıklamakta olup “uzaktan eğitimde verilen ödevlere ilişkin algıları” olarak adlandırılmıştır. Ölçek boyutlarının güvenilirliğine ilişkin bilgiler aşağıda belirtilen tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.7 Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin bilgiler

Öğretmenlerin uzaktan eğitime İlişkin algıları (Alt boyutlar)	N	Madde Sayısı	Ortalama	Std. Sapma	Cronbach Alpha
Öğretmenlerin kendilerine	356	11	34,9282	7,31607	0,811
Uzaktan eğitimin uygulanmasına	356	8	22,9474	4,96531	0,701
UE’de öğretim uygulamalarına	356	9	26,1555	4,95759	0,854
UE’e yönelik tutum	356	5	14,0837	3,02431	0,721
UE’de ödevler	356	4	12,0431	2,72533	0,804
Genel Toplam	356	37	110,1579	18,78233	0,901

3.4 Verilerin Toplanması

Araştırma verileri “Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Algıları Ölçeği” ile araştırmacı tarafından toplanmıştır. Pandemi koşulları sebebiyle örnekleme oluşturan öğretmenlere ölçek internet aracılığıyla uygulanmıştır. Uygulama öncesi katılımcılara araştırmanın amacı ve toplanan verilerin üçüncü şahıslar tarafından kullanılmayacağı konusunda gereken güvence ve bilgi verilmiştir.

3.5 Verilerin Analizi

Araştırma sonucu elde edilen veriler ölçekte yer alan faktörler ve bu faktörlere ilişkin alt problemler doğrultusunda gruplara ayrılmıştır. Araştırmanın nicel verilerinin açıklanması amacı ile betimsel istatistiksel analizler yapılmıştır. Bunun için de veri toplama aracında yer alan maddelere öğretmenlerin verdiği cevapların yüzdeleri ve frekans değerleri dikkate alınarak veriler yorumlanmıştır.

BÖLÜM 4

4 BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde veri toplama aracı ile toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara ve bulguların yorumlanmasına yer verilmektedir.

4.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın “Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitimde kendilerine ilişkin görüşleri nasıldır?” alt problemine ait bulgular Tablo 4,1’de gösterilmiştir. Bulgular sunulurken araştırmada kullanılan “Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Algıları Ölçeği” nin öğretmenlerin uzaktan eğitimde kendilerine ilişkin algıları boyutundan elde edilen verilerin frekans ve yüzde değerlerinden yola çıkılmıştır.

Tablo 4. 1 Öğretmelerin uzaktan eğitimde kendilerine ilişkin algıları boyutu frekans ve yüzde analizi

	TK	%	Kat	%	Ksz	%	Kat	%	HK	%
1 Uzaktan Eğitim derslerinde öğrencilerle daha aktif iletişim kuruyorum.	30	6,7	84	18,8	75	16,7	194	43,3	58	12,9
2 Uzaktan Eğitim derslerinde öğrencilerin birbirleriyle iletişim kurmasını sağlıyorum.	54	12,1	225	50,2	62	13,8	83	18,5	17	3,8
3 Uzaktan Eğitim derslerine hazırlanmam zaman alıyor.	110	24,6	208	46,4	29	6,5	87	19,4	11	2,5
4 Uzaktan eğitim dersim için materyal bulmakta zorlanıyorum.	45	10,0	105	23,4	51	11,4	189	42,2	53	11,8
5 Ödev takibini web 2.0 (teknolojik araçlarla) araçları ile rahatça yapabiliyorum.	60	13,4	159	35,5	72	16,1	120	26,8	31	6,9
6 Uzaktan eğitim derslerinde örgün eğitimdeki gibi beceriler kazandırabiliyorum.	23	5,1	125	27,9	122	27,2	126	28,1	46	10,3
7 Öğrencinin eğitim ortamının kontrolünü sağlamakta zorlanıyorum.	51	11,4	134	29,9	59	13,2	165	36,8	33	7,4
8 Farklı öğrenme stillerine göre içeriklere kolayca ulaşabiliyorum/üretebiliyorum.	40	8,9	176	39,3	89	19,9	115	25,7	22	4,9
9 Öğretim sırasında farklı öğretim strateji ve yöntemlerini rahatlıkla kullanabiliyorum.	33	7,4	164	36,6	76	17,0	141	31,5	28	6,3
0 Ders anlatım hızımı öğrencilere göre ayarlayabiliyorum.	47	10,5	250	55,8	54	12,1	76	17,0	16	3,6

TK: Tamamen Katılıyorum, Kat: Katılıyorum, Krz: Kararsız, Kat: Katılmıyorum, HK: Hiç Katılmıyorum

Tablo 4,1’de görüldüğü gibi öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu 448 öğretmenden 252’si (%56,2) uzaktan eğitim derslerinde öğrencilerle daha aktif iletişim kurduklarına

katılmamaktadır. Buna göre yüz yüze eğitimde derslerde öğrencilerle daha aktif iletişim kurduklarını düşündükleri söylenebilir. Öğretmenlerin 279’u (%62) ise uzaktan eğitim derslerinde öğrencilerin birbirleriyle iletişim kurmalarını sağlayabildiklerini düşünmektedir. Uzaktan eğitim derslerine hazırlanmanın zaman aldığını düşünen öğretmen sayısı 318 (%71,0)’ dir. Uzaktan eğitim derslerine materyal bulmakta zorlandığı düşüncesine katılmayan öğretmen sayısı ise 242 (%54,0)’ dir. Buna göre öğretmenlerin çoğunluğunun uzaktan eğitim materyali bulmak noktasında sıkıntı yaşamadığı düşünülebilir. Ödev takibini web 2.0 araçları ile rahatlıkla yaptığını belirten öğretmenlerin sayısı 219 (%48,9)’dur. Elde edilen verilere göre öğretmenlerin uzaktan eğitim derslerinde örgün eğitimdeki gibi becerileri kazandırabildiklerini düşünme ve öğrencilerin eğitim ortamının kontrolünü sağlamakta zorlandıkları konusunda kararsız kaldıkları görülmektedir. Öğretmenlerin 216 (%48,2)’sı farklı öğrenme stillerine göre içeriklere kolayca ulaşabildiklerini düşünmektedirler. Ders anlatım hızını öğrencilere göre ayarlayabildiğini düşünen öğretmen sayısı ise 297 (%66,3)’dir. Öğretim sırasında farklı öğretim strateji ve yöntemlerini rahatlıkla kullanabildikleri konusunda ise kararsız kalmışlardır.

4.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın “Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitimin uygulamasına ilişkin görüşleri nasıldır?” alt problemine ait bulgular Tablo 4,2’de gösterilmiştir. Bulgular sunulurken araştırmada kullanılan “Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Algıları Ölçeği” nin öğretmenlerin uzaktan eğitimin uygulamasına yönelik algıları boyutundan elde edilen verilerin frekans ve yüzde değerlerinden yola çıkılmıştır.

Tablo 4. 2 Öğretmenlerin uzaktan eğitimin uygulamasına yönelik algıları boyutu frekans ve yüzde analizi

Öğretmenlerin uzaktan eğitimin uygulamasına yönelik algıları		TK	%	Kat	%	Ksz	%	Kat	%	HK	%
1	Uzaktan eğitim platformu üzerinden açtığım tartışmalara öğrenci katılımı örgün öğretime göre daha fazladır.	10	2,2	68	15,2	72	16,1	218	48,7	73	16,3
2	Uzaktan eğitimin öğrencilere kendi öğrenme hızlarında çalışabilme imkânı sağladığını düşünüyorum.	32	7,1	127	28,3	98	21,9	144	32,1	41	9,2
3	TV’den işlenen derslerin olması gerekenden hızlı ilerlediğini	68	15,2	146	32,6	79	17,6	119	26,6	31	6,9

	TK	%	Kat	%	Ksz	%	Kat	%	HK	%
düşünüyorum.										
4 TV'den işlenen derslerin öğrencilerin düzeyinin altında olduğunu düşünüyorum.	43	9,6	101	22,5	106	23,7	168	37,5	24	5,4
5 TV'den işlenen ders öncesi öğrencinin hazırlık yapması gerekmiyor.	24	5,4	133	29,7	73	16,3	175	39,1	36	8,0
6 TV'den işlenen konu ile ilgili yeterli örnek verilmediğini düşünüyorum.	51	11,4	160	35,7	118	26,3	102	22,8	13	2,9
7 TV'de işlenen derslerin kazanımı tam olarak yansıtmadığını düşünüyorum.	38	8,5	119	26,6	114	25,4	151	33,7	22	4,9
8 TV'den işlenen dersler öğrencinin not tutmasını kolaylaştırıyor.	9	2,0	82	18,3	112	25,0	183	40,8	55	12,3

TK: Tamamen Katılıyorum, Kat: Katılıyorum, Krz: Kararsız, Kat: Katılmıyorum, HK: Hiç Katılmıyorum

Tablo 4,2'de görüldüğü gibi öğretmenlerin 291 (%65,0)'i uzaktan eğitim platformu üzerinden açılan tartışmalara öğrenci katılımının örgün öğretime göre daha fazla olduğu düşüncesine katılmamaktadırlar. Buna göre öğretmenlerin örgün eğitimdeki tartışmalara öğrenci katılımının daha fazla olduğu düşüncesine hâkim oldukları söylenebilir. Uzaktan eğitimin öğrencilere kendi öğrenme hızlarında çalışabilme imkânı sağladığı konusunda ise tablo incelendiğinde katılan ve katılmayan yüzdelik oranlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin bu anlamda kararsız yapıda kaldıkları söylenebilir. TV'den işlenen derslerin olması gerekenden hızlı ilerlediği düşüncesine katılan öğretmen sayısı 214 (%47,8)'dür. Buna göre öğretmenler televizyonda gerçekleştirilen uzaktan eğitim derslerinin hızlı gerçekleştiğini düşünmektedirler. Bunun yanı sıra televizyondan işlenen uzaktan eğitim derslerinin öğrenci düzeyine uygunluğunun yoklandığı maddede ise öğretmenlerin 192 (%42,9)'si TV'den işlenen derslerin öğrencilerin düzeyinin altında olmadığını düşünmektedirler. TV'de işlenen dersler öncesi öğrencilerin hazırlık yapması gerekmiyor düşüncesine 211(%47,1) öğretmenin katılmadığını belirtmiştir, buna göre öğretmenlerin TV'de işlenen dersler öncesinde öğrencilerin hazırlıklı olmaları gerektiğini düşündükleri söylenebilir. TV'de işlenen konularla alakalı yeterince örnek verilmediğini düşünen öğretmen sayısı 211(%46,9) dir. TV'de işlenen derslerin kazanımı tam yansıtmadığı konusunda ise kararsız kalmışlardır. Ayrıca öğretmenlerin 238(%53,1)'i TV'de işlenen derslerde öğrencinin not tutmasının kolay olduğu görüşüne katılmamaktadır buna göre televizyonda gerçekleştirilen uzaktan eğitimler esnasında öğrencilerin not almasının zor olduğu görüşüne sahip oldukları söylenebilir.

4.3 Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın “Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitimde öğretim uygulamalarına ilişkin görüşleri nasıldır?” alt problemine ait bulgular Tablo 4,3’de yer almaktadır.

Bulgular sunulurken araştırmada kullanılan “Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Algıları Ölçeği” nin uzaktan eğitimde öğretim uygulamalarına ilişkin algıları boyutundan elde edilen verilerin frekans ve yüzde değerlerinden yola çıkılmıştır.

Tablo 4. 3 Öğretmenlerin uzaktan eğitimde öğretim uygulamalarına ilişkin algıları frekans ve yüzde analizi

Öğretmenin uzaktan eğitimde yapılan öğretime ilişkin algılarını	TK	%	Kat	%	Ksz	%	Kat	%	HK	%
1 Bilgisayar üzerinden gerçekleştirilen sınavların sonuçlarına hızlı erişim öğrenciyi motive ediyor.	29	6,5	131	29,2	156	34,8	103	23,0	23	5,1
2 Uzaktan eğitim dersleri zaman kullanımını ekonomikleştiriyor.	34	7,6	142	31,7	81	18,1	141	31,5	44	9,8
3 Uzaktan eğitimin esnek oluşu dersi planlamamda kolaylaştırıcı rol üstleniyor.	37	8,3	195	43,5	77	17,2	117	26,1	16	3,6
4 Sayısal içerikli derslerin (Matematik, Geometri vb.) öğretimi daha zor oluyor.	128	28,6	185	41,3	41	9,2	79	17,6	13	2,9
5 Konuyu anlayabilmeleri için yeterince örnek sunabiliyorum.	57	12,7	197	44,0	55	12,3	109	24,3	25	5,6
6 TV’den işlenen dersler öğrencinin dikkatini toplayamıyor.	61	13,6	171	38,2	133	29,7	72	16,1	10	2,2
7 TV’den işlenen derslerin sürelerinin kısa olduğunu düşünüyorum.	57	12,7	168	37,5	77	17,2	123	27,5	18	4,0
8 TV’den işlenen derslerin görselleri yeterince ilgi çekicidir.	19	4,2	216	48,2	120	26,8	70	15,6	19	4,2
9 TV’de işlenen derslerde öğretmenlerin konuşma hızı öğrenci seviyesine uygundur.	27	6,0	226	50,4	101	22,5	67	15,0	22	4,9

TK: Tamamen Katılıyorum, Kat: Katılıyorum, Krz: Kararsız, Kat: Katılmıyorum, HK: Hiç Katılmıyorum

Tablo 4.3’te ise öğretmenlerin uzaktan eğitimde yapılan öğretime ilişkin algıları incelenmiştir. Buna göre öğretmenlerin, bilgisayar üzerinden gerçekleştirilen sınavların sonuçlarına hızlı erişim öğrenciyi motive ettiği ve uzaktan eğitim derslerinin zaman kullanımını ekonomikleştirdiği konularında kararsız kaldıkları görülmektedir. Sayısal içerikli derslerin (Matematik, Geometri vb.) öğretiminin daha zor olduğu düşüncesine katılan öğretmen sayısı ise 232 (%51,8)’dir. Öğretmenlerin yarıdan fazlası 254(%56,7)’si derslerde konuyu anlayabilmeleri için yeterince örnek sunabildiğini düşünmektedirler. TV’de işlenen derslerin süresinin kısa olduğunu düşünen öğretmen sayısı 225(%49,2) iken televizyon derslerinin öğrencilerin dikkatini toplayamadığı

görüşüne sahip olan öğretmen sayısı ise 232(%51,8)'dir. TV'den işlenen derslerin görselleri yeterince ilgi çekici olduğunu düşünen öğretmen sayısı 235(%52,4)'dir. Buna göre öğretmenlerin TV'de işlenen derslerin görsellerini ilgi çekici bulduğu söylenebilir. TV'de işlenen derslerde öğretmenlerin konuşma hızı öğrenci seviyesine uygun olduğunu düşünen öğretmen sayısı ise 253(%56,4)'tür.

4.4 Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın “Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları nasıldır?” alt problemine ait bulgular Tablo 4.4'te gösterilmiştir. Bulgular sunulurken araştırmada kullanılan “Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Algıları Ölçeği” nin öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumları boyutundan elde edilen verilerin frekans ve yüzde değerlerinden faydalanılmıştır.

Tablo 4. 4 Öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarına ilişkin frekans ve yüzde analizi

Öğretmenin uzaktan eğitime ilişkin geliştirdiği tutumları	TK	%	Kat	%	Ksz	%	Kat	%	H K	%
Uzaktan Eğitim derslerimi heyecanla bekliyorum.	63	14,1	170	37,9	94	21,0	82	18,3	33	7,4
Uzaktan Eğitim dersleri okuldaki derslerden daha eğlenceli geçiyor.	5	1,1	40	8,9	63	14,1	223	49,8	109	24,3
Müfredatı bireyselleştirmek örgün eğitime göre daha kolay gerçekleştiriliyor.	20	4,5	96	21,4	71	15,8	197	44,0	57	12,7
TV'den işlenen dersler ilgi çekici bir şekilde işleniyor.	24	5,4	147	32,8	138	30,8	97	21,7	35	7,8
Uzaktan eğitimin öğrencilerin öğretim ihtiyaçlarını karşılamak için yeterlidir.	121	27,0	241	53,8	21	4,7	43	9,6	17	3,8

TK: Tamamen Katılıyorum, Kat: Katılıyorum, Krz: Kararsız, Kat: Katılmıyorum, HK: Hiç Katılmıyorum

Tablo 4.4 'de görüldüğü gibi uzaktan eğitim derslerini heyecanla bekliyorum tutum ifadesine katılan öğretmen sayısı 233(%52,0)'dür. Buna göre öğretmenlerin uzaktan eğitim derslerine karşı heyecan duydukları söylenebilir. Fakat uzaktan eğitimin okuldaki derslerle kıyaslandığı uzaktan Eğitim dersleri okuldaki derslerden daha eğlenceli geçiyor maddesine 332(%74,1) öğretmen katılmamaktadır. Bu bağlamda uzaktan eğitim derslerini okuldaki dersler kadar eğlenceli bulmadıkları görüşü ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin 254(%56,7)'ü uzaktan eğitimde müfredatı bireyselleştirmenin örgün eğitime nazaran daha kolay gerçekleştiği görüşüne katılmamaktadır. Bu orana göre müfredatı öğrenciye göre bireyselleştirmenin örgün

eğitimde daha kolay olduğu tutumuna sahip oldukları düşünülebilir. TV'den işlenen dersler ilgi çekici bir şekilde işlendiği konusunda ise tablodan elde edilen verilere göre büyük çoğunluğun kararsız kaldıkları görülmektedir. Ve son olarak öğretmenlerin 362(%80,8)'si uzaktan eğitimin öğrencilerin öğretim ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli olduğu görüşüne sahiptir.

4.4 Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın “Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitimde verilen ödevlere ilişkin düşünceleri nasıldır?” alt problemine ait bulgular Tablo 4,5’de gösterilmiştir. Bulgular sunulurken araştırmada kullanılan “Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Algıları Ölçeği” nin uzaktan eğitimde verilen ödevlere ilişkin algıları boyutundan elde edilen verilerin frekans ve yüzde değerlerinden faydalanılmıştır.

Tablo 4. 5 Öğretmenlerin uzaktan eğitimde verilen ödevlere ilişkin algıları frekans ve yüzde analizi

Öğretmenin uzaktan eğitimde ödevlere ilişkin algıları	TK	%	Kat	%	Ksz	%	Kat	%	H	K	%
Değerlendirme etkinliklerinde farklı soru tiplerini (çoktan seçmeli, boşluk doldurma, doğru yanlış, açık uçlu vb.) kullanabiliyorum.	76	17,0	243	54,2	42	9,4	66	14,7	16	3,6	
Öğrencilerime bireysel yapabilecekleri ödevler veriyorum.	69	15,4	261	58,3	36	8,0	67	15,0	11	2,5	
Sınıftaki öğrencilere başarı düzeylerine / seviyelerine göre farklı ödevler veriyorum	38	8,5	175	39,1	52	11,6	151	33,7	26	5,8	
TV'den işlenen derslerde verilen ödevlerin kontrolü olmadığı için öğrencinin istekli olmadığını düşünüyorum.	98	21,9	231	51,6	70	15,6	38	8,5	8	1,8	
TV'den işlenen dersler ile ödevleri eşleştirmenin öğrenciler için zor olduğunu düşünüyorum.	46	10,3	171	38,2	111	24,8	107	23,9	10	2,2	

TK: Tamamen Katılıyorum, Kat: Katılıyorum, Krz: Kararsız, Kat: Katılmıyorum, HK: Hiç Katılmıyorum

Tablo 4,5’de öğretmenlerin uzaktan eğitimde ödevlere ilişkin algıları incelendiğinde öğretmenlerin 319 (%71,2)’u uzaktan eğitimi sürecinde uyguladıkları değerlendirme etkinliklerinde farklı soru tiplerini (çoktan seçmeli, boşluk doldurma, doğru yanlış, açık uçlu vb.) kullanabildikleri görüşüne katıldıklarını belirtmektedirler. Ödevler konusunda ise öğretmenlerin 330 (%73,7)’u öğrencilerine bireysel yapabilecekleri ödevler verdiklerini düşünmektedirler. Sınıftaki öğrencilere başarı düzeylerine / seviyelerine göre farklı ödevler verebildiğini belirten öğretmen sayısı ise

213 (%47,6) olarak hesaplanmıştır. Buna göre öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin düzeyine göre ödev verebildikleri görüşüne varılabilir. TV'den işlenen derslerde verilen ödevlerin kontrolü olmadığı için öğrencinin istekli olmadığını düşünen öğretmen sayısı 329 (%73,5)'dur. Buradan yola çıkarak öğretmenlerin ödev kontrolünün öğrencide istek motivasyon sağladığı görüşüne sahip oldukları düşünülebilir. Son olarak öğretmenlerin 217 (%48,5)'si TV'den işlenen dersler ile ödevleri eşleştirmenin öğrenciler için zor olduğunu düşüncesine sahiptir.

BÖLÜM 5

5 TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan araştırmada pandemi süreci ile birlikte daha da önem kazanan uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelenmiştir. Araştırmada uzaktan eğitim uygulamalarına dair görüşler beş boyut bağlamında incelenmiştir. Bunlar öğretmenlerin; uzaktan eğitimde öğretim uygulamalarına ilişkin düşünceleri, uzaktan eğitimde ödevler konusunda düşünceleri, uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin düşünceleri, kendi yeterliliklerine ilişkin görüşleri ve son olarak uzaktan eğitime dair geliştirdikleri tutumlar kapsamındadır.

5.1 Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Tartışma ve Sonuç

Öğretmenlerin uzaktan eğitimde kendi yeterliliklerine dair görüşleri incelendiğinde elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin büyük bir bölümü uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerle aktif iletişim kuramamışlardır. Uzaktan eğitimi yüz yüze eğitimden ayıran temel unsur mekânın ve yüz yüze etkileşimin farklılığıdır. Bu anlamda eğitim öğretim faaliyetlerinin nitelikli bir şekilde devamlılığının sağlanması açısından etkili iletişim oldukça önemlidir (Süral, 2015). Uzaktan eğitim konusunda yapılan birçok araştırmada öğrencilerle etkili iletişim kuramama uzaktan eğitimin dezavantajı olarak belirtilmektedir. Çakın & Akyavuz (2020) da yaptıkları araştırmada uzaktan eğitimde yaşanan temel sorunlardan birinin öğretmenlerin öğrencileriyle yaşadıkları iletişim sorunları olduğunu belirtmektedir. Özellikle ilköğretim kademesinde yaş grubunun küçük olması ve öğrencilerin iletişim için gerekli donanımları kullanmakta yeterli bilgiye sahip olmamalarının aktif iletişimi zorlaştırdığı gözlemlenmiştir. Daha önce yapılan araştırmadan elde edilen bulgular ve literatürde yer alan bilgiler dikkate alındığında uzaktan eğitimde öğretmenlerin öğrencilerle aktif iletişim kurmakta zorlandığı söylenebilir.

Araştırma bulgularına göre öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin birbirleriyle olan iletişimlerini sağlayabilmektedir. Buna göre öğretmenlerin akran iletişimlerini sağlamak konusunda iletişim kaynaklarını etkin kullandıkları söylenebilir. Yapılan araştırmalar öğrencilerin öğrenme ortamındaki diğer üyelerle ilişki içinde olduklarında derslerdeki memnuniyet düzeylerinin arttığını göstermektedir. Alanda çalışılırken gözlemlendiği kadarıyla ders esnasında öğrencilerin birbirlerine soru sorma

olanağı tanıma, çevrimiçi oynanabilecek grup oyunları ve hikâye tamamlama gibi etkinlikler ile öğretmenler arası iletişimini sağlamaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre uzaktan eğitim derslerine hazırlanmanın zaman aldığını düşünen öğretmen oranı oldukça fazladır. Bu sonuca göre öğretmenlerin uzaktan eğitimin örgün eğitimde olduğu gibi planlı ve sistematik bir süreç olduğunun bilincinde olduklarını göstermektedir. Dersleri uzaktan eğitim yöntemiyle sürdürme mecburiyeti öğretmenler için alışlageldikleri sürecin dışında yeni bir durumdur bu bağlamda uzaktan eğitim dersleri ile alakalı sistemin yapısına uygun etkin planlama ve etkinlik hazırlama noktasında kurumlar tarafından gereken mesleki gelişim eğitimlerinin verilmesi gerekmektedir. Yapılan araştırmalar da bunu destekler niteliktedir. Öğretmenlerin uzaktan eğitim derslerine daha iyi hazırlanabilmeleri için kurumların gereken hazırlanışluk sağlamaları gerekmektedir (Barış & Çankaya, 2016). Sahadaki gözlemlere dayanarak uzaktan eğitimdeki ders sürelerinin sınırlı olması ve öğrencilerin ekran karşısında ilgileri dağılmadan ve sıkılmadan ders dinlemeleri için öğretmenlerin videolar, ilgi çekici görseller vb. dijital içerikler hazırladıkları bu hazırlık sürecinin ise yüz yüze eğitime kıyasla daha çok zaman aldığı görülmektedir.

Uzaktan eğitimi geleneksel eğitimden farklılaştıran en önemli unsur uzaktan eğitimin yapısı gereği teknoloji kullanımının mutlak olmasıdır. Bu bağlamda düşünüldüğünde uzaktan eğitimde bulunan tarafların yani eğitim kurumu, öğretmen, öğrenci ve otoritenin teknoloji seçimi ve etkin kullanımı önemlidir. Çünkü uzaktan eğitimin planlanmasından değerlendirilmesine kadar her aşamasında teknoloji yer almaktadır. Teknoloji temelli yaşanabilecek her sorun eğitimin aksamasına ve eksik öğrenmelere sebebiyet verecektir (İşman, 2011). Uzaktan eğitim dersleri için gereken materyallerin sağlanması ve bunların öğrencilere ulaştırılması ile ödev kontrollerinin gerçekleştirilmesi uzaktan eğitimde teknolojinin etkin kullanımı ile mümkündür. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çok azı uzaktan eğitim derslerine materyal bulmakta zorlanmaktadır. Ödev takibini web 2.0 araçları ile rahatlıkla yapabilen öğretmen sayısı ise tüm katılımcıların yarısına yaklaşmaktadır. Bu sonuç öğretmenlerin yeni nesil teknoloji olanaklarını kullanmaya açık olduğunu göstermektedir. (Güneş & Buluç, 2017) tarafından yapılan araştırmada da öğretmenlerin, sınıflarını dijital araçlar ile zenginleştirmelerini, dijital araçları eğitsel amaçlara uygun kullanmalarını ve dijital araçların kullanım yeterliğine sahip olup kendilerini geliştirmeleri gerektiğini ifade

etmişlerdir. Ayrıca alanda gözleendiği kadarı ile örgün eğitimde idealist yapıda olan öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde de zengin materyal kullanımı ve yenilenen teknolojik olanakları kullanmakta istekli oldukları görülmektedir. Literatürde yer alan diğer araştırmalar da göz önünde bulundurulduğunda öğretmenlerin ders materyali temininde ve ödevlendirme sürecinde yeni nesil teknolojileri kullanmaya yatkın oldukları söylenebilir.

Elde edilen verilere göre öğretmenlerin uzaktan eğitim derslerinde örgün eğitimdeki gibi becerileri kazandırabildikleri ve öğrencilerin eğitim ortamının kontrolünü sağlamakta zorlandıkları konusunda kararsız kaldıkları görülmektedir. Her iki yetkinlik durumu için katılıp katılmama ve kararsız olma oranları birbirlerine yakın değerlerde olduğu görülmektedir. Uzaktan eğitimde geri dönüt alma olanağının yüz yüze eğitime göre sınırlı oluşu sebebiyle öğretmenlerin uzaktan eğitim derslerinde örgün eğitimdeki becerileri kazandırabildikleri hususunda kararsız kaldıkları düşünülebilir. Ya da öğretmenler uzaktan eğitimde yüz yüze eğitimle aynı becerileri kazandırabilme konusunda kendilerini yetkin görmemiş olmaları da mümkündür. Yapılan araştırmalar da bunu destekler niteliktedir. Uzaktan eğitimin öğrenci merkezli olması ve öğrencinin sınıf ortamında öğretmen gözetiminde olmaması sebebiyle bireysel kendi kendine yardımsız öğrenme yeteneği olmayan öğrenciler için gereken verim alınamamaktadır (Kaya, 2002). Fakat uzaktan eğitimdeki bu sınırlılık için öneri sunan araştırmalar da mevcuttur. Yapılan bir çalışmada teknolojinin sağladığı imkânların doğru kullanılması ile sınıf ortamında yapılamayan veya eksik kalan hedeflere uzaktan eğitimle ulaşılabilirdiği görüşüne varılmıştır (İmamoğlu & İmamoğlu, 2020).

Araştırmada sınıf yönetimini sağlamak konusunda öğretmenlerin kararsız oluşları ise uzaktan eğitimin aktif olarak kullanılması gerekliliğinin pandemi sürecinde ortaya çıkan bir durum olması ve öğretmenlerin bu zamana kadar sınıf yönetimine ilişkin öğrenmeleri ve deneyimlerinin geleneksel eğitime göre olması gerekçe olabilir. Polat (2016) da yaptığı araştırmada uzaktan eğitim sürecinde çevrimiçi sınıflarda sınıf yönetimini incelemiş ve bu konuda öğretmenlerin kendilerini geliştirmeleri gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Bir diğer araştırmada ise uzaktan eğitimin duvarsız sınıflar getirdiği ve sınıf yönetimi konusunda öğretmenlere önemli görevler düştüğü belirtilmektedir (İnan, 2010). Fidan (2020) tarafından yapılan çalışmada da uzaktan

eğitim s¼recinde ¼đretmenlerin aynı anda ¼ok fazla ekrana ve kamera arkasına h¼âkim olmakta zorlandıkları bu sebeple sınıfı derse odaklama zorluğunu gerek¼e g¼stererek sınıf y¼netimi bağlamında olumsuz g¼r¼şe sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Bu ve yapılan diğer araştırmalar g¼z ¼n¼nde bulundurulduğunda uzaktan eğitimde sınıf y¼netiminin sağlanmasının zor olduğu s¼ylenebilir.

Araştırmaya katılan ¼đretmenlerin ¼ođu farklı ¼đrenme stillerine g¼re i¼eriklere kolayca ulaşabildiklerini belirtmektedirler. ¼đretim sırasında farklı ¼đretim strateji ve y¼ntemlerini rahatlıkla kullanabildikleri konusunda ise kararsız kalmışlardır. Elde edilen sonu¼lar uzaktan eğitim konusunda i¼erik bulmakta zorlanmadıkları fakat uzaktan eğitime uygun ¼đretim strateji ve y¼ntemlerini uygulamak konusunda yetersiz kaldıklarını g¼stermektedir. B¼yle bir sonuca ulaşmanın sebebi ¼đretmenlerin uzaktan eğitim konusunda yeterince deneyim sahibi olmamalarından ger¼ekleřtiđi d¼ř¼n¼lebilir. (Y¼ksel, 2021) tarafından yapılan araştırmada ¼đretmenlerin, uzaktan eğitim s¼recinde materyal olarak en ¼ok eğitim sitelerinden faydalandıkları bunun yanı sıra ders kitapları, web 2 ara¼ları ve kendi hazırladıkları ders notlarını kullandıklarını belirtmektedir. Ayrıca uzaktan eğitim ile y¼z y¼ze eğitim s¼reci karşılaştırılması neticesinde m¼fredat ve ¼đretmenin rol¼ a¼ısından benzerlikler olduğu ancak uzaktan eğitim ve y¼z y¼ze eğitimi s¼recinin y¼ntem s¼recinde farklılık g¼sterdiđi sonucuna ulaşmıştır.

Son olarak katılımcıların b¼y¼k ¼ođunluđu ders anlatım hızını ¼đrencilere g¼re ayarlayabildiklerini belirtmişlerdir bu da ders s¼relerini ayarlamak konusunda ¼đretmenlerin herhangi bir sorun yaşamadıklarını g¼stermektedir.

5.2 Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Tartışma ve Sonu¼

Sınıf ¼đretmenlerinin uzaktan eğitimin uygulanışına ilişkin g¼r¼řlerinden elde edilen sonu¼lar incelendiğinde ¼rg¼n eğitimde a¼ılan tartışmalara ¼đrenci katılımının daha fazla olduğunu d¼ř¼nmektedirler. Uzaktan eğitimde etkileşimin sınırlı oluşu iletişim kopukluklarına sebep olmaktadır, bu da beraberinde sosyal yalıtılmışlık duygusunu getirmektedir, sosyal yalıtılmışlık hisseden ¼đrenenlerin uzaktan eğitim derslerine katılımı d¼ř¼recektir. şahin (2019) tarafından yapılan ¼alıřmada Atat¼rk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Dersinin uzaktan eğitim yoluyla ¼đretilmesi hakkında ¼đretim elemanlarının g¼r¼řlerini almıştır ve araştırma sonucunda, ¼đrenci katılımının az olduğu, ¼đrencilerin dersi ciddiye almadıkları, ¼đrencilerin ¼ok az soru sorması ve etkileşimin istenilen şekilde ger¼ekleřtirilemediđi sonu¼larına ulaşmışlardır. Bu

araştırma ve literatürde yapılan diğer araştırmalar incelendiğinde farklı kademelerde de olsalar uzaktan eğitimde öğrencilerin derse katılımlarının yüz yüze eğitime göre daha az olduğu söylenebilir.

Uzaktan eğitimin öğrencilere kendi öğrenme hızlarında çalışabilme imkânı sağladığı konusunda ise öğretmenlerin kararsız yapıda kaldıkları söylenebilir. Başaran, Doğan, Karaoğlu & Şahin (2020) yaptıkları araştırmada zengin ders materyalleri ve derslerde içeriklerin uzaktan eğitime uygun hale getirilmesi ile uzaktan eğitimin öğrencilerin bireysel öğrenmelerine imkân sunacağı sonucuna ulaşmışlardır. Araştırma esnasında gözleendiği kadarıyla ilkokul kademesindeki öğrencilerin öz yeterlilik duygusu tam olarak gelişmediğinden ders takibi, etkinliklerin gerçekleştirilmesi hatta kendilerine verilen ödevlerin yapılması konusunda bile etkin öğretmen rehberliğine ve ailelerinin desteklerine ihtiyaç duydukları görülmüştür.

TV derslerine ilişkin araştırma sonuçları incelendiğinde ise öğretmenlerin çoğu TV'den işlenen derslerin olması gerekenden hızlı olduğunu düşünmektedirler. Geniş kitlelere hitap etmekte önemli bir iletişim aracı olan televizyondan verilen uzaktan eğitimin hitap ettiği yaş grubuna uygunluğu başarı için oldukça önemlidir. Özkanal, Yüksel, & Uysal (2020) öğretmen adayları ile yaptığı araştırmada EBA TV derslerinde iyileştirilmesi gereken sorunlu alanlar olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aynı araştırmada ders materyallerini, aktivitelerini, telaffuzunu, karmaşık dil kullanımını ve süresini eleştirmişlerdir. TV'de işlenen derslerin öğrenci düzeyine uygun olduğunu düşünen öğretmen oranı yarıya yakındır. Geri kalan katılımcılardan bu düşünceye katılmayan ve kararsız olan oranlarının ise birbirine yakın olduğu görülmektedir. Etkileşim olanağının olmadığı TV derslerinde öğrencinin anlaşılmayan yerlerde öğretmene soru sorma imkânı olmadığı için öğrenci düzeyine uygun içerik önemlidir. Aksi durumda öğrencide motivasyon kaybı yaşanması kaçınılmaz olacaktır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin birçoğu TV derslerinden önce öğrencilerin hazırlık yapmaları gerektiğini düşünmektedir. Garrison (2003) yaptığı çalışmada uzaktan eğitim öğrenci sorumluluklarını sıralarken kendi öğrenmeleri için sorumluluk almalarının önemli bir unsur olduğunu belirtmiştir. Alanda çalışılırken gözleendiği kadarıyla öğretmenlerin etkileşim sağlayan canlı ders uygulamalarına başlamasıyla TV derslerinin takibi azalmış çok az sayıda öğretmen canlı derslerle TV derslerinin birbiriyle paralel gitmesi yönünde planlama yapmıştır.

TV'den işlenen derslerde konularla alakalı yeterince örnek verilmediğini düşünen öğretmen sayısı tüm katılımcıların yarısına yakındır. Derslerin olması gerekenden hızlı işlendiği düşüncesine katılma oranı da göz önünde bulundurulduğunda yeterince örnek verilmemesinin nedeninin ders sürelerinin kısıtlı olması ile açıklanabilir. Ayrıca öğretmenlerin çoğunun TV derslerinde öğrencilerin not tutmasının zor olduğu görüşüne hâkim olması da bu görüşü destekler niteliktedir çünkü öğrencinin not alamaması anlatım hızından kaynaklanabilir. TV derslerinin kazanımları tam yansıtmadığı konusunda ise fikir birliği oluşmamıştır. Elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin TV dersleri konusunda genel olarak olumsuz görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Alanda yapılan diğer çalışmalar ve literatür de bunu destekler niteliktedir. Bu anlamda öğretmen ve öğrenci görüşleri ile ilgili yapılan araştırmalar dikkatte alınarak gereken düzenlemeler yapılmalıdır.

5.3 Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın uzaktan eğitimde yapılan öğretime ilişkin öğretmen algıları sonuçlarına göre öğretmenlerin bilgisayar üzerinden gerçekleştirilen sınavların sonuçlarına hızlı erişim sağlanmasının öğrenciyi motive ettiği konusunda kararsız kaldıkları görülmektedir. Bu anlamda kararsız olmaları katılımcıların sınıf öğretmenlerinden oluştuğu ve ilkökul kademesinde sadece 4. Sınıf düzeyinde sınavların olması şeklinde yorumlanabilir. Öğretmenlerin çoğu uzaktan eğitimde sayısal içerikli derslerin öğretiminde daha zor olduğunu düşünmektedir. Barış ve Çankaya, (2016) yaptıkları çalışmada uzaktan eğitimde sözel ve teorik derslerin uzaktan eğitim ile daha kolay verilebileceği sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışma ve sahada yapılan gözlemler kadarıyla öğrenciye örgün eğitimde de daha karmaşık gelen sayısal içerikli derslerin uzaktan eğitim yoluyla anlatılması daha da güçleşmektedir.

Öğretmenlerin yarısından çoğu uzaktan eğitim derslerinde yeterince örnek sunabilmektedir. Bu sonuca göre uzaktan eğitim faaliyetleri sırasında örneklere ulaşma konusunda ciddi bir sıkıntı yaşanmadığı söylenebilir. Uzaktan eğitimin zaman kullanımı ekonomikleştirdiği konusunda ise öğretmenlerin görüş birliğine varamadıkları görülmüştür. Araştırma esnasında yapılan gözlemlere göre uzaktan eğitimin zaman konusunda esneklik sağladığını fakat ders öncesi çok hazırlık gerektirdiği ve öğrenci motivasyonunu canlı tutabilmek için veli ve öğrencilerle sıklıkla yapılan telefon

görüşmeleri, whatsapp yazışmaları vb. gerekçelerle örgün eğitimden daha çok zaman aldığı görüşündedirler.

TV’de işlenen ders sürelerinin kısa oluşu ve derslerin öğrencinin dikkatini toplamadığı konusunda öğretmenlerin çoğu görüş birliğine varmıştır. Yapılan araştırmalarda öğretmenlerin TV’de derslerin işleniş hakkındaki olumsuz görüşleri ile bazı araştırmaların sonuçlarının benzerlik gösterdiği görülmektedir. Buna göre Osmanoglu (2020) çalışmasında, öğretmen görüşlerinden yola çıkarak TV’de işlenen Sosyal Bilgiler derslerindeki içeriklerde bazı eksiklikler tespit etmiş ve bu eksikliklerin nedenini, ders sürelerinin kısıtlı olmasına bağlamıştır. Ayrıca öğretmenler, soru sayısının arttırılması ve soru çözümleri için öğrencilere yeterli sürenin verilmesi gerektiğini belirtmiştir. TV derslerinin anlatım hızı ve derslerde yer alan görsellerin ilgi çekiciliği konusunda ise öğretmenlerin çoğu olumlu görüşe sahiptir

5.4 Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Tartışma ve Sonuç

Öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi sonucunda elde edilen sonuca göre katılımcıların yarıdan fazlasının uzaktan eğitim derslerini heyecanla beklemektedir. Araştırmanın pandemi döneminde öğretmenlerin öğrencileriyle yüz yüze görüşebilme olanağının olmamasından ötürü uzaktan eğitim derslerini öğrencileriyle bağ kurma zamanı olarak gördüklerinden dolayı böyle bir sonuç çıktığı düşünülmektedir. Araştırmanın diğer tutum ifadesine verilen yanıtlar da bunu destekler niteliktedir. Çünkü katılımcıların neredeyse tamamına yakını okuldaki derslerin daha eğlenceli olduğunu düşünmektedirler. Literatürde bu sonucu destekler nitelikte birçok araştırma bulunmaktadır. Ülkü (2018) tarafından hazırlanan tez çalışmasında ilkokulda görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitim konusundaki tutumları incelenmiş ve orta düzeyde olumsuz yönelim olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. (Serçemeli & Kurnaz, 2020) tarafından COVID-19 sürecinde uzaktan eğitim alan öğrencilerin uzaktan eğitime karşı tutumlarının araştırıldığı çalışmada öğrencilerin bu uygulamayı pek benimsememiş oldukları belirtilmiştir. Ayrıca araştırma esnasında gözlemlendiği kadarıyla öğretmenlerin çoğunluğunun mecburiyetten dolayı uzaktan eğitimi devam ettirdikleri ve sınıfta olmanın, öğrenciyle sosyal ve duygusal bağ kurabilmenin önemli olduğu düşüncesine hâkim oldukları görülmüştür.

Çalışma sonucuna göre öğretmenler müfredatı bireyselleştirmenin uzaktan eğitimde daha zor olduğunu düşünmektedirler. Araştırma esnasında gözlemlendiği

kadarıyla öğretmenler; özel gereksinimi olan öğrenciler için ya da farklı zekâ türlerine ve düşünme stillerine sahip olan öğrencilere örgün eğitimde dahi bireyselleştirilmiş uygulamanın zor olduğu ve uzaktan eğitimde bunu gerçekleştirmenin çok daha güç olduğunu düşünmektedirler. Uzaktan eğitim sürecinde bakanlık tarafından destek eğitimlerin sürdürülmesi yönünde karar alınması ile başlayan uzaktan eğitim yöntemiyle sürdürülen bireyselleştirilmiş eğitimlerden verim alınmadığı öğretmenler tarafından sıkça dile getirilen bir durumdur. Mengi & Alpdoğan (2020) da yaptıkları araştırma sonucunda uzaktan eğitim uygulanmasının özel eğitimin özüne, ruhuna ve mantığına uzak olduğu ve uzaktan eğitim ile özel eğitim uygulamalarında önemli zorlukların yaşandığı sonucuna ulaşmışlardır.

TV’de işlenen derslerin ilgi çekiciliği konusunda ise öğretmenlerin kararsız oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bozkaya (2006) çalışmasında televizyonla uzaktan eğitim gören öğrenciler, televizyon yayınlarının ilgi çekici, hareketli ve görsel olarak yapılandırılmasına ilişkin önerilerde bulunmuştur. Öğrencilerin ilgisini çeken, dikkat çekici bir içeriğin öğrenmeye karşı motivasyonu arttıracığı düşünülmektedir.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu uzaktan eğitimin öğrencilerin öğretim ihtiyaçlarını karşılamakta yeterli olduğunu düşünmektedirler. Burada örgün eğitimle kıyaslama olmadığı için öğretilerin böyle bir yanıt verdikleri düşünülmektedir. Yapılan araştırmalar da bu görüşü destekler niteliktedir. Arı & Kanat (2020) tarafından yapılan araştırma sonuçları incelendiğinde öğretmen adaylarının uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimin yerini tutmadığını belirttiği bilgisi yer almaktadır. İçinde bulunulan şartların ve pandemi sürecinin öğretmen tutumlarını etkilediği düşünülmektedir.

5.5 Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Tartışma ve Sonuç

Öğretmenlerin uzaktan eğitimde ödevlere ilişkin algıları incelendiğinde öğretmenlerin çoğunun öğrencinin bireysel yapabileceği ödevler verdiklerini düşünmektedirler. Ödevler öğrencilerin eksikliklerini kapatmalı ve motivasyonlarını artırıcı şekilde olmalıdır (Ok & Çalışkan, 2019). Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin aynı zamanda öğrenci düzeyine uygun farklı ödevler verdiği görülmektedir. Öğrenciye potansiyellerinin üzerinde ödevler vermenin bıkkınlığa yol açacağı düşünülmektedir. Alanda yapılan gözlemler kadarıyla sınıf öğretmenlerinin ödev olarak genel manada ders kitaplarından ziyade ek kaynaklardan yararlandığı görülmüştür. TV’de işlenen derslerdeki ödevlerle alakalı sonuçlarda ise, verilen

ödevlerin kontrolü mümkün olmadığı için öğrencinin istekli olmadığı ve işlenen derslerle ödevleri eşleştirme konusunda öğrencilerin sorun yaşadığı ortaya çıkmıştır. Geri dönüt ve pekiştirmenin öğrenci için öneminin bu konuda da belirleyici olduğu düşünülebilir.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun uzaktan eğitimi sürecinde uyguladıkları değerlendirme etkinliklerinde farklı soru tiplerini (çoktan seçmeli, boşluk doldurma, doğru yanlış, açık uçlu vb.) kullanabildikleri görülmüştür. Adıgüzel (2020) de yaptığı araştırmada öğretmenlerin, salgın sürecinde uzaktan eğitim uygulamalarında öğrenci başarısının değerlendirilmesinde en uygun ve uygulanabilir değerlendirme yönteminin açık uçlu, klasik yazılı sınavlar olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aynı araştırmaya göre uzaktan eğitim uygulamalarında öğrenci başarısını ölçmede kullanılacak ikinci yöntem olarak yapılandırılmış açık uçlu klasik sınavlar, onları çoktan seçmeli testler ve kısa cevap gerektiren testler izlemektedir. Bireysel gelişim dosyaları, öz değerlendirme ve akran değerlendirme gibi alternatif yöntemler son sırada yer almaktadır. Bu araştırma ve literatür göz önünde bulundurulduğunda uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin geleneksel ölçme yöntemlerini kullanmaya devam ettikleri söylenebilir.

ÖNERİLER

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Yapılan araştırmada öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik genel olarak kendilerini yetkin gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Bilgi toplumunun ve dijital çağın getirisi olarak gelecekte uzaktan eğitimin alternatif bir uygulama olmaktan ziyade eğitimin önemli bir zemini olacağı düşünülmektedir (Telli & Altun, 2020). Bu bağlamda düşünüldüğünde resmi ve özel tüm eğitim kurumlarında uzaktan eğitimin niteliği artırıcı önlemler almaları gerekmektedir.

Araştırma sonucunda öğretmenlerin uzaktan eğitim derslerinde, öğrencilerin birbirleriyle iletişim kurmalarını sağlamak konusunda kendilerini yeterli gördükleri fakat derslerde öğrencileriyle kendi iletişimlerinin etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre öğretmenlere teknolojik olanaklarla, yeni nesil uygulamalar ve platformlar aracılığıyla etkili iletişim kurma yöntemleri hakkında mesleki eğitimler verilebilir. Öğretmenlerin uzaktan eğitim derslerine hazırlanmalarının ise çok zaman aldığı

sonucuna ulaşılmıştır buna göre öğretmenlerin uzaktan eğitim teknolojilerini etkin kullanabilir hale gelmeleri ve bu anlamda kendilerini yenilemeleri gerekmektedir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin uzaktan eğitim derslerinde öğrencinin eğitim ortamının kontrolü konusunda kararsız kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır bu tür sorunların yaşanmaması için senkron derslerde görüntü ve ses sağlayıcı donanımların daha aktif kullanılması sağlanmalıdır. Uzaktan eğitim ders materyallerine ulaşmak konusunda öğretmenlerin sorun yaşamadığı sonucuna ulaşılmıştır ancak ülkemizde uzaktan eğitimin yaygın olarak kullanımı yeni bir durum olduğu için uzaktan eğitim ders materyalleri konusunda ğretmen erişimine açık daha zengin içerikler oluşturulabilir.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin web 2.0 araçları ile dev kontrollerini rahatlıkla yapabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre web 2.0 gibi yeni nesil uygulamaları hakkında bilgi sahibi olmayan öğretmenlere hem teorik hem uygulamaya dönük eğitimler verilmelidir. Öğretmenlerin uzaktan eğitim derslerinde örgün eğitimdeki gibi becerileri kazandırabildikleri konusunda kararsız kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır bu bağlamda özellikle ne tür becerilerin kazanılması konusunda sorun yaşanıldığı tespit edilmeli ve buna yönelik ders programları yeniden gözden geçirilmelidir.

Araştırmada ğretmenlerin farklı öğrenme stillerine göre içeriklere kolayca ulaşabildikleri sonucuna ulaşılırken, ğretim sırasında farklı ğretim strateji ve yöntemlerini rahatlıkla kullanabildikleri konusunda ise kararsız kaldıkları görülmüştür. Buna göre öğretmenlerin uzaktan eğitimin tabiatı gereği örgün eğitimde alışageldikleri ders anlatım yöntemlerinin aynı verimi oluşturmayacağı konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Buna binaen okullarda üniversitelerle iş birliğine gidilerek uzaktan eğitim alanında uzman kişiler tarafından uygulamalı dersler verilebilir.

Araştırma sonucunda uzaktan eğitim platformu üzerinden açılan tartışmalara ğrenci katılımının daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin ğrenci katılımını arttırmak için uzaktan eğitim derslerinin daha ilgi çekici hale getirmesi ve sadece sunuş yoluyla ders anlatımından kaçınılarak böylece öğrencinin edilgen olması nlenebilir. Uzaktan eğitimin öğrencilere kendi öğrenme hızlarında çalışabilme imkânı sağladığı konusunda ise öğretmenlerin kararsız kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurulmalı ve daha sık geri bildirimler alınmalıdır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre TV'den işlenen derslerin olması gerekenden hızlı ilerlediği, ders esnasında yeterince örnek verilmediği ve öğrencilerin TV'de işlenen dersler esnasında not almakta zorlandıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca TV'de işlenen derslerin süresinin kısa olduğu ve TV derslerinin öğrencilerin dikkatini toplayamadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu anlamda TV derslerine yönelik her kademe için farklı araştırmalar yapılarak özellikle sürecin aktif bir şekilde içinde olan öğrenci görüşleri de alınarak gereken iyileştirici çalışmalar yapılmalıdır. Özellikle TV derslerinin işlenişinde yeniden düzenlemeler yapılabilir ve bu düzenlemeler yapılırken her sınıf seviyesine göre öğrenci yeterlilikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Seyreltilmiş müfredat bu anlamda yerinde bir uygulamadır. Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç ise TV'de işlenen dersler öncesi öğrencilerin hazırlık yapması gerektiğidir. Uzaktan eğitim uygulamalarında veli desteği önemli bir yere sahiptir. İlkokul kademesinde öğrencilerin öz kontrol becerileri yeterince gelişmediği için bu konuda öğretmenler öğrenci velilerini bilinçlendirmeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Öğretmenlerin uzaktan eğitim derslerinin zaman kullanımını ekonomikleştirdiği konusunda kararsız kaldıkları görülmektedir. Buna göre öğretmenlerin ders planı yaparken konuların zorluk seviyelerini de göz önünde bulundurarak etkinlik sürelerini planlamaları ve sınıf yönetimi için zaman kaybı oluşmayacak şekilde gereken önlemleri almaları gerekmektedir. Araştırmada sayısal içerikli derslerin (Matematik, Geometri vb.) öğretiminin uzaktan eğitimde daha zor olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda öğretmenlerin özellikle bu derslere ilişkin daha zengin içerikler sunarak ders sonrası için de dijital ortamda verecekleri ilave etkinlik ve ödevlerle öğrenmeleri pekiştirmelidirler.

Araştırmada uzaktan eğitim derslerinin daha sıkıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre öğretmenlerin bu tutumlarını değiştirmek için uzaktan eğitim esnasında yaşanan ve olası muhtemel aksaklıklarla alakalı kurumlar tarafından gereken alt yapının sağlanması gerekmektedir. Yaşanan teknik aksaklıklar veya uzaktan eğitim teknolojilerinin kullanımına ilişkin destek personeller bulundurulmalıdır. Elde edilen sonuçlara göre uzaktan eğitimde sorun olarak görülen bir diğer unsur müfredatın öğrenciye göre bireyselleştirmenin uzaktan eğitimde zor olduğudur. Bununla alakalı okullarda rehberlik servisinin işlerliği artırılabilir ve örgün eğitimde hazırlanan

bireyselleştirilmiş eğitim planları uzaktan eğitim formatına uygun hale getirilerek bu konuda öğretmenlere daha detaylı ve bilgilendirici yönlendirmeler yapılabilir.

Uzaktan eğitimde değerlendirme sürecine ilişkin elde edilen bulgulardan yola çıkılarak öğretmenlerin değerlendirme etkinliklerinde farklı soru tiplerini kullanabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ancak yapılan araştırmalarda uzaktan eğitimde süreç temelli değerlendirme etkinliklerin de oldukça önemli olduğu görülmektedir. Bu bağlamda öğretmenlere uzaktan eğitimde süreç temelli değerlendirmede kullanılacak alternatif değerlendirme yöntemleri ile alakalı kılavuzlar hazırlanabilir. TV derslerindeki süreçle alakalı ise ödev kontrolü olmayışı ve derslerle ödevleri eşleştirme açısından sorun yaşandığı ve bu sebeple öğrencilerde motivasyon kaybı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre TV dersleri ile senkron derslerin birbirine paralel ilerlemesine yönelik tedbirler alınırsa öğretmenlerin öğrenciyi takip edebilmesi kolaylaşacaktır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Mevcut araştırma sadece ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerini kapsamaktadır. Ancak uzaktan eğitim sadece ilkokullarda çalışan öğretmenleri ilgilendirmemektedir. Her kademedeki öğrenci gelişimsel özellikleri de farklı olduğu için okulöncesi öğretmenleri ya da branş öğretmenleri ile benzer bir araştırma yapılabilir.

Uzaktan eğitim mesleki gelişim ve kişisel gelişim alanlarında da tercih edilen bir eğitim türüdür. Buna yönelik olarak yetişkinlere verilen uzaktan eğitimler kapsamında araştırmalar yapılabilir.

Alanda yapılan araştırmalar incelendiğinde deneysel çalışmaların çok bulunmadığı görülmüştür. Uzaktan eğitim yöntemiyle ve örgün eğitimle ders verilen grupları kıyaslamaya yönelik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Abazaoğlu, İ., & Umurhan, H. (2015). Distance education and promotion factors to the faculty of distance education. *Journal of Research in Education and Teaching*, 4(4), 353-363.
- Adıgüzel, A. (2020). Salgın sürecinde uzaktan eğitim ve öğrenci başarısını değerlendirmeye ilişkin öğretmen görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 253-271. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.781998>
- Ağır, F. (2007). *Özel okullarda ve devlet okullarında çalışan ilköğretim öğretmenlerinin uzaktan eğitime karşı tutumlarının belirlenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. <https://hdl.handle.net/20.500.12462/1591>
- Akbulut, M. Ş. (2020). Dijital teknolojilerin eğitimde etkin kullanımı. *Bilim ve Teknik*, 53(631), 48-55.
- Alabay, A. (2015). *Ortaöğretim öğretmenlerinin ve öğrencilerinin EBA kullanımına ilişkin görüşleri üzerine bir araştırma* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. <http://hdl.handle.net/11547/1355>
- Alkan, C. (1987). *Açıköğretim"uzaktan eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi"*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Altaş, N. (2016). Türkiye'de dinî yükseköğretim alanında uzaktan eğitimle ilgili algı sorunları ve ilitam uygulamaları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 14(31), 7-41.
- Antalyalı, Ö. L. (2004). *Uzaktan eğitim algısı ve yöneylem araştırması dersinin uzaktan eğitim ile verilebilirliği* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Arat, T., & Bakan, Ö. (2011). Uzaktan eğitim ve uygulamaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 14(1-2), 363-374.
- Arı, A. G., & Kanat, M. H. (2020). Covid-19 (koronavirüs) üzerine öğretmen adaylarının görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 0, 459 - 492.
- Aslantaş, T. (2014). *Uzaktan eğitim, uzaktan eğitim teknolojileri ve Türkiye'de bir uygulama*. Tankutaslantas. <https://www.tankutaslantas.com/wp-content/uploads/2014/04/Uzaktan-E%C4%9Fitim-Uzaktan-E%C4%9Fitim-Teknolojileri-ve-T%C3%BCrkiyede-bir-Uygulama.pdf> Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Aybat, B., & Özgün, Y. (2020). *Uzaktan eğitim şart*. Abaküs Kitap Yayın Eğitim.
- Aziz, A. (1977). Türkiye'de radyo televizyon ile eğitim uygulamaları. *Eğitim ve Bilim*, 2(7).

- Bahar, H. H., Uludağ, E., & Kaplan, K. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin bilgisayar ve internet tutumlarının incelenmesi (Kars İli Örneği). *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2).
- Bakioğlu, A., & Can, E. (2014). *Uzaktan eğitimde kalite ve akreditasyon*. Vize Yayıncılık.
- Balta, Y., & Türel, Y. K. (2013). Çevrimiçi uzaktan eğitimde kullanılan farklı ölçme değerlendirme yaklaşımlarına ilişkin bir inceleme. *Turkish Studies*, 8(3), 37-45.
- Baran, H. (2020). Açık ve uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 28-40.
- Barış, M. F., & Çankaya, P. (2016). Akademik personelin uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri. *Journal of Human Science*, 13(1), 399-413.
- Başar, M., Arslan, S., Günsel, E., & Akpınar, M. (2019). Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim algısı. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education*, 3(2), 14-22.
- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E., & Şahin, E. (2020). Koronavirüs (covıd-19) pandemi sürecinin getirisi olan uzaktan eğitimin etkililiği üzerine bir çalışma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 368 - 397.
- Başol, G. (2015). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Pegem Akademi.
- Bayrak, H.(25 Şubat 2020). *2020 Türkiye İnternet Kullanımı ve Sosyal Medya İstatistikleri*. Dijilopedi <https://dijilopedi.com/2020-turkiye-internet-kullanimi-ve-sosyal-medya-istatistikleri/>
- Biçerli, M. K. (2011). Yükseköğretim sistemimizi işgücü piyasasındaki gelişmeler paralelinde yeniden yapılandırmak zorundayız. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3, 122-127.
- Boyacı, A. (2010). Re-Service teachers' views on web-based classroom management. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 11(2), 208-234.
- Bozkaya, M. (2006). Televizyonun uzaktan eğitimde kullanımı. *Selçuk İletişim*, 4(3), 146 - 158.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124.
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (covıd-19) pandemi süreci ve pandemi dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler : Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 112-142.
- Bozkurt, M., & Duran, M. (2021). İlkokul birinci sınıf öğrenci velilerinin uzaktan eğitim sürecini değerlendirmeleri (Afyon Örneği). *VI. ULUSLARARASI BATTALGAZİ BİLİMSEL ÇALIŞMALAR KONGRESİ*, (s. 154-165).

- Buyruk, H. (2018). Gelişen teknolojiler, değişen işgücü nitelikleri ve eğitim. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(14), 599 - 632. <https://doi.org/10.26466/opus.404223>
- Schlosser, C. A., & Anderson, M. L. (1994). *Distance education: review of the literature*. Association for Educational Communications and Technology.
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) Pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53.
- Çakın, M., & Akyavuz, E. K. (2020). Covid-19 süreci ve eğitime yansımaları öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(2), 165-186. <https://doi.org/10.24289/ijsser.747901>
- Çalık, T., & Sezgin, F. (2005). Küreselleşme bilgi toplumu ve eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 55-66.
- Çelen, K., Çelik, A., & Seferoğlu, S. (2013). Öğretmenlerin uzaktan eğitime yaklaşımlarının analizi. *Procedia - Sosyal ve Davranış Bilimleri*, 83, 388-392.
- Demir, E. (2014). Uzaktan eğitime genel bir bakış. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39, 203-212.
- Deryakulu, D. (1998). “ Çoklu Ortamlar” çağdaş eğitimde yeni teknolojiler (Ed: B. Özer). *Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları*.
- Doğan, S., & Koçak, E. (2020). EBA sistemi bağlamında uzaktan eğitim faaliyetleri üzerine bir inceleme. *Journal of Economics and Social Research*, 7(14), 111-124.
- Durak, G., Çankaya, S., & İzmirli, S. (2020). COVID-19 Pandemi döneminde Türkiye'deki üniversitelerin uzaktan eğitim sistemlerinin incelenmesi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 14(1), 787-809. <https://doi.org/10.17522/balikesirnef.743080>
- Dündar, M. S. (2016). *Akran değerlendirmesinin uzaktan eğitimde kullanımı ve akademik başarıya etkileri* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. On dokuz Mayıs Üniversitesi <http://libra.omu.edu.tr/tezler/89884.pdf>
- Erdem, A. R. (2005). *Etkili ve verimli(nitelikli) eğitim*. Anı Yayıncılık.
- Erfidan, A. (2019). *Derslerin uzaktan eğitim yoluyla verilmesiyle ilgili öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri Balıkesir Üniversitesi örneği* [Master's thesis]. Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
- Erkut, E. (2020). Covid-19 sonrası yükseköğretim. *Yükseköğretim Dergisi*, 10(2), 125-133. <https://doi.org/10.2399/yod.20.002>

- Ertuğ, C. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53.
- Fidan, M. (2020). Covid-19 belirsizliğinde eğitim: İlkokulda zorunlu uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşleri. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 24 - 43.
- Fırat, M. (2016). 21. Yüzyılda uzaktan öğretimde paradigma değişimi. *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 6(2).
- Garrison, W. H. (2003). Democracy experience and education. *Phi Delta Kapan*, 525-529.
- Gewin, V. (2020). "Five tips for moving teaching online as COVID-19 takes hold". *Nature*, 580(7802), 295-296.
- Girginer, N., & Özkul, A. E. (2004). Uzaktan eğitimde teknoloji seçimi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(3), 155-164.
- Gök, B. (2011). *Uzaktan eğitimde görev alan öğretim elemanlarının uzaktan eğitim algısı* [Yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi, Bilişim Enstitüsü. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=zD1B0cW7zVr3VcnZjittVXmUJ3hqxeX7mPDCOmrvhpPp-lRdXBkvHiLEesChPQI>
- Göktaş, İ., & Kayrı, M. (2005). E-öğrenme ve Türkiye açısından sorunlar, çözüm önerileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2).
- Gökçe, A. T. (2008). Küreselleşme sürecinde uzaktan eğitim. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 1-12.
- Gülbahar, Y. (2012). *E-öğrenme*. Pegem Akademi.
- Gültekin, M. (2006). The attitudes of preschool teacher candidates studying through distance education approach towards teaching profession and their perception levels of teaching competency. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 7(3), 184-197.
- Gültekin, M. (2020). Değişen toplumda eğitim ve öğretmen nitelikleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 10(1), 654-700. <https://doi.org/10.18039/ajesi.682130>
- Güner, O. (2020). Bilgi toplumu göstergeleri bağlamında avrupa birliği ülkeleri ve Türkiye'ye dair bir değerlendirme. *İşletme Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 121-143. <https://doi.org/10.33416/baybem.673085>
- Güneş, A. M., & Buluç, B. (2017). Sınıf öğretmenlerinin teknoloji kullanımı ve özyeterlilik inançları arasındaki ilişki. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 10(1), 94-113.
- Güneş, E. P. (2016). Toplumsal değişim, teknoloji ve eğitim ilişkisinde sosyal ağların yeri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 191-206.

- Hara, N., & Kling, R. (2000). Student distress in a web-based distance education course. *Communication & Society*, 3(4), 557-579.
- Hebebcı, M. T., & Usta, E. (2015). Türkiye'de harmanlanmış öğrenme eğilimleri: Bir literatür çalışması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 195-219. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.23061>
- Horzum, M. B., Albayrak, E., & Ayvaz, A. (2012). Sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitimde uzaktan eğitime yönelik inançları. *Ege Eğitim Dergisi*, 13(1), 55-72.
- İmamoğlu, H. V., & İmamoğlu, F. S. (2020). Coronavirüs salgını ve uzaktan eğitim süreci hakkında öğretmen görüşleri: Şehit Bülent Yalçın Spor Lisesi ve Şehit Ertan Yılmaz Güzel Sanatlar Lisesi (Sinop) Örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(4), 742 - 761.
- İnan, S. (2010). Duvarsız sınıflara doğru mu? -çevrimiçi → “eklemlı” eğitim üzerine-. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28), 227 - 228.
- İşman, A. (2011). *Uzaktan Eğitim*. Pegem Akademi.
- Iyer, P., Azız, K., & Ojcius, D. (2020). "Impact of COVID-19 on dental education in the United States". *Journal Of Dental Education*, 84(6), 718-722.
- Kaçan, A., & Gelen, İ. (2020). Türkiye'deki uzaktan eğitim programlarına bir bakış. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(1), 1-21.
- Kahraman, M. E. (2020). COVID-19 salgınının uygulamalı derslere etkisi ve bu derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi: Temel tasarım dersi örneği. *İMÜ Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 6(1), 44-56. <https://doi.org/10.46641/medeniyetsanat.741737>
- Kambutu, J. (2002). "Yöneticiler teknoloji tabanlı uzaktan öğrenmeyi tercih ediyor". *Quarterly Review Of Remote Education*, 3(3).
- Karasar, N. (2004). *Araştırmalarda rapor hazırlama*. Nobel Yayıncılık.
- Karasar, Ş. (2004). Eğitimde yeni iletişim teknolojileri-internet ve sanal yükseköğretim. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(4), 117-125.
- Karatepe, F., Küçükgençay, N., & Peker, B. (2020). Öğretmen adayları senkron uzaktan eğitime nasıl bakıyor? Bir anket çalışması. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(53), 1262-1274. <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.1868>
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Pegem A Yayıncılık.
- Kaya, Z., & Odabaşı, F. (1996). Türkiye'de uzaktan eğitimin gelişimi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 29-41.
- Kaya, Z., & Odabaşı, F. (1996). Türkiye'de uzaktan eğitimin gelişimi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 29-41.

- Kınalıoğlu, İ. H., & Güven, Ş. (2011). Uzaktan eğitim sisteminde öğrenci başarısını ölçülmesinde karşılaşılan güçlükler ve çözüm önerileri. *XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildiriler*, (s. 637-644).
- Kırık, A. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye'deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi*, 0(21), 73-94.
- Kurnaz, A., Kaynar, H., Barışık, C. Ş., & Doğrukök, B. (2020). Öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 293 - 322. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.787959>
- Kurnaz, Ç., & Şenyer, N. (2005). Geleneksel ve kişisel bilgisayar tabanlı uzaktan eğitim sistemlerinin karşılaştırılması. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi*.
- Kuşkonmaz, H. (2011). *İlköğretim okullarındaki öğretmenlerin mobil öğrenmeye yönelik algı düzeylerinin belirlenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi, Bilgi Teknolojileri Bölümü
- Machado, C. (2007). "Developing an e-readiness model for higher education institutions: Results of a focus group study". *British Journal Of Education Technology*, 38(1), 72-82.
- Mengi, A., & Alpdoğan, Y. (2020). Covid-19 salgını sürecinde özel eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitim süreçlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 413 - 437. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.776226>
- Moore, M., & Kearsley, G. (2011). *Distance education: A systems view of online learning*. Cengage Learning.
- Morley, J. (2000). Methods of assessing learning in distance education courses. *education at a distance*, 3(1). http://www.usdla.org/html/journal/JAN00_Issue/Methods.htm (Erişim tarihi: 12.05.2020)
- Nasser, R., & Abouchedid, K. (2010). Attitudes and concerns towards distance education: The case of Lebanon. *Online Journal of Distance Learning Administration*, 3(4), 1-12.
- Nizam, F. (2004). Eğitim-öğretimde kitle iletişim araçlarının kullanım olanakları ve avantajları. *Katı Akademik Bilişim*, 1-17.
- Odabaş, H. (2003). İnternet tabanlı uzaktan eğitim ve bilgi ve belge yönetimi bölümleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 17(1), 22-36.
- Ok, M., & Çalışkan, M. (2019). Ev ödevleri: Öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 594-621.
- Orhan, F., & Akkoyunlu, B. (1999). Uzaktan eğitim yaklaşımında temel eğitim I.Kademe öğretmenleri'nin video destekli hizmetiçi eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(17), 134-141.

- Osmanoğlu, A. E. (2020). Social studies teachers' views on televisional distance education. *Journal of Current Researches on Educational Studies*, 10(1), 67-88.
- Özarslan, Y., & Ozan, Ö. (2014). Yükseköğretimde uzaktan eğitim programı açma sorunsalı. *XIX. Türkiye'de İnternet Konferansı Bildirileri*, (s. 85-89). İzmir.
- Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye'de uzaktan eğitimin güncel durumu. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5, 376-394.
- Özçelik, D. A. (2011). *Ölçme ve değerlendirme*. Pegem Akademi.
- Özdem, C. (2007). *Uzaktan hizmet içi eğitim sistemiyle bilgisayar eğitimi uygulamasının değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Özdil, İ. (1986). Uzaktan öğretimin evrensel çerçevesi ve türk eğitim sisteminde uzaktan öğretimin yeri. *Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi*.
- Özen, E., & Baran, H. (2020). Öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi: Eskişehir örneği. *Anadolu Üniversitesi*.
- Özer, M., & Suna, E. (2020). Covid-19 salgını ve eğitim. M. Şeker, A. Özer, & C. Korkut içinde, *Küresel salgının anatomisi: İnsan ve toplumun geleceği* (s. 171-192). Türkiye Bilimler Akademisi.
- Özkanal, Ü., Yüksel, İ., & Uysal, B. Ç. (2020). The pre-service teachers' reflection-on-action during distance practicum: A critical view on EBA TV english courses. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(4), 1347 - 1364.
- Paloff, R. M., & Pratt, K. (2003). *The virtual student: A profile and guide*. Jossey-Bass.
- Polat, H. (2016). *Çevrimiçi öğrenme ortamlarında sınıf yönetiminin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* [Doktora tezi]. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Rıza, E. T. (1997). *Eğitim teknolojileri uygulamaları*. İzmir Matbaası.
- Senemoğlu, N. (1988). Öğretimin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 12(67), 27-31.
- Serçemeli, M., & Kurnaz, E. (2020). Covid-19 Pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 40 - 53.
- Sezer, A., İnel, Y., & Gökalp, A. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim ve uygulamalarında teknolojinin entegre edilmesine yönelik algıları. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16, 5626 - 5650. <https://doi.org/10.26466/opus.660674>
- Sığın, S. (2020). Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi dersinin uzaktan eğitim yoluyla verilmesi konusunda öğrenciler ve öğretim elemanları ne düşünüyor? *Tek*

durumlu bir örnek olay çalışması [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

- Sönmez, E. D., & Cemaloğlu, N. (2021). Okullaşma sürecinde uzaktan evde eğitime geçiş. *İnsan ve İnsan*, 8(27), 63-82. <https://doi.org/10.29224/insanveinsan.799402>
- Süral, İ. (2015). Açık ve uzaktan öğrenmede teknolojik altyapının oluşturulması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 81-95.
- Şahin, E. (2019). Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi dersinin uzaktan eğitim yoluyla öğretilmesi hakkında öğretim elemanlarının görüşleri. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty*, 39(1), 477-502.
- Taşdelen, B., & Kesim, M. (2014). Etkileşimli televizyon geleneksel televizyona karşı: Televizyon izleyicisi ne ister?. *Selçuk İletişim*. 8(3), 268-280.
- Taşlıbeyaz, E., Karaman, S., & Göktaş, Y. (2014). Öğretmenlerin uzaktan hizmet içi eğitim deneyimlerinin incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(1), 139-160.
- Tekin, H. (2004). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Yargı Yayınevi.
- Tekin, O. (2007). *Uzaktan eğitim yöntemi ile verilen hizmet-içi eğitim programının öğretmenlerin öz-yeterlik algıları ve tutumlarına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Tekinarslan, E., & Gürer, M. D. (Eds). (2020). *Açık ve uzaktan öğrenme*. Pegem Akademi.
- Telli, S. G., & Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34. <https://doi.org/10.32329/uad.711110>
- Tonbuloğlu, B., & Aydın, H. (2015). Uzaktan eğitimde kalite standartları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 55-70.
- Toprak, M., & Erdoğan, A. (2012). Yaşam boyu öğrenme: Kavram, politika, araçlar ve uygulama. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(2), 69-91.
- Tuncer, M., & Tanaş, R. (2011). Akademisyenlerin uzaktan eğitim programlarına yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi (Fırat ve Tunceli Üniversiteleri Örneği). *İlkgretim Çevrimiçi*, 10(2), 776-784.
- Tuncer, M., & Tanaş, R. (2011). Eğitim fakültesi öğrencilerinin bilgisayar öz-yeterlik algılarının incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6, 222-232. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.128>
- Tuncer, M., & Taşpınar, M. (2008). Sanal ortamda eğitim ve öğretimin geleceği ve olası sorunlar. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 124.
- Umurhan, H. (2014). *Öğretim elemanlarını uzaktan eğitime teşvik eden unsurlar: gazi üniversitesi örneği* [Yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi, Bilişim Enstitüsü.

<https://docplayer.biz.tr/46557092-Ogretim-elemanlarini-uzaktan-egitime-tesvik-eden-unsurlar-gazi-universitesi-ornegi-hasan-umurhan.html>

- Uşun, S. (2006). *Uzaktan eğitim*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Uzaktan eğitim raporu 2020*. <https://www.oecd.org/education/>
- Uzunboylu, H., & Tuncay, N. (2012). *Uzaktan eğitimde sanal değişimler*. Pegem Akademi.
- Ülkü, S. (2018). *İlkokullarda görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Ünlü, M. (2019). Dijital çağda e-öğrenme ortamlarının kalitesini arttırmaya yönelik uluslararası çalışmalar. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(165-182).
- Varol, N. (1997). Bilgisayar destekli eğitimi. *Türk Cumhuriyetleri ve Asya Pasifik Ülkeleri Uluslar arası Eğitim Sempozyumu*, (s. 138-145).
- Vural, Z. B., & Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege üniversitesi iletişim fakültesine yönelik bir araştırma. *Journal of Yasar University*, 20(5), 3348-3382.
- Yavuz, K. E. (2005). *Yeniden yapılanan sınıflar için aktif öğrenme yöntemleri*. Ceceli Yayınları.
- Yıldırım, K. (2020). İstisnai bir uzaktan eğitim-öğretim deneyiminin öğrettikleri. *Alanyazın*, 1(1), 7-15.
- Yılmaz, E., Güner, B., Mutlu, H., Doğanay, G., & Yılmaz, D. (2020). *Veli algısına göre pandemi döneminde uzaktan eğitimin niteliği*. Palet Yayınları.
- Yorgancı, S. (2015). Web tabanlı uzaktan eğitim yönteminin öğrencilerin matematik başarılarına etkileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(3), 1401-1420.
- Yüksel, E. A. (2021). Sınıf öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinde çevrimiçi ders - uzaktan eğitim deneyimlerinin incelenmesi. *Ulak Bilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 291-303.

